

Συντονιστής Έργου

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού - Διεύθυνση
Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας,
Συντονιστής φορέας, Ελλάδα

Εταίροι Έργου

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Kazimieras Simonavičius University,
Λιθουανία

Defence for Children International-
Italia, Ιταλία

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

Συμμαχία για τα Παιδιά σε Κίνηση
Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους

ASOP4G

Πρακτικός Οδηγός για τους Εκπαιδευτές των Κηδεμόνων Ασυνόδευτων Παιδιών

Το παρόν έγγραφο συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020).

Το περιεχόμενο του εν λόγω Οδηγού αντιπροσωπεύει αποκλειστικά και μόνο τις απόψεις των συγγραφέων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται στο παρόν υλικό.

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020)

ISBN: 978-9963-711-82-6

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020)

Kazimieras Simonavičius
UNIVERSITY

Συμμαχία για τα Παιδιά σε Κίνηση:
Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους

Πρακτικός Οδηγός

για τους Εκπαιδευτές των Κηδεμόνων

Ασυνόδευτων Παιδιών

Με τη συγχρηματοδότηση
του Προγράμματος της Ευρωπαϊκής
Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και
Ιθαγένεια» (2014-2020)

ASOP4G

Ταυτότητα Έργου ASOP4G

Συμφωνία επιχορήγησης No.:	764244
Ακρωνύμιο:	ASOP4G
Πρωτότυπος τίτλος:	Alliance for Children on the move: Standard Operating Procedures for Guardians
Ημερομηνία έναρξης:	08/01/2018
Διάρκεια:	24 μήνες

Συμμαχία για τα Παιδιά σε Κίνηση:
Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους

Πρακτικός Οδηγός

για τους Εκπαιδευτές των Κηδεμόνων Ασυνόδευτων Παιδιών

Μέσα στα πλαίσια του Έργου “Συμμαχία για τα Παιδιά σε Κίνηση: Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους” έχει αναπτυχθεί ένα ολοκληρωμένο σύνολο εργαλείων για τους επιτρόπους των ασυνόδευτων παιδιών που αποτελούνται από τις ακόλουθες δημοσιεύσεις:

- Εγχειρίδιο για τις Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους
- Ευρετήριο Διεθνούς, Κοινοτικής και Εθνικής Νομοθεσίας σχετικά με τα Ασυνόδευτα Παιδιά
- Πρωτόκολλο Διακρατικής Συνεργασίας για Κηδεμόνες
- Πρακτικός Οδηγός για τους Εκπαιδευτές των Κηδεμόνων Ασυνόδευτων Παιδιών
- Διαδικασία Πιστοποίησης Κηδεμόνων
- Φυλλάδιο για τους Επαγγελματίες που Εργάζονται με Ασυνόδευτα Παιδιά σχετικά με το ρόλο του κηδεμόνα
- Φυλλάδιο για Ασυνόδευτα Παιδιά σχετικά με το Ρόλο του Κηδεμόνα

Ιστοσελίδα Έργου: <https://asop4g.eu/>

Νοέμβριος 2019

Το Έργο “Alliance for Children on the Move: Standard Operating Procedures for Guardians” – ASOP4G (REC-CHILD-AG-2016-02/764244-ASOP4G) has been co-funded by the European Union’s Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

Ο παρών Οδηγός έχει αναπτυχθεί από κοινού από την ομάδα Έργου ASOP4G, αποτελούμενη από μέλη του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού- Τμήμα Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας (GR), Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (CY), Kazimieras Simonavicius University – Νομική Σχολή (LT) και Defence for Children International – Ιταλία (IT).

Συγγραφείς: Δέσποινα Κοχλιού και Στέφανος Σπανέας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (CY).

Ευχαριστίες: Ιδιαίτερες ευχαριστίες για τη συνεισφορά τους στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στους επαγγελματίες που ασκούν κηδεμονία εκ μέρους των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας στην Κύπρο και στα ασυνόδευτα παιδιά που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία του Έργου.

Συντονιστής Έργου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Ελλάδα

Εταίροι Έργου

UNIVERSITY
of NICOSIA

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Kazimieras Simonavicius
UNIVERSITY

Kazimieras Simonavicius University, Λιθουανία

Defence for Children International-Italia, Ιταλία

Εξωτερικός αξιολογητής Έργου

Dr. Kevin Browne

ISBN: 978-9963-711-82-6

Το παρόν έγγραφο συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020). Το περιεχόμενο του εν λόγω Οδηγού αντιπροσωπεύει αποκλειστικά και μόνο τις απόψεις των συγγραφέων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται στο παρόν υλικό.

© Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Πανεπιστήμιο Kazimieras Simonavicius και Defence for Children International-Ιταλία. Όλα τα δικαιώματα προστατεύονται. Η αναπαραγωγή ή η παρουσίαση αυτής της δημοσίευσης επιτρέπεται, εφόσον τηρούνται τα πνευματικά δικαιώματα.

Περιεχόμενα

Πρόλογος

1. Ταυτότητα Παραδοτέου.....	009
1.1 Στόχοι Οδηγού για τον εκπαιδευτή επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών.....	009
1.2 Ποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει τον Οδηγό	010
1.3 Δομή και περιεχόμενο του Οδηγού	011
1.4 Μεθοδολογική προσέγγιση.....	011
1.5 Εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό	012

Οδηγίες για τον/την Εκπαιδευτή/τρια

2.1 Συστήστε την Οργανωσή σας, με εσάς και, εάν υπάρχει, τον/την συναδελφό σας	013
2.2 Οι συμμετέχοντες συστήνουν τους εαυτούς τους.....	014
2.3 Συμφωνήστε τους κανόνες της κατάρτισης.....	015
2.4 Ερωτηματολόγιο πριν και μετά την παρέμβαση.....	015
2.5 Επισκόπηση κατάρτισης.....	016
2.6 Πληροφορίες για την κατάρτιση.....	016

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

3. ΜΕΡΟΣ Α: Το Ασυνόδευτο Παιδί - Ημέρα 1η	019
3.1 Ενότητα 1η: Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους	020
3.1.2 Θέμα 1- Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού & των βασικών αρχών της - κύρια σημεία.....	021
3.1.3 Θέμα 2 - Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωση των αναγκών αυτών σε δικαιώματα - κύρια σημεία	022
3.1.4 Θέμα 3 - Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας - κύρια σημεία.....	026
3.1.5 Δραστηριότητα 1: Συστάσεις, προσδοκίες και ανησυχίες των συμμετεχόντων (δραστηριότητα πριν την κατάρτιση)	029
3.1.6 Δραστηριότητα 2: Χαρτογράφηση των δικαιωμάτων της ΔΣΔΠ- (δραστηριότητα μετά την κατάρτιση)	030

3.2	Ενότητα 2η: Ασυνόδευτα παιδιά	031
3.2.1	Θέμα 1 - Ορισμός ασυνόδευτου ανηλίκου (βάσει νομοθεσίας) - κύρια σημεία	031
3.2.2	Θέμα 2 - Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί (νομοθετικό πλαίσιο και διασφάλιση μείζονος συμφέροντος) - κύρια σημεία	033
3.2.3	Θέμα 3 - Προφίλ των παιδιών στη χώρα υποδοχής (εθνικότητες, εθνοτικές ομάδες, γλώσσα, φύλο, ηλικία, αναζήτηση ασύλου) - κύρια σημεία	034
3.3	Ενότητα 3η: Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου	035
3.3.1	Θέμα 1- Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση) - κύρια σημεία	036
3.3.2	Θέμα 2- Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στη χώρα υποδοχής από το σημείο άφιξης του κι έπειτα - κύρια σημεία	041
3.3.3	Θέμα 3- Επίδραση του αποχωρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα και στρατηγικές αντιμετώπισης - κύρια σημεία	042
3.3.4	Θέμα 4 - Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση - κύρια σημεία	044
3.4	Ενότητα 4η: Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση	047
3.4.1	Θέμα 1 - Νομοθετικές προβλέψεις για: υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας	048
3.4.2	Θέμα 2 - Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία) - κύρια σημεία	048

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

4	ΜΕΡΟΣ Β: Ο/Η Επίτροπος - 2η Μέρα	049
4.1	Ενότητα 5η: Ο ρόλος του επιτρόπου	050
4.1.1	Θέμα 1 - Ο ρόλος του επιτρόπου και τα βασικά καθήκόντά του - κύρια σημεία	050
4.1.2	Θέμα 2 - Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας - κύρια σημεία	056
4.1.3	Θέμα 3- Η επιτροπεία στην πράξη (υφιστάμενος επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες) - κύρια σημεία	057
4.2	Ενότητα 6η: Διαχείριση υπόθεσης	057

4.2.1	Θέμα 1 - Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος; (Μελέτη περιπτώσεων)	058
4.2.2	Θέμα 2 - Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού- κύρια σημεία	060
4.2.3	Θέμα 3 Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών - κύρια σημεία.....	062
4.3	Ενότητα 7η: Σύστημα Παραπομπής.....	067
4.3.1	Θέμα 1- Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών - κύρια σημεία.....	068
4.3.2	Θέμα 2 - Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών - Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας - κύρια σημεία.....	068

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

5	Μέρος Γ: Η σχέση μεταξύ παιδιού και επιτρόπου - Ημέρα 3η	071
5.1	Ενότητα 8η: Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα.....	072
5.1.1	Θέμα 1- Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο επίτροπος, έμφαση στους εφήβους - κύρια σημεία.....	072
5.1.2	Θέμα 2 - Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών - κύρια σημεία	078
5.1.3	Θέμα 3 - Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο - κύρια σημεία	080
5.1.4	Θέμα 4 - Συνεργασία με διερμηνέα/διαπολιτισμικό μεσολαβητή - κύρια σημεία	086
5.2	Ενότητα 9η: Χτίσιμο Σχέσης Εμπιστοσύνης με το Παιδί.....	090
5.2.1	Θέμα 1 - Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία & συνεργασία με τα παιδιά - βασικές αρχές, διαχείριση σύγ- κρουσεων, ματαίωσης και τραύματος - κύρια σημεία.....	091
5.2.2	Θέμα 2: Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του επιτρόπου στην εργασία του - κύρια σημεία.....	093
5.2.3	Θέμα 3 - Καθορισμός ορίων και διευκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου - παιδιού - κύρια σημεία	094
5.2.4	Θέμα 4 - Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο επίτροπος; (διαδραμάτιση ρόλων)- κύρια σημεία	095

5.3	Ενότητα 10η: Τυποποίηση των αρχικών συναντήσεων.....	096
5.3.1	Παρουσιάζοντας το ρόλο του επιτρόπου σε ένα παιδί – κύρια σημεία.....	096
5.3.2	Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του – κύρια σημεία ...	098
5.3.3	Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του – κύρια σημεία.....	098
5.4	Ενότητα 11η: Τα εργαλεία του επιτρόπου.....	099
5.4.1	Θέμα 1 Εργαλείο ελέγχου ευαλωτότητας (χρήση μελετών περιπτώσεων).....	100
5.4.2	Θέμα 2 Πρότυπες Διαδικασίες Λειτουργίας για τον/την Επίτροπο: Λίστα Ελέγχου (checklist) Κατάλογος ελέγχου (μελέτη περιπτώσεων).....	100
5.4.3	Θέμα 3 Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος.....	100
5.4.4	Θέμα 4: Χρονοδιάγραμμα Συναντήσεων Επιτρόπου	100
5.4.5	Αξιολόγηση Κατάρτισης.....	101

Παράρτημα

Παράρτημα 1	103
Παράρτημα 2	108
Παράρτημα 3	111
Παράρτημα 4	116
Παράρτημα 5	127
Παράρτημα 6	137
Παράρτημα 7	139

Πρόλογος

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ

Ο Πρακτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτή και την Εκπαιδευτρια Επιτρόπων Ασυνόδευτων Παιδιών αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου Έργου από το Πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014-2020), το οποίο φέρει τον τίτλο «Συμμαχία για τα παιδιά σε κίνηση: πρότυπες διαδικασίες και κατευθύνσεις για επιτρόπους» [πρωτότυπος τίτλος “Alliance for children on the move: Standard Operating Procedures for guardians”; REC-764244-ASOP4G]. Συγκεκριμένα, στο παρόν παραδοτέο (D2.5) παρέχονται οδηγίες για την υλοποίηση μίας τριήμερης βασικής εκπαίδευσης επιτρόπων, όπως αυτή σχεδιάστηκε από τη διακρατική ομάδα Έργου ASOP4G (D2.3 “Training module”) και υποστηρίζεται από το Εγχειρίδιο για τις Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους (D2.2) που όλα συνιστούν μέρη του δεύτερου πακέτου εργασίας του Έργου (WP2) «Ανάπτυξη της μεθοδολογίας για την κατάρτιση των επιτρόπων».

1.1 Στόχοι του Οδηγού για τον εκπαιδευτή επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών

Σκοπός του παρόντος Οδηγού είναι να παράσχει συστηματική καθοδήγηση στον/στην εκπαιδευτή/τρια των επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών, ώστε να μπορεί να υλοποιήσει το επιμορφωτικό πρόγραμμα που έχει σχεδιαστεί στο πλαίσιο του Έργου ASOP4G για την ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των Επιτρόπων. Ο

πρακτικός οδηγός έχει ως στόχο να εξοπλίσει τον/την εκπαιδευτή/τρια με όλες τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με το περιεχόμενο και τον τρόπο οργάνωσης της κατάρτισης στην πράξη. Σκοπός του είναι να προσφέρει μια όσο το δυνατόν περιεκτικότερη περιγραφή των βασικών θεωρητικών και πρακτικών πληροφοριών, δεξιοτήτων και διαδικασιών που περιλαμβάνονται στην τριήμερη βασική εκπαίδευση ενός/μίας επιτρόπου ακολουθώντας το επιμορφωτικό πρόγραμμα που προτείνει το Έργο ASOP4G.

1.2 Ποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει τον Οδηγό

Ο Πρακτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτή & την Εκπαιδύτρια Επιτρόπων συνιστά ένα χρήσιμο εργαλείο για τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την εκπαίδευση και ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών. Επιπλέον, εκπαιδευμένοι επαγγελματίες/επίτροποι που έχουν συμμετάσχει στην τριήμερη επιμόρφωση στο πλαίσιο του έργου ASOP4G με αυτόν τον Οδηγό θα είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν την ίδια κατάρτιση. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται μέσα στον Οδηγό αποσκοπεί στην υποστήριξη των διορισμένων Επιτρόπων ασυνόδευτων παιδιών που έχουν αναλάβει την εκπροσώπηση ασυνόδευτων παιδιών και τη διασφάλιση της προστασίας τους και των δικαιωμάτων τους. Την ίδια στιγμή, ο Οδηγός μπορεί να είναι χρήσιμος και για τα μέλη ενός συντονιστικού γραφείου επιτροπείας, για όλους τους επαγγελματίες από τους διάφορους τομείς που εμπλέκονται στην παροχή υπηρεσιών για ασυνόδευτα παιδιά, π.χ. τον τομέα της δικαιοσύνης, της εκπαίδευσης, της υγείας, της πρόνοιας κ.λπ., αλλά και τους υπευθύνους/ες για τη χάραξη πολιτικής σε σχέση με τα ασυνόδευτα παιδιά.

Παρόλο που ο Οδηγός απευθύνεται στους επαγγελματίες εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με την κατάρτιση άλλων, μπορεί επίσης να ωφελήσει άτομα που επιθυμούν να το χρησιμοποιήσουν για τη δική τους αυτοδιδασκαλία.

1.3 Δομή και περιεχόμενο του Οδηγού

Ο Πρακτικός Οδηγός για τον/την Εκπαιδευτή/τρια περιλαμβάνει έντεκα ενότητες που ομαδοποιούνται σε τρία Μέρη, (α) το παιδί, (β) ο/η επίτροπος και (γ) η σχέση παιδιού-επιτρόπου. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει περισσότερες επιμέρους θεματικές. Κάθε ενότητα αρχίζει με τους «εκπαιδευτικούς στόχους» και περιλαμβάνει θεωρητικές και πρακτικές πληροφορίες που ο/η εκπαιδευτής/τρια πρέπει να χρησιμοποιήσει για τη διδασκαλία των συγκεκριμένων θεμάτων, καθώς και προτάσεις για ασκήσεις και σχετική βιβλιογραφία. Κάθε ενότητα καλύπτει ένα συγκεκριμένο κομμάτι της συνολικής επιμόρφωσης και πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένα μέρος του συνόλου, η μία θεματική βασίζεται και χτίζεται πάνω στην άλλη. Ωστόσο, θα ωφελήσει επίσης επαγγελματίες που επιθυμούν να εμπλουτίσουν την κατανόησή τους για αυτό το συγκεκριμένο θέμα ανεξάρτητα από το συνολικό πλαίσιο της κατάρτισης.

1.4 Μεθοδολογική προσέγγιση

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνιστάται να γίνεται όσο το δυνατόν πιο διαδραστικό και συμμετοχικό. Για να ενισχύσουν την κατανόηση και την εκμάθηση των συμμετεχόντων, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να χρησιμοποιούν ποικίλες τεχνικές για να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή, όπως με το να ζητείται από τους εκπαιδευόμενους να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες και προβληματισμούς και να θέσουν πρόσθετες ερωτήσεις. Για τον ίδιο σκοπό, έχουν συμπεριληφθεί ασκήσεις, όπως μελέτη περιπτώσεων, παιχνίδι ρόλων και άλλες ομαδικές εργασίες. Φυσικά, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτές να χρησιμοποιούν την κρίση τους και να λαμβάνουν υπόψη την «εκπαιδευτική κουλτούρα» κάθε ομάδας συμμετεχόντων, καθώς και το επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ τους, προτού εφαρμόσουν διάφορες προσεγγίσεις, για παράδειγμα το παιχνίδι ρόλων δεν ευνοείται πάντα όταν στους εκπαιδευόμενους βρίσκονται άτομα από διαφορετικούς φορείς ή εργαζόμενοι ενός φορέα που δεν είναι όλοι ιεραρχικά ισότιμοι.

1.5 Εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό υλικό

Κάθε Μέρος περιέχει μια λεπτομερή περιγραφή της κατάρτισης, με τους στόχους, τις οδηγίες και τις θεωρητικές πληροφορίες που θα βοηθήσουν τους εκπαιδευτές να παρουσιάσουν κάθε ενότητα. Κάθε επιμέρους ενότητα περιλαμβάνει τους εκπαιδευτικούς στόχους, τα κύρια σημεία θεωρίας αλλά και το υλικό που θα υποστηρίξει την εκμάθηση κάθε θέματος. Πέρα από αυτά, η επιμόρφωση υποστηρίζεται και από παρουσιάσεις PowerPoint που περιλαμβάνονται σε ξεχωριστά ηλεκτρονικά αρχεία, διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Έργου ASOP4G (<https://asop4g.eu/>).

Οι πληροφορίες και το υλικό που περιλαμβάνονται σε κάθε αριθμημένη ενότητα υποστηρίζουν τη διδασκαλία των συγκεκριμένων θεματικών, όμως μπορούν να χρησιμεύσουν και σε όσους/ες ενδιαφέρονται να κατανοήσουν την Επιτροπεία Ασυνόδευτων Παιδιών.

Οδηγίες για τον/την Εκπαιδευτή/τρια

2.1 Συστήστε τον Οργανισμό σας, εσάς και, εάν υπάρχει, τον/την συναδελφό σας

Ένας εκπρόσωπος του εθνικού οργανισμού που παρέχει την κατάρτιση (π.χ. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας κ.λπ.) ή/και ο εκπαιδευτής χαιρετίζει τους συμμετέχοντες και παρουσιάζει εν συντομία το έργο και τα καθήκοντα του στον τομέα των ασυνόδευτων παιδιών και το ρόλο του στην κατάρτιση.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί η εμπειρογνωμοσύνη και η εμπειρία του εκπαιδευτή στον τομέα της μετανάστευσης, του ασύλου και των ασυνόδευτων παιδιών, καθώς αυτό θα συμβάλει στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης των συμμετεχόντων.

Δώστε έμφαση στην εμπειρία σας στην κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη σχετική εμπειρία.

Καλωσορίστε τους συμμετέχοντες στην κατάρτιση. Ευχαριστήστε τους για την προθυμία τους να συμμετάσχουν και να βελτιωθούν. Τονίστε τη σημασία της καθιέρωσης τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας όταν εργάζονται με ανήλικους που τελούν υπό την εποπτεία τους.

Συζητήστε σύντομα τα πρακτικά θέματα της κατάρτισης

→ Προγραμματίζονται τρεις μέρες κατάρτισης και η συμμετοχή σας σε όλες τις ημέρες κατάρτισης είναι απαραίτητη.

- Εξηγήστε ότι θα υπάρχουν διαλείμματα για καφέ το πρωί και το απόγευμα και συζητήστε τις επιλογές για μεσημεριανό γεύμα.
- Βεβαιωθείτε ότι όλοι είναι ενημερωμένοι για το που είναι οι τουαλέτες και ζητήστε την απενεργοποίηση των κινητών τηλεφώνων για να μειώσετε τους περισπασμούς κατά τη διάρκεια της ημέρας.

2.2 Οι συμμετέχοντες συστήνουν τους εαυτούς τους

Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να συστηθούν στην ομάδα (όνομα και οργανισμός), σημειώνοντας ότι θα υπάρχουν και άλλες ευκαιρίες μέσα στην ημέρα για να αλληλογνωριστούν.

Ζητήστε να αναφέρουν τα ακόλουθα σημεία:

- Όνομα
- Εργασιακό περιβάλλον (αν υπάρχει)
- Προκλήσεις: προκλήσεις που σχετίζονται με την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών και τα δικαιώματά τους ή/και την επιτροπεία; [μπορείτε να ρωτήσετε «τι κάνει την επιτροπεία δύσκολη μέσα στις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας;»]

Εκτός από αυτό, μπορείτε να τους ζητήσετε να αναφέρουν σύντομα τι προσδοκούν να κερδίσουν από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Για παράδειγμα,

«Θα έχω μια σαφέστερη ιδέα για τον τρόπο υποστήριξης των ασυνόδευτων παιδιών».

ή

«Θέλω να κατανοήσω καλύτερα τους διαφορετικούς τομείς της επιτροπείας των ασυνόδευτων παιδιών, προκειμένου να βοηθήσω το τμήμα μας να αναθεωρήσει την εθνική μας πολιτική επιτροπείας».

Προτείνετε ένα χρονικό όριο για κάθε σύσταση (ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων).

Καθώς οι συμμετέχοντες συστήνουν τους εαυτούς τους, επιδείξτε ενεργή ακρόαση, ενδιαφέρον και ενσυναίσθηση. Εάν κάποιος παίρνει πάρα πολύ χρόνο, υπενθυμίζουμε ότι αυτή η άσκηση είναι σχεδιασμένη να είναι σύντομη.

2.3 Συμφωνήστε τους κανόνες της κατάρτισης

Ο εκπαιδευτής ζητά από τους συμμετέχοντες να χωριστούν σε ομάδες 4-5 συμμετεχόντων και να αποφασίσουν έναν κανόνα που θα τους βοηθήσει να επικοινωνήσουν και να εργαστούν αποτελεσματικά κατά τη διάρκεια της κατάρτισης. Κάθε ομάδα καταγράφει τον κανόνα τους σε ένα κομμάτι χαρτί (έγχρωμο A4, αν είναι δυνατόν) και το παρουσιάζει στις υπόλοιπες ομάδες. Εάν όλοι συμφωνούν να ακολουθήσουν τον κανόνα, ο εκπαιδευτής επικολλά τον κανόνα στον πίνακα ή στον τοίχο. Στο τέλος της άσκησης, ο εκπαιδευτής ή οποιοσδήποτε από τους συμμετέχοντες μπορεί να προσθέσει κανόνες που δεν αναφέρθηκαν αλλά θεωρούνται σημαντικοί.

2.4 Ερωτηματολόγιο πριν και μετά την παρέμβαση

Χρόνος: 15 λεπτά

Υλικά: Ερωτηματολόγιο πριν την παρέμβαση (1η μέρα) & Ερωτηματολόγιο μετά την παρέμβαση (2η μέρα)-Παράρτημα 7

Τα ερωτηματολόγια είναι ένα από τα πιο κοινά και δημοφιλή εργαλεία για τη συλλογή δεδομένων από μεγάλο αριθμό ατόμων. Μπορούν να δοθούν ερωτηματολόγια στους συμμετέχοντες πριν και μετά από μια παρέμβαση προκειμένου να συγκριθούν οι συμπεριφορές, οι πρακτικές και το επίπεδο γνώσης και ικανοποίησης από την κατάρτιση που έλαβαν.

Η εκπαιδευτική ενότητα θα αρχίσει με την ευγενική απαίτηση από τους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν το «Ερωτηματολόγιο πριν την παρέμβαση» πριν την κατάρτιση, το οποίο θα αποκαλύψει τις προσδοκίες, τις πεποιθήσεις, την ετοιμότητα και την ευαισθητοποίηση, τις κρυφές και εμφανείς γνώσεις σχετικά με την κατάρτιση.

Θα πρέπει να παρέχονται ελάχιστες πληροφορίες ώστε να μην επηρεάζεται η άποψη και η προοπτική τους. Πέστε τους να συμπληρώσουν όλα τα κουτιά και να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις όσο πιο ειλικρινά μπορούν.

2.5 Επισκόπηση κατάρτισης

Χρόνος: 30 λεπτά

Υλικά: Υπολογιστής/προβολέας διαφανειών, Παρουσίαση PowerPoint, Αφίσα “Parking”

Προτείνεται μια επισκόπηση του συνολικού κύκλου της κατάρτισης καθώς οι συμμετέχοντες θα δουν τι πρέπει να περιμένουν και τότε, και να συνειδητοποιήσουν εάν οι προσδοκίες τους σχετίζονται με το περιεχόμενο της κατάρτισης που θα λάβουν.

Αρχικές Δηλώσεις	Θέμα 1: Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της Θέμα 2: Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα Θέμα 3: Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας κ.λπ.
Θέτοντας το πλαίσιο:	Μεθοδολογία, Πρόγραμμα κατάρτισης, Κανόνες κατάρτισης
Μέσα	Παρουσιάσεις, Ομαδικές εργασίες, Ομαδικές δραστηριότητες
Υλικά για συμμετέχοντες	Ατζέντα κατάρτισης Λευκό και χρωματιστό χαρτί Μαρκαδόροι σε διάφορα χρώματα

2.6 Πληροφορίες για την κατάρτιση

Ο εκπαιδευτής διανέμει το χρονοδιάγραμμα της κατάρτισης και αναφέρεται στις επερχόμενες ενότητες και θέματα, εξηγώντας τον τρόπο που αναπτύχθηκαν (για παράδειγμα, στο πλαίσιο του έργου ASOP4G (τις ομάδες/χώρες του Έργου) και μέσω περαιτέρω διαβου-

λεύσεων με εθνικές αρχές, εμπειρογνώμονες και ασυνόδευτα παιδιά, όπως και από την ανάλυση αναγκών των επιτρόπων και των παιδιών που προηγήθηκε του σχεδιασμού της κατάρτισης).

Ο εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να παρουσιάσει τον **κύριο στόχο** της κατάρτισης:

→ Να παρέχει στους υφιστάμενους ή μελλοντικούς επαγγελματίες ή/και εθελοντές επιτρόπους συναφείς πληροφορίες και ένα σύνολο ολοκληρωμένων και διεπιστημονικών στοιχείων για την ενίσχυση των γνώσεων και των δυνατοτήτων τους όσον αφορά την προώθηση και υποστήριξη του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων παιδιών.

Οι πιο **συγκεκριμένοι στόχοι** της κατάρτισης είναι οι εξής:

→ Να προωθηθεί μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα των παιδιών για τη διαδικασία της επιτροπείας, παρέχοντας ταυτόχρονα στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με το περιβάλλον των ασυνόδευτων παιδιών, την πολιτισμική διαμεσολάβηση και, στη συνέχεια, τις συγκεκριμένες ανάγκες των παιδιών που εμπλέκονται στις διαδικασίες μετανάστευσης.

→ Να αναπτύξει την ικανότητα των αρμόδιων εθνικών αρχών να αναπτύξουν ή/και να εφαρμόσουν πολιτικές και πρακτικές επιτροπείας που είναι σύμφωνες με τα σχετικά διεθνή νομικά πρότυπα και εθνικές ορθές πρακτικές.

→ Να ενισχυθούν οι ικανότητες των επιτρόπων στις γνώσεις και τις δεξιότητες ώστε να προστατευθούν καλύτερα τα συμφέροντα και η γενική ευημερία των παιδιών.

Να **τεθεί το πλαίσιο** της κατάρτισης με την:

→ Παροχή επισκόπησης της κατάρτισης και της ημερήσιας διάταξης

→ Καθιέρωση βασικών κανόνων

→ Συμφωνία για κοινές προσδοκίες και σημεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος στην ημερήσια διάταξη

→ Εισαγωγή των συμμετεχόντων στους βασικούς όρους σχετικά με

τα ασυνόδευτα παιδιά, προκειμένου να αναγνωριστεί η πολυπλοκότητα του θέματος.

→ Μεθοδολογία: Δημιουργία κλίματος θετικής ανταλλαγής και συμμετοχής

Ο εκπαιδευτής εξηγεί ότι το πρόγραμμα κατάρτισης έχει σχεδιαστεί για να αφήνει χρόνο για ερωτήσεις, συζητήσεις και ευκαιρίες για να μάθουν ο ένας από τον άλλο.

Προτεινόμενη δραστηριότητα – ice-breaker:

***Σημείωση:** Οι εκπαιδευτές αναμένεται να χρησιμοποιήσουν την κρίση τους ως προς το ποια δραστηριότητα είναι κατάλληλη, λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ των συμμετεχόντων και τους χρονικούς περιορισμούς.*

Ο εκπαιδευτής/τρια ζητά από κάθε συμμετέχοντα να πάρει ένα απλό χαρτί (A4) και να γράψει μια ενδιαφέρουσα και σχετική ερώτηση που θα μπορούσε να απαντηθεί από κάθε άτομο στην αίθουσα. Μετά την επιλογή της ερώτησης (για παράδειγμα, «Πώς ασχολείσαι με το ζήτημα της μετανάστευσης;» ή «Έχετε ποτέ μεταναστεύσει εσείς;»), όλοι οι συμμετέχοντες σηκώνονται και συνομιλούν ελεύθερα μεταξύ τους και με τους εκπαιδευτές ψάχνοντας απαντήσεις στις ερωτήσεις τους. Μετά από πέντε λεπτά, οι συμμετέχοντες καλούνται να καθίσουν. Ο εκπαιδευτής/τρια επιλέγει κάποιες ερωτήσεις και τονίζει κοινές απαντήσεις, συνοψίζοντας τις. Ο εκπαιδευτής/τρια ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να διατηρήσουν την προθυμία τους να μάθουν ο ένας από τον άλλον και να θέτουν ερωτήσεις, υπενθυμίζοντάς τους ότι στο τέλος κάθε ημέρας θα υπάρξει σύντομη περίοδος ερωτήσεων και απαντήσεων (αυτές οι συνεδρίες μπορούν επίσης να συνδεθούν με την αφίσα «Parking» εάν χρησιμοποιείται για μεγάλες ή εφαπτόμενες ερωτήσεις).

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

3. ΜΕΡΟΣ Α: Το Ασυνόδευτο Παιδί - Ημέρα 1η

Το Μέρος Α περιλαμβάνει τέσσερα θέματα που επικεντρώνονται στα ασυνόδευτα παιδιά.

- Στην πρώτη υποενότητα θα γίνει παρουσίαση των δικαιωμάτων του παιδιού όπως αυτά θεμελιώνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και της αντιστοιχίας μεταξύ αναγκών των παιδιών και των δικαιωμάτων τους.
- Δεύτερον, θα παρουσιαστούν δημογραφικά στοιχεία και άλλα δεδομένα για τα ασυνόδευτα παιδιά που βρίσκονται σε κάθε χώρα-εταίρο του Έργου, θα γίνει αποσαφήνιση της βασικής ορολογίας και θα συζητηθεί η σημασία της επιτροπείας ως βασικού παράγοντα στην προστασία των παιδιών και τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντός τους.
- Στη συνέχεια, θα εξεταστούν ζητήματα σχετικά με τη μετανάστευση, όπως οι λόγοι εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής, οι επιπτώσεις της μετανάστευσης και του αποχωρισμού από την οικογένεια στο παιδί και το πώς αντιμετωπίζεται το παιδί από την ώρα που φτάνει στη χώρα υποδοχής.
- Τέλος, θα παρουσιαστεί περιληπτικά το εθνικό νομικό πλαίσιο, το οποίο θα καλύπτει θέματα μετανάστευσης (καταγραφή, υποδοχή, οικογενειακή επανένωση) και διαδικασίες διεθνούς προστασίας (αίτηση, συνέντευξη και εγγυήσεις, δικαιώματα).

Οδηγίες για τον/την Εκπαιδευτή/τρια

Ο/Η εκπαιδευτής/τρια προετοιμάζει εκ των προτέρων τον κατάλληλο αριθμό αντιγράφων των παρουσιάσεων (παρουσίαση PPT της 1ης ημέρας).

Αφού δοθούν πέντε λεπτά στους συμμετέχοντες για να διαβάσουν τα φυλλάδια, ο/η εκπαιδευτής/τρια ξεκινά μια συζήτηση, ρωτώντας αν τα φυλλάδια περιείχαν νέες ή μη αναμενόμενες πληροφορίες, εάν διευκρίνισαν τυχόν αβεβαιότητες ή εάν οι συμμετέχοντες έχουν ερωτήσεις. Συνιστάται ο/η εκπαιδευτής/τρια να ελέγχει τις πληροφορίες που περιέχονται στις παρουσιάσεις για να βεβαιωθεί ότι ευσταθούν.

3.1.1 Ενότητα 1^η: Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους

Ενότητα 1η: Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους		Ενδεικτική διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της	
Θέμα 2	Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα	
Θέμα 3	Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 1^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- Αναγνωρίζουν τις βασικές διαφορές μεταξύ της προσέγγισης που βασίζεται στις ανάγκες και της προσέγγισης που βασίζεται στα δικαιώματα.

β. Κατανοούν τις αρχές και τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ως ένα συστηματικό και διεπιστημονικό «χάρτη» για την αξιολόγηση, το σχεδιασμό και την προώθηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

γ. Κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως σημείο αναφοράς για την κατανόηση του συστήματος που περιβάλλει το παιδί, τον εντοπισμό των βασικών επαγγελματιών/φορέων που το απαρτίζουν, και τη συνεργασία μεταξύ τους για μία συντονισμένη ανταπόκριση προς το συμφέρον του.

Οδηγίες για /την Εκπαιδευτή/τρια

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στο Θέμα 1 και στα ζητήματά του, και εξηγήστε το σκεπτικό της επιλογής τους συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

Γιατί είναι σημαντικά και τι αξία έχουν για την εργασία τους;

3.1.2 Θέμα 1- Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού & των βασικών αρχών της – κύρια σημεία

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού:

- Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) εγκρίθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) το 1989 και έγινε μέρος του διεθνούς δικαίου το 1990.
- Είναι μια νομικά δεσμευτική συνθήκη. Οι χώρες που έχουν υπογράψει και επικυρώσει τη συνθήκη υποχρεούνται από το διεθνές δίκαιο να τις θέσουν σε ισχύ.
- Η ΔΣΔΠ είναι η πιο ευρέως επικυρωμένη συνθήκη για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο. Η μόνη χώρα που δεν την έχει κυρώσει είναι οι ΗΠΑ!
- Το «παιδί» ορίζεται στη συνθήκη σε οποιονδήποτε ηλικίας κάτω των 18 ετών.
- Τα παιδιά αναγνωρίζονται ως ευάλωτα και χρειάζονται βοήθεια.

Η ΔΣΔΠ διασφαλίζει ότι λαμβάνουν την απαραίτητη υποστήριξη για την πρόσβαση στα δικαιώματά τους.

- Η ΔΣΔΠ μας υπενθυμίζει ότι τα παιδιά δεν είναι μόνο ευάλωτα και χρειάζονται τη βοήθεια των ενηλίκων: τα παιδιά είναι άνθρωποι, παράγοντες και κάτοχοι δικαιωμάτων! Πρέπει να τους δίνεται «φωνή», αυτονομία και ο έλεγχος στη ζωή τους.
- Η ΔΣΔΠ μας υπενθυμίζει ότι όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι εξίσου σημαντικά: δεν υπάρχουν «δικαιώματα προτεραιότητας».
- Η ΔΣΔΠ παρέχει ένα κοινό νομικό και δεοντολογικό πλαίσιο για τα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτό το κοινό πλαίσιο χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς για την παρακολούθηση της προόδου και τον έλεγχο των παραβιάσεων.
- Η ΔΣΔΠ δημιουργεί ένα σύστημα λογοδοσίας: οι κυβερνήσεις είναι ουσιαστικά υπεύθυνες για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών, αλλά άλλοι ενήλικες έχουν επίσης καθήκοντα στο πλαίσιο της ΔΣΔΠ.

Λέξεις-κλειδιά: δικαιώματα του παιδιού, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, γενικές αρχές, βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, ανάγκες του παιδιού, προσέγγιση των βασικών αναγκών, προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3.1.3 Θέμα 2 - Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα – κύρια σημεία Προσεγγίσεις Βασικών Αναγκών έναντι Προσεγγίσεων Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹

Στο παρελθόν, οι φορείς και οι παράγοντες που δεσμεύονται για την υποστήριξη και την προστασία των παιδιών ακολουθούσαν την προ-

¹ Jonsson, U. (2003) Human Rights approach to development programming. UNICEF ESARO, April 2003, p. 20. Available at: https://www.unicef.org/rights-results/files/HRBDP_Urban_Jonsson_April_2003.pdf

σέγγιση *βασικών αναγκών*, δηλαδή μια προσέγγιση βασισμένη στον εντοπισμό των βασικών απαιτήσεων της ανθρώπινης ανάπτυξης και στην υλοστήριξη των κοινωνιών υπέρ της εκπλήρωσής τους. Αν και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απαιτήσεις που βασίζονται στις ανάγκες, η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον προγραμματισμό διαφέρει από την προσέγγιση των βασικών αναγκών. Το πιο σημαντικό, η προσέγγιση των βασικών αναγκών δεν συνεπάγεται την ύπαρξη φορέα. Όταν οι απαιτήσεις για αυτές τις ανάγκες δεν έχουν «αντικείμενο», κανείς δεν έχει σαφές καθήκον να καλύψει τις ανάγκες και τα δικαιώματα είναι ευάλωτα σε συνεχιζόμενες παραβιάσεις.

Στην προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι κάτοχοι δικαιωμάτων διεκδικούν τα δικαιώματά τους από τους φορείς και πρέπει να είναι σε θέση να διεκδικήσουν το δικαίωμα. Ωστόσο, εάν ένα άτομο δεν είναι σε θέση να διεκδικήσει το δικαίωμα αυτό δεν σημαίνει ότι αυτός ή αυτή χάνει το δικαίωμα, επειδή τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι καθολικά, απαραβίαστα και αναφαίρετα. Η αλληλεγγύη και η ενδυνάμωση σημαίνει να βοηθήσουμε τους ανθρώπους να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Αν κανείς δεν διαμαρτύρεται για την άρνηση ενός δικαιώματος ή αν ένα άτομο δεν κάνει χρήση του δικαιώματός του, η εκπλήρωση αυτού του δικαιώματος θα διακυβευθεί, αλλά δεν θα χαθεί.

Η προσέγγιση των βασικών αναγκών αποσκοπεί συχνά να αποκτήσει πρόσθετους πόρους για να βοηθήσει μια περιθωριοποιημένη ομάδα να αποκτήσει πρόσβαση σε υπηρεσίες. Αντίθετα, η προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί να διαμοιραστούν οι υφιστάμενοι κοινοτικοί πόροι εξίσου, έτσι ώστε όλοι να έχουν πρόσβαση στις ίδιες υπηρεσίες. Η παροχή βοήθειας στους ανθρώπους για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, συνεπώς, συχνά συνεπάγεται συμμετοχή σε πολιτικό διάλογο. Μολονότι η προσέγγιση των βασικών αναγκών δεν αναγνωρίζει απαραίτητως την εσκεμμένη ή ιστορική περιθωριοποίηση, μια προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στοχεύει άμεσα στην υπέρβαση αυτής της περιθωριοποίησης.

Η δεύτερη σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο προσεγγίσεων αφορά τα κίνητρα. Οι βασικές ανάγκες μπορούν, καταρχήν, να καλυ-

φθούν με ανθρωπιστικές ή φιλανθρωπικές ενέργειες. Οι ενέργειες που βασίζονται στην προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βασίζονται σε νομικές και ηθικές υποχρεώσεις για την εκπλήρωση ενός καθήκοντος το οποίο θα επιτρέψει σε ένα άτομο να απολαμβάνει το δικαίωμά του. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η υποχρέωση λογοδοσίας για ένα τέτοιο καθήκον εξαρτάται εν μέρει από την αποδοχή ευθύνης του φορέα. Η φιλανθρωπία αντιπαράτίθεται στην αποδοχή αυτή, καθώς δεν λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα και τις ευθύνες. Σε μια προσέγγιση των δικαιωμάτων, η συμπόνια και η αλληλεγγύη αντικαθιστούν τη φιλανθρωπία.

Επομένως, η απαίτηση της προσέγγισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ότι, στο μέτρο του δυνατού, όλοι πρέπει να έχουν μια «καρδιά» ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία να αντικατοπτρίζεται σε αποφάσεις και ενέργειες. Οι αποφάσεις και οι ενέργειες πρέπει να ληφθούν ως αναγνώριση ότι κάθε ανθρώπινο ον είναι θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και όχι αντικείμενο φιλανθρωπίας ή καλοσύνης. Ενώ η φιλανθρωπία συχνά αποδυναμώνει τους φτωχούς και άλλους ευάλωτους ανθρώπους, δημιουργώντας εξάρτηση, η αλληλεγγύη παρέχει στους ανθρώπους τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους.

Προσέγγιση Βασικών Αναγκών ²	Προσέγγιση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Οι ανάγκες ικανοποιούνται. Τα δικαιώματα υλοποιούνται (με σεβασμό, προστασία, διευκόλυνση και εκπλήρωση)	Τα δικαιώματα υλοποιούνται (με σεβασμό, προστασία, διευκόλυνση και εκπλήρωση)
Οι ανάγκες δεν συνεπάγονται καθήκοντα ή υποχρεώσεις, αν και μπορούν να δημιουργήσουν υποσχέσεις	Τα δικαιώματα συνεπάγονται πάντοτε συσχετιστικά καθήκοντα ή υποχρεώσεις
Οι ανάγκες δεν είναι απαραίτητως καθολικές	Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πάντα καθολικά

2. This table retrieved from Ibid., p.21.

Οι βασικές ανάγκες μπορούν να επιτευχθούν με στόχο ή στρατηγικές αποτελεσμάτων	Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο από προσοχή τόσο στο αποτέλεσμα όσο και στη διαδικασία
Οι ανάγκες μπορούν να ταξινομηθούν σε μια ιεραρχία προτεραιοτήτων	Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αδιαιρέτα επειδή είναι αλληλένδετα. Δεν υπάρχουν «βασικά δικαιώματα».
Οι ανάγκες μπορούν να καλυφθούν μέσω φιλανθρωπίας και καλοσύνης	Η φιλανθρωπία και η καλοσύνη δεν αντικατοπτρίζουν το καθήκον ή την υποχρέωση
Είναι ευχάριστο να δηλώνουμε ότι «το 80% όλων των παιδιών έχουν καλύψει τις ανάγκες τους για εμβολιασμό»	Σε μια προσέγγιση ανθρώπινων δικαιωμάτων, αυτό σημαίνει ότι το 20% όλων των παιδιών δεν είχαν το δικαίωμα να εμβολιασθούν
Η κυβέρνηση δεν έχει ακόμη την πολιτική βούληση για την επιβολή της νομοθεσίας για ιωδίωση όλου του αλατιού	Η κυβέρνηση επέλεξε να το αγνοήσει καθ'όσον δεν επιβάλλει νομοθεσία

3.1.4 Θέμα 3 - Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας – κύρια σημεία

Τα άρθρα της Σύμβασης μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις κατηγορίες δικαιωμάτων και ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών

1. Κατευθυντήριες αρχές: Οι κατευθυντήριες αρχές της Σύμβασης περιλαμβάνουν την απαγόρευση των διακρίσεων, την τήρηση των συμφερόντων του παιδιού, το δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη, και το δικαίωμα συμμετοχής. Αντιπροσωπεύουν τις βασικές απαιτήσεις για την πραγματοποίηση οποιωνδήποτε δικαιωμάτων.

Κατευθυντήριες αρχές: γενικές απαιτήσεις για όλα τα δικαιώματα³

Απαγόρευση Διακρίσεων (Άρθρο 2): Η Σύμβαση ισχύει για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τη φυλή, τη θρησκεία ή τις ικανότητές τους, οτιδήποτε σκέφτονται ή λένε, ανεξάρτητα από το είδος της οικογένειας από το οποίο προέρχονται. Δεν έχει σημασία το πού ζουν τα παιδιά, ποια γλώσσα μιλάνε, τι κάνουν οι γονείς τους, είτε είναι αγόρια ή κορίτσια, ποια είναι η κουλτούρα τους, αν έχουν αναπηρία ή αν είναι πλούσιοι ή φτωχοί. Κανένα παιδί δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται άδικα σε οποιαδήποτε βάση.

Το συμφέρον του παιδιού (Άρθρο 3): Το συμφέρον των παιδιών πρέπει να είναι το κύριο μέλημα κατά τη λήψη αποφάσεων που μπορεί να τους επηρεάσουν. Όλοι οι ενήλικες πρέπει να κάνουν ό, τι είναι καλύτερο για τα παιδιά. Όταν οι ενήλικες λαμβάνουν αποφάσεις, πρέπει να σκεφτούν πώς οι αποφάσεις τους θα επηρεάσουν τα παιδιά. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τον προϋπολογισμό, την πολιτική και τους νομοθέτες.

Δικαίωμα στη ζωή (Άρθρο 6): Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ζουν. Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά θα επιβιώσουν και θα αναπτυχθούν υγιεινά.

2. Child Rights International Network. Available at: <https://archive.crin.org/en/home/rights/themes/general-principles.html>

Ελευθερία γνώμης (άρθρο 12): Όταν οι ενήλικες λαμβάνουν αποφάσεις που επηρεάζουν τα παιδιά, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να λένε τι πιστεύουν ότι πρέπει να συμβούν και να λάβουν υπόψη τις απόψεις τους. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα παιδιά μπορούν τώρα να πουν στους γονείς τους τι πρέπει να κάνουν. Η σύμβαση αυτή ενθαρρύνει τους ενήλικες να ακούν τις απόψεις των παιδιών και να τις εμπλέκουν στη λήψη αποφάσεων – όχι να δώσει στα παιδιά εξουσία πάνω από τους ενήλικες. Το άρθρο 12 δεν παρεμποδίζει το δικαίωμα και την ευθύνη των γονέων να εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν τα παιδιά τους. Επιπλέον, η Σύμβαση αναγνωρίζει ότι το επίπεδο συμμετοχής του παιδιού στις αποφάσεις πρέπει να είναι κατάλληλο για το επίπεδο ωριμότητας του παιδιού. Η ικανότητα των παιδιών να διαμορφώνουν και να εκφράζουν τις απόψεις τους αναπτύσσεται με την ηλικία και οι περισσότεροι ενήλικες θα δώσουν φυσικά στις απόψεις των εφήβων μεγαλύτερο βάρος από εκείνες ενός προσχολικού, είτε σε οικογενειακές, νομικές ή διοικητικές αποφάσεις.

2. Δικαιώματα επιβίωσης και ανάπτυξης: Αυτά είναι δικαιώματα για τους πόρους, τις δεξιότητες και τις συνεισφορές που είναι απαραίτητες για την επιβίωση και την πλήρη ανάπτυξη του παιδιού. Περιλαμβάνουν δικαιώματα επαρκούς διατροφής, στέγασης, καθαρού νερού, επίσημης εκπαίδευσης, πρωτοβάθμιας περίθαλψης, αναψυχής και ψυχαγωγίας, πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ενημέρωσης σχετικά με τα δικαιώματά τους. Αυτά τα δικαιώματα απαιτούν όχι μόνο την ύπαρξη των μέσων για την εκπλήρωση των δικαιωμάτων αλλά και την πρόσβαση σε αυτά. Ειδικά άρθρα ασχολούνται με τις ανάγκες των παιδιών πρόσφυγες, των παιδιών με αναπηρίες και των παιδιών μειονοτικών ή ιθαγενών ομάδων.

Άρθρο 4 (Προστασία δικαιωμάτων)

Άρθρο 5 (Ρόλος γονέων και επιτρόπων)

Άρθρο 6 (Επιβίωση και ανάπτυξη)

Άρθρο 7 (Όνομα και ιθαγένεια)

Άρθρο 8 (Διατήρηση ταυτότητας)

Άρθρο 9 (Ζωή και επικοινωνία με τους γονείς)

Άρθρο 10 (Οικογενειακή επανένωση)

Άρθρο 14 (Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας)
Άρθρο 18 (Ευθύνες και υποστήριξη γονέων)
Άρθρο 20 (Εναλλακτική επιμέλεια)
Άρθρο 22 (Παιδιά πρόσφυγες)
Άρθρο 23 (Παιδιά με αναπηρίες)
Άρθρο 24 (Υγεία και ιατρικές υπηρεσίες)
Άρθρο 25 (Επανεξέταση αναδοχής)
Άρθρο 26 (Κοινωνική πρόνοια)
Άρθρο 27 (Ανάπτυξη και επίπεδο ζωής)
Άρθρο 28: (Εκπαίδευση) & Άρθρο 29 (Σκοποί εκπαίδευσης)
Άρθρο 30 (Μειονότητες)
Άρθρο 31 (Ελεύθερος χρόνος και ψυχαγωγία)
Άρθρο 42 (Γνωστοποίηση δικαιωμάτων)

3. Δικαιώματα προστασίας: Αυτά τα δικαιώματα περιλαμβάνουν προστασία από όλες τις μορφές κακοποίησης παιδιών, αμέλειας, εκμετάλλευσης και σκληρότητας, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ειδικής προστασίας σε περιόδους πολέμου και προστασίας από κακομεταχείριση στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Άρθρο 4 (Προστασία των δικαιωμάτων)
Άρθρο 11 (Απαγωγή)
Άρθρο 19 (Προστασία από όλες τις μορφές βίας)
Άρθρο 20 (Παιδιά στερημένα οικογενειακού περιβάλλοντος)
Άρθρο 21 (Υιοθεσία)
Άρθρο 22 (Παιδιά πρόσφυγες)
Άρθρο 32 (Παιδική εργασία)
Άρθρο 33 (Κατάχρηση ναρκωτικών)
Άρθρο 34 (Σεξουαλική εκμετάλλευση)
Άρθρο 35 (Απαγωγή, πώληση και διακίνηση)
Άρθρο 36 (Άλλες μορφές εκμετάλλευσης)
Άρθρο 37 (Βασανιστήρια και στέρηση ελευθερίας)
Άρθρο 38 (Πόλεμος και ένοπλες συγκρούσεις)
Άρθρο 39 (Αποκατάσταση παιδιού-θύματος)
Άρθρο 40 (Δικαιοσύνη ανηλίκων)
Άρθρο 41 (Σεβασμός των ανώτερων εθνικών προτύπων)

4. Δικαιώματα συμμετοχής: Τα παιδιά δικαιούνται την ελευθερία

να εκφράζουν τις απόψεις τους και να έχουν λόγο σε θέματα που επηρεάζουν την κοινωνική, οικονομική, θρησκευτική, πολιτιστική και πολιτική ζωή τους. Τα δικαιώματα συμμετοχής περιλαμβάνουν το δικαίωμα έκφρασης γνώμης και ακρόασης, το δικαίωμα ενημέρωσης και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι. Καθώς ωριμάζουν τα παιδιά, αυτά τα δικαιώματα τα βοηθούν να επιτύχουν την υλοποίηση όλων των δικαιωμάτων τους και τα προετοιμάζει για ενεργό ρόλο στην κοινωνία.

Άρθρο 4 (Προστασία των δικαιωμάτων)

Άρθρο 12 (Σεβασμός των απόψεων του παιδιού)

Άρθρο 13 (Ελευθερία έκφρασης)

Άρθρο 14 (Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας)

Άρθρο 15 (Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι)

Άρθρο 16 (Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή)

Άρθρο 17 (Πρόσβαση στις πληροφορίες/μέσα μαζικής ενημέρωσης)

Λέξεις κλειδιά: παιδιά σε κίνηση, μετανάστευση παιδιών, οικογενειακός χωρισμός, χώρα υποδοχής, στρατηγικές αντιμετώπισης, αξιολόγηση, ευαλωτότητα, την ανθεκτικότητα

Ομαδική Εργασία

Προετοιμασία και υλικά:

- Αυτοκόλλητα ονομάτων για τους συμμετέχοντες
- Αντίγραφα του προγράμματος και των διαφανειών που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων
- Χαρτί (flipchart) και μαρκαδόροι για ομαδική εργασία

3.1.5 Δραστηριότητα 1: Συστάσεις, προσδοκίες και ανησυχίες των συμμετεχόντων (20 λεπτά) (δραστηριότητα πριν την κατάρτιση)

Διαχωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες 4-5 ατόμων και δώστε σε κάθε ομάδα ένα κομμάτι χαρτιού flipchart. Εξηγήστε ότι ο κύριος σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να γνωριστούν και να μοιραστούν ιδέες σχετικά με την κατάρτιση.

- Βεβαιωθείτε ότι οι άνθρωποι που γνωρίζονται μεταξύ τους δεν εργάζονται στην ίδια ομάδα.
- Εξηγήστε ότι κάθε ομάδα θα έχει 2 λεπτά για τη συζήτησή τους. Βεβαιωθείτε ότι διορίζουν έναν αντιπρόσωπο για να αναφέρει τα κύρια σημεία τις συζήτησής τους – και ενθαρρύνετε τους να κάνουν τα flipcharts τους αναγνώσιμα!

Εργασία ομάδας

Ξεκινήστε συστήνοντας τον εαυτό σας στην υπόλοιπη ομάδα. Αναφέρετε τυχόν προηγούμενη κατάρτιση ή εμπειρία στα δικαιώματα των παιδιών. Συζητήστε τις ακόλουθες δύο ερωτήσεις με την ομάδα σας. Σημειώστε τις απαντήσεις σας σε ένα κομμάτι χαρτιού flipchart.

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Με βάση την παρουσίαση και τις προσδοκίες σας σχετικά με αυτή την κατάρτιση, τι θα την έκανε χρήσιμη και σχετική με την εργασία σας;

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Έχετε κάποιες ανησυχίες σχετικά με την πορεία ή σχετικά με τη χρήση των δικαιωμάτων των παιδιών στη δουλειά σας; Θα χρειαστεί να επιλέξετε μόνο 2 βασικά σημεία από κάθε ερώτηση για να τα αναφέρετε σε ολόκληρη την ομάδα. Θα έχετε μόνο 2 λεπτά για να το κάνετε αυτό!

3.1.6 Δραστηριότητα 2: Χαρτογράφηση των δικαιωμάτων της ΔΣΔΠ - 10λεπτά (δραστηριότητα μετά την κατάρτιση)

Ερωτήσεις για την έναρξη συζήτησης. Ζητήστε τους να προσπαθήσουν να καταγράψουν στο χαρτί τους:

- Υπάρχουν δικαιώματα στη Σύμβαση που δεν κατανοούν (ή δεν συμφωνούν);
- Πώς εφαρμόζεται η ΔΣΔΠ στην εθνική νομοθεσία ή στην οργάνωσή τους;
- Πιστεύετε ότι τα δικαιώματα των παιδιών εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο σε κάθε χώρα; Γιατί συμβαίνει αυτό σύμφωνα με τη γνώμη σας;

3.2 Ενότητα 2η: Ασυνόδευτα παιδιά

Ενότητα 2: Ασυνόδευτα Παιδιά		Ενδεικτική Διάρκεια: 1 ώρα
Θέμα 1	Ορισμός ασυνόδευτου ανηλίκου (βάσει νομοθεσίας)	
Θέμα 2	Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί (νομοθετικό πλαίσιο και διασφάλιση μείζονος συμφέροντος)	
Θέμα 3	Προφίλ παιδιών που βρίσκονται στη χώρα (εθνικότητα, εθνοτική καταγωγή, ομιλούμενες γλώσσες/ διάλεκτοι, φύλο, ηλικία, απόκτηση ασύλου)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 2^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Κατανοούν τα κύρια χαρακτηριστικά των εμπειριών των ασυνόδευτων παιδιών.
- β.** Να κατανοούν την σημαντικότητα και τη δυναμική του ρόλου του επιτρόπου.

Οδηγίες για τον εκπαιδευτή:

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στην 2η Ενότητα και τα θέματα της, εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής και συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

3.2.1 Θέμα 1 - Ορισμός ασυνόδευτου ανηλίκου (βάσει νομοθεσίας) – κύρια σημεία

Ο εκπαιδευτής πρέπει να συζητήσει και να διευκρινίσει την ακόλουθη βασική ορολογία:

Ανήλικος

Σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁴, ο όρος παιδί αναφέρεται σε «οποιοδήποτε πρόσωπο κάτω των 18 ετών».

4. Convention on the Rights of the Child, Article 1

Για να δικαιούται ειδικά μέτρα προστασίας και φροντίδας, πρέπει να είναι κάτω των 18 ετών, ανεξαρτήτως των ορίων ηλικίας, νόμιμων ή συνηθισμένων, στη χώρα καταγωγής του ανηλίκου.

Αμφιβολίες μπορεί να προκύψουν σχετικά με την ηλικία ενός ατόμου που εισέρχεται στα σύνορα της ΕΕ. Η εκτίμηση ηλικίας είναι απαραίτητη για τον καθορισμό της πραγματικής ηλικίας του ατόμου. Παρ' όλα αυτά, όταν οι αρμόδιες αρχές δεν είναι σε θέση να καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα (ανήλικος ή νεαρός ενήλικας), το άτομο θα πρέπει να έχει το πλεονέκτημα της αμφιβολίας⁵.

«Όταν η ηλικία του [θύματος] είναι αβέβαιη και υπάρχουν λόγοι να πιστεύεται ότι το θύμα είναι παιδί, θεωρείται ότι το παιδί είναι παιδί για να έχει άμεση πρόσβαση σε βοήθεια, υποστήριξη και προστασία».

Anti-Trafficking Directive (2011/36/EU), Article 13 (2)

Υπήκοος τρίτης χώρας ή χωρίς ιθαγένεια

Ένας υπήκοος τρίτης χώρας είναι πρόσωπο που δεν κατέχει την ιθαγένεια κράτους μέλους της ΕΕ.⁶

Πρόσωπο χωρίς ιθαγένεια είναι άτομο που, σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους, δεν έχει υπηκοότητα σε καμία χώρα (δεν υπάρχει νομικός δεσμός μεταξύ του προσώπου και του κράτους)^{7, 8}.

5. See for example Anti-Trafficking Directive (2011/36/EU), Article 13 (2) “when there are reasons to believe that the victim is a child, that person is presumed to be a child in order to receive immediate access to assistance, support and protection”

6. Art. 3(1) of Directive 2008/115/EC (Return Directive) and Art. 2(6) of Regulation (EU) 2016/399 (Schengen Borders Code)

7. 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons (ratifying law 139/1975), art. 1.

8. One can obtain citizenship either during his/her birth or later on his/her life by meeting specific requirements set by each State. During birth citizenship can be obtained by persons who are in a State which recognizes as citizen every person born on its territory (jus soli: e.g. USA, France) or whose parents have citizenship of a State which applies jus sanguinis and therefore their children are automatically recognized as its citizens too (e.g. Greece).

Ασυνόδευτοι και διαχωρισμένοι ανήλικοι

Ο ασυνόδευτος ανήλικος ορίζεται ως υπήκοος τρίτης χώρας ή χωρίς ιθαγένεια κάτω των 18 ετών, ο οποίος φθάνει στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικα που είναι υπεύθυνος για αυτόν κατά νόμο ή από την πρακτική του οικείου κράτους μέλους, και για όσο διάστημα δεν λαμβάνει τη φροντίδα αυτού του προσώπου· περιλαμβάνει ένα ανήλικο που παραμένει ασυνόδευτος μετά την είσοδό του στο έδαφος των κρατών μελών⁹.

Επιπλέον, ένα παιδί χαρακτηρίζεται ως χωρισμένο όταν «διαχωρίζεται από τους δύο γονείς ή από τον προηγούμενο νομικό ή συνήθη κύριο φροντιστή τους, αλλά όχι απαραίτητα από άλλους συγγενείς. Ως εκ τούτου, μπορεί να περιλαμβάνουν παιδιά συνοδευόμενα από άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειας»¹⁰.

3.2.2 Θέμα 2 - Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί (νομοθετικό πλαίσιο και διασφάλιση μείζονος συμφέροντος) – κύρια σημεία

Εξετάστε διεξοδικά τη σημασία της επιτροπείας για κάθε παιδί. Η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού πρέπει να καθοδηγεί το έργο και τις ενέργειες του επιτρόπου.

Περιορισμένη νομική ευθύνη: Δεδομένου ότι είναι ανήλικος, πρέπει να εκπροσωπείται νομίμως σε όλες τις διοικητικές, δικαστικές ή άλλες υπηρεσίες.

Έλλειψη γονικής μέριμνας: τα δικαιώματά του και τα συμφέροντά του πρέπει να διασφαλίζονται σε όλες τις διαδικασίες και αποφάσεις.

Υπήκοοι τρίτων χωρών / απάτριδες:

- Συνδέστε το παιδί με τις υπηρεσίες, τις αρχές και τους επαγγελματίες προκειμένου να διασφαλίσετε τα δικαιώματά του που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του.

9. Qualification Directive (2011/95/EU), Article 2 (l)

10. UN Committee on the Rights of the Child General Comment No. 6 CRC/GC/2005/6 and the UN Guidelines for the Alternative Care of Children (UN Alternative care guidelines) A/HRC/11/L.13, paragraph 8.

→ Ενημερώστε το παιδί με τον κατάλληλο τρόπο.

Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού είναι μια δυναμική έννοια, με στόχο την ολιστική ανάπτυξη του παιδιού, προωθώντας την πλήρη και αποτελεσματική διασφάλιση όλων των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων από τη Σύμβαση (ΔΣΔΠ). Ο επίτροπος καλείται να αξιολογεί καθημερινά τα συμφέροντα του παιδιού, κάθε φορά που λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με αυτό. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, αποφάσεις σχετικά με τη στέγαση του παιδιού, την ασφάλεια, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τις δραστηριότητες αναψυχής και τη νομική εκπροσώπηση. Ο επίτροπος υποχρεούται να κρατά τις δημόσιες αρχές υπεύθυνες για τυχόν αποφάσεις που επηρεάζουν το παιδί και να διασφαλίζει τον σεβασμό της αρχής του βέλτιστου συμφέροντος ως πρωταρχική μέριμνα όπως απαιτείται από το Άρθρο 3 της ΔΣΔΠ καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Πρέπει να παρέμβει εάν υπάρχει κίνδυνος στην καλή διαβίωση του παιδιού και να αμφισβητήσει, εντός των ορίων της εξουσίας του, οποιαδήποτε απόφαση που θεωρείται αντίθετη ή/και δεν προάγει τα συμφέροντα του παιδιού.

3.2.3 Θέμα 3 – Προφίλ των παιδιών στη χώρα υποδοχής (εθνικότητες, εθνοτικές ομάδες, γλώσσα, φύλο, ηλικία, αναζήτηση ασύλου) – κύρια σημεία

Οδηγίες για τον εκπαιδευτή

Ο εκπαιδευτής πρέπει να διασφαλίσει ότι διαθέτει ενημερωμένα δεδομένα και πληροφορίες σχετικά με το εθνικό πλαίσιο και το προφίλ των παιδιών στη χώρα υποδοχής.

Μεταβλητές: Φύλο, ηλικία, εθνικότητες, εθνικές ομάδες, γλώσσες, θρησκείες.

Μαζί με τους συμμετέχοντες, ονομάστε τις χώρες προέλευσης των παιδιών που φθάνουν στη χώρα υποδοχής. Ζητήστε τους να σας πουν αυτά που γνωρίζουν ή έχουν ακούσει και γράψετε τα σε ένα χαρτοπίνακα (flipchart). Πρέπει να γνωρίζετε ήδη τις χώρες ή την προέλευση των παιδιών προκειμένου να συμπληρώσετε τυχόν κενά στον πίνακα.

Διαλέξτε τις τρεις ή τέσσερις χώρες προέλευσης της πλειοψηφίας των παιδιών και παρουσιάστε τα στοιχεία τους όπως περιοχές, εθνοτικές ομάδες, γλώσσες, θρησκείες, οικογενειακή δομή κ.λπ.

Λέξεις-κλειδιά: ασυνόδευτα και χωρισμένα παιδιά, επίτροπος, επιτροπική αρχή, διασφάλιση βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

3.3 Ενότητα 3η: Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου

Ενότητα 3η: Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου		Ενδεικτ. Διάρκεια: 2 ώρες
Θέμα 1	Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση)	
Θέμα 2	Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στη χώρα υποδοχής από το σημείο άφιξης του κι έπειτα	
Θέμα 3	Επίδραση του αποχωρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα & στρατηγικές αντιμετώπισης	
Θέμα 4	Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 3^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Κατανοούν την πολυπλοκότητα της μετανάστευσης αναγνωρίζοντας λόγους εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής όσο και λόγους παραμονής σε χώρα της Ευρώπης
- β.** Κατανοούν τα κύρια χαρακτηριστικά των σημερινών μεταναστευτικών πολιτικών και σχετικών προσεγγίσεων στην Ευρώπη, Ελλάδα και σε σχέση με τα δικαιώματα των παιδιών.
- γ.** Αναγνωρίζουν στοιχεία και παράγοντες που καθορίζουν την ευαλωτότητα των παιδιών που μεταναστεύουν, δηλαδή κινδύνους (π.χ. τραύμα, κακοποίηση παιδιών και παραμέληση, εμπορία ανθρώπων, χρήση ουσιών) και ανθεκτικότητα.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στην Ενότητα 3 και τα θέματα της, εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής τους συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

3.3.1 Θέμα 1 - Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση) – κύρια σημεία

Κύριοι λόγοι που οι ανήλικοι αναγκάζονται ή ενθαρρύνονται να μεταναστεύουν ασυνόδευτοι¹¹. Τα εθνικά δεδομένα και το γενικό υπόβαθρο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

1. Οι λόγοι για τους οποίους τα άτομα και ιδιαίτερα τα παιδιά μεταναστεύουν συχνά είναι πολυεπίπεδοι και εξαρτώνται από τη χώρα προέλευσης, το κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο και τις προσωπικές ή οικογενειακές φιλοδοξίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις μετανάστευσης των παιδιών, οι άμεσες και διαρθρωτικές αιτίες συνδέονται στενά. Ο παγκόσμιος καταναγκαστικός εκτοπισμός αυξήθηκε το 2017¹². Μέχρι το τέλος του έτους, **68,5 εκατομμύρια** άτομα εκδιώχθηκαν βίαια παγκοσμίως ως αποτέλεσμα διώξεων, συγκρούσεων, γενικευμένης βίας ή παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό είναι **2,9 εκατομμύρια** περισσότερα από το προηγούμενο έτος (**65,6 εκατομμύρια**). **25,4 εκατομμύρια** είναι πρόσφυγες, **40 εκατομμύρια** εσωτερικά εκτοπισμένοι, **3,1 εκατομμύρια** αιτούντες άσυλο. Κατά τη διάρκεια του 2017 περισσότερα από **16,2 εκατομμύρια** άτομα αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να αναζητήσουν προστασία αλλού. Από τον αριθμό αυτό, **11,8 εκατομμύρια** παρέμειναν στις χώρες τους και περίπου **4,4 εκατομμύρια** ζήτησαν διεθνή προστασία στο εξωτερικό. **45.500** ασυνόδευτα και χωρισμένα παιδιά ζήτησαν άσυλο σε ατομική βάση το 2017 (υποτίμηση λόγω χαμηλής αναφοράς). Οι περισσότερες αιτήσεις ήταν από παιδιά ηλικίας 15-17 ετών (33.300). 12.200 ήταν

11. Human Rights Council, Global issue of unaccompanied migrant children and adolescents and human rights, Progress report of the Human Rights Council Advisory Committee, A/HRC/33/53, 16 August 2016

12. <https://www.unhcr.org/globaltrends2017/>

από ασυνόδευτα και χωρισμένα παιδιά ηλικίας 14 ετών ή νεότερων. Καταχωρημένη βάση δεδομένων της Ύπατης Αρμοστείας Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR): **138.700** εγγεγραμμένα ασυνόδευτα και χωρισμένα παιδιά¹³.

2. Συχνά υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα κίνητρα των παιδιών μεταναστών που υποβάλλουν αίτηση ασύλου και στα κίνητρα εκείνων που δεν το κάνουν. Τα παιδιά που ζητούν άσυλο συχνά εγκαταλείπουν τη χώρα τους από το φόβο δίωξης ή εξαιτίας μιας γενικευμένης κατάστασης βίας. Τα παιδιά που δεν υποβάλλουν αίτηση ασύλου συχνά μετακινούνται από την επιθυμία να βρουν ένα καλύτερο μέλλον. Επιπλέον, τέτοια παιδιά δεν θέλουν πάντα να είναι εγγεγραμμένα ή να στεγάζονται στα κέντρα υποδοχής, γεγονός που περιορίζει σημαντικά τις διαθέσιμες πληροφορίες.

3. Είναι επίσης δύσκολο για τους αιτούντες άσυλο να πληρούν τα αυστηρά κριτήρια για την οικογενειακή επανένωση μέσω των συνηθισμένων καναλιών. Στην Ευρώπη, οι ενήλικες συχνά πρέπει να πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις εισοδήματος, πριν μπορέσουν να υποστηρίξουν τη μετανάστευση των παιδιών τους στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης (αποκλείονται οι μετανάστες χαμηλού εισοδήματος), γεγονός που μερικές φορές έχει ιδιαίτερα δυσμενή διάκριση στις μετανάστριες. Παρά την ύπαρξη κοινής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την οικογενειακή επανένωση, σε ορισμένα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθούν να υφίστανται περιορισμοί που βασίζονται στην ηλικία του παιδιού και στα μέλη της οικογένειας που μπορούν να υποστηρίξουν το παιδί. Επιπλέον, ορισμένοι μετανάστες εργαζόμενοι δεν μπορούν να υποβάλουν αίτηση για επίσημη οικογενειακή επανένωση, επειδή δεν διαμένουν νόμιμα στη χώρα. Αυτό οδηγεί πολλά παιδιά να μεταναστεύουν ασυνόδευτα ή χωρισμένα προκειμένου να επανενωθούν με γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας σε χώρες προορισμού.¹⁴

4. Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) εκτιμά ότι 2,2 εκατομμύρια άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων 1,5 εκατομμυρίων

13. <https://www.unhcr.org/globaltrends2017/>

14. Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants.

παιδιών (55% του συνόλου), έχουν εκτοπιστεί εσωτερικά ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης στη βορειοανατολική Νιγηρία. Εκτιμάται ότι υπάρχουν σχεδόν 400.000 πρόσφυγες από τη Νιγηρία και εσωτερικά εκτοπισθέντες στο γειτονικό Τσαντ, στο βόρειο Καμερούν και στην Ντίφα του Νίγηρα. Στη Ζιμπάμπουε, η οποία έχει παρατηρήσει τεράστια αύξηση στις μεταναστευτικές ροές των παιδιών τα τελευταία χρόνια, οι κύριες αιτίες για τη μετανάστευση των παιδιών είναι: η σεξουαλική κακοποίηση από τους κύριους φροντιστές (γονείς ή και κοντινοί συγγενείς), η πίεση από τους συμμαθητές, ο θάνατος ενός γονέα (κυρίως από τις επιπλοκές του HIV και του AIDS), η κατάρρευση των παραδοσιακών οικογενειών, οι δημόσιοι προϋπολογισμοί που δεν δίνουν προτεραιότητα στα δικαιώματα των παιδιών, η επιδείνωση της εκπαίδευσης, τα υψηλά ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου και η φτώχεια.

5. Στη Σενεγάλη, τα παιδιά που αναφέρονται στα αίτια που τους πιέζουν να μεταναστεύσουν επικαλούνται κυρίως οικονομικούς λόγους. Οι γονείς τους αναθέτουν σε άτομα που υπόσχονται να τους βρουν εργασία σε γειτονικές περιοχές ή σε άλλες αφρικανικές χώρες. Ωστόσο, οι περισσότεροι υποβάλλονται στις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας.¹⁵ Στην Σουαζιλάνδη, τα παιδιά μεταναστεύουν κυρίως για να ξεφύγουν από τον πόλεμο και τις διώξεις και ως εκ τούτου προσπαθούν να πάνε σε μια μη γειτονική χώρα, όπου γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹⁶

6. Περισσότεροι από **δύο εκατομμύρια** Σομαλοί διακινήθηκαν από συγκρούσεις. Υπολογίζεται ότι **1,5** εκατομμύρια άνθρωποι εκτοπίστηκαν εσωτερικά. Σχεδόν **900.000** είναι πρόσφυγες στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένων περίπου 308.700 στην Κένυα, 255.600 στην Υεμένη και 246.700 στην Αιθιοπία¹⁷.

7. Στη Δυτική και Κεντρική Αφρική, η μετανάστευση επηρεάζεται

15. Information provided by Caritas Senegal.

16. Information provided by Caritas Swaziland.

17. UNHCR's International Protection Considerations for Southern and Central Somalia (Jan, 2014); UNHCR, Returns to Southern and Central Somalia (May 2016);

έντονα από την ταχεία πληθυσμιακή ανάπτυξη της περιοχής. Οι συγκρούσεις στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το Μάλι και τη Νιγηρία καταλήγουν σε τεράστιο αριθμό ατόμων που εκτοπίζονται, μεγάλο μέρος των οποίων είναι παιδιά. Επιπλέον, λόγω της μεγάλης ζήτησης για φτηνή και παραγωγική εργασία, οι νέοι είναι πολύ ελκυστικοί για τους εργολάβους. Ένα μεγάλο ποσοστό των ατόμων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της γεωργίας, των ορυχείων χρυσού και διαμαντιών, των λατομείων πέτρας, του άτυπου τομέα και της οικιακής εργασίας είναι παιδιά που εργάζονται κάτω από συνθήκες εκμετάλλευσης.

8. Στο Μπαγκλαντές, όπως και σε άλλες ασιατικές χώρες, υπάρχει παράδοση στην εργατική μετανάστευση κατά τη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση. Τα παιδιά παροτρύνονται να μεταναστεύσουν ως ένα πέρασμα στην ενηλικίωση και συχνά αναγκάζονται από τις οικογένειές τους να φύγουν για να φέρουν χρήματα στο νοικοκυριό. Τα πολιτισμικά πρότυπα και οι παραδόσεις συμβάλλουν στην παραμονή των παιδιών στη φτώχεια, αφήνοντας τα ευάλωτα στην κακομεταχείριση και την εκμετάλλευση.¹⁸ Αυτές οι περιπτώσεις τείνουν επίσης να έχουν μια ισχυρή διάσταση φύλου, όπως στην περίπτωση της αγοράς γάμου στην Ινδία.

Εν ολίγοις, «ένα παιδί αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του, είτε με δική του πρωτοβουλία είτε υπό την επιθυμία της οικογένειάς του, για διάφορους λόγους.¹⁹ Εν συντομία, οι κύριοι λόγοι που ένα παιδί φεύγει είναι: η απώλεια στέγης και των αγαπημένων του, η φυλάκιση των μελών της οικογένειας που ήταν οι φροντιστές του, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στόχευση αφού ανήκει σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα,²⁰

18. Information provided by Caritas Bangladesh.

19. UNHCR (1994). Refugee children guidelines on protection and care, Geneva: UNHCR; / UNHCR (1996). Guidelines on Working with Unaccompanied Children, Geneva: UNHCR; / UNHCR & IRC (2011). Field Handbook for the implementation of the UNHCR BID Guidelines.

20. See UNHCR Guidelines on international protection: “Membership of a particular social group” within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (2002). Available

η ενδοοικογενειακή βία, οι βεντέτες λόγω εδαφικών διαφορών ή ζητημάτων οικογενειακής τιμής, η φτώχεια και απουσία ιατρικής περίθαλψης. Ομοίως, η έλλειψη νομικού καθεστώτος, η εργασιακή εκμετάλλευση, η εμπορία ανθρώπων, οι καταναγκαστικοί γάμοι και η γενική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνιστούν έναν σύντομο αλλά κρίσιμο κατάλογο λόγων για τους οποίους τα παιδιά αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τον τόπο της τελευταίας κατοικίας, είτε πρόκειται για τη χώρα καταγωγής τους ή μια χώρα διέλευσης στο δύσκολο ταξίδι τους.

Ένα παιδί μπορεί να διαχωριστεί από την οικογένειά του είτε λόγω περιστάσεων είτε λόγω της επιθυμίας του ή της οικογένειάς του. Οι αναγκαστικές αιτίες οικογενειακού διαχωρισμού μπορεί να είναι: οι φυσικές καταστροφές, η έλλειψη οικονομικών μέσων για όλα τα μέλη της οικογένειας να διαφύγουν, ο βίαιος διαχωρισμός ή θάνατος τουλάχιστον ενός μέλους της οικογένειας κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, η φυλάκιση, η στρατολόγηση παιδιού ή άλλου μέλους της οικογένειας από παραστρατιωτικές ομάδες ή συμμορίες, η εμπορία ανθρώπων ή/και απαγωγής. Ταυτόχρονα, ακόμη και ο εθελοντικός διαχωρισμός του παιδιού από την οικογένειά του σε αναζήτηση καλύτερου μέλλοντος μπορεί να έχει παρόμοιο αντίκτυπο στο παιδί. Ειδικότερα, γονείς που πληρώνουν για το ταξίδι του παιδιού στην Ευρώπη αναμένουν ένα καλύτερο μέλλον για αυτό ή απλώς καλύτερες συνθήκες διαβίωσης ή/και οικονομική συνεισφορά ή ότι θα ζει με άλλο μέλος της οικογένειας που είναι ήδη σε ευρωπαϊκή χώρα, που μπορεί να φροντίσει το παιδί. Όλα τα παραπάνω πρέπει να ληφθούν υπόψη από τον επίτροπο που μπορεί να έχει βιώσει μια εντελώς διαφορετική παιδική ηλικία».²¹

at: <https://www.unhcr.org/3d58de2da.pdf> For children especially see: UNHCR Guidelines on international protection: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (2009). Available at: <https://www.unhcr.org/publications/legal/50ae46309/guidelines-international-protection-8-child-asylum-claims-under-articles.html>

21. ASOP4G project (2019) Handbook on standard operating procedures for guardians.

3.3.2 Θέμα 2 - Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στη χώρα υποδοχής από το σημείο άφιξης του κι έπειτα – κύρια σημεία

Όταν ένα παιδί φθάνει στα σύνορα ή βρίσκεται μόνο στην επικράτεια ενός κράτους ή συνοδεύεται από κάποιον που δεν είναι ο κηδεμόνας του παιδιού σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο, θα πρέπει να γίνει μια πολύ γρήγορη εκτίμηση του εάν το παιδί κινδυνεύει (έλεγχος ευαλωτότητας). (Υπάρχουν περιπτώσεις όπου παιδιά μπορούν να ταξιδεύουν μόνα τους στην Ευρώπη, για παράδειγμα, έφηβοι με τεκμηρίωση ότι ταξιδεύουν ασυνόδευτοι για διακοπές ή για σπουδές).

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να χρησιμοποιείται η Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος. Περιλαμβάνει την ανάλυση των στοιχείων σε μια συγκεκριμένη κατάσταση προκειμένου να ληφθεί απόφαση για ένα συγκεκριμένο παιδί. Εάν ένα παιδί παρουσιάζει δείκτες παραγόντων κινδύνου, η Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος μπορεί να βοηθήσει τις αρχές να αποφασίσουν εάν θα ήταν προς το συμφέρον του παιδιού να παραπεμφθεί σε υπηρεσίες προστασίας των παιδιών για περαιτέρω αξιολόγηση και βοήθεια. Οι πληροφορίες που συλλέγονται σε αυτό το στάδιο περιορίζονται σε ό,τι είναι απαραίτητο για τον προσδιορισμό της ταυτότητας του παιδιού, της ημερομηνίας γέννησης ή ηλικίας και, κατά περίπτωση, της ιθαγένειας²². Σε αυτές τις περιπτώσεις οι μακροσκελείς συνεντεύξεις συνήθως δεν χρησιμοποιούνται.

Για τα παιδιά που συνοδεύονται από κάποιο άλλο πρόσωπο εκτός από τον κηδεμόνα τους σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο, είναι σημαντικό να γίνονται ερωτήματα σχετικά με την ποιότητα της σχέσης του με το παιδί. Αυτό γίνεται για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης διακίνησης, αλλά και για να διαπιστωθεί εάν είναι προς το συμφέρον του παιδιού να μείνει με τον συνοδό του ή με άλλο ενήλικα μέσω των υπηρεσιών παιδικής προστασίας.

Το γενικό σχόλιο αρ. 6 της ΔΣΔΠ διευκρινίζει ότι οι υποχρεώσεις των

22. Separated Children in Europe Programme, SCEP Statement of Good Practice, March 2010, 4th Revised Edition, p. 20, para. D1, <http://www.refworld.org/docid/415450694.html>

κρατών στο πλαίσιο της ΔΣΔΠ εφαρμόζονται εντός των συνόρων του κράτους, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του κράτους όταν επιχειρούν να εισέλθουν στο έδαφος της χώρας²³. Πολλά παιδιά μπορεί να αντισταθούν στην εγγραφή, να φοβούνται να παρέχουν ακριβείς πληροφορίες ή να μην επιθυμούν να προσδιοριστούν με ακρίβεια λόγω φόβου ή άγνοιας των υπηρεσιών προστασίας. Μπορεί να βρίσκονται υπό την επιρροή των λαθρεμπόρων ή των απαγωγέων τους, να επιθυμούν να ακολουθήσουν τις οδηγίες των γονέων κατά την αναχώρησή τους ή υπό την επήρεια κοινοτήτων αιτούντων άσυλο ή παράνομων μεταναστών.

Εκτός από τα παραπάνω, το θέμα αυτό χρησιμεύει ως εξοικείωση των επιτρόπων με τις διαδικασίες που ακολουθούνται συνήθως όταν εντοπίζεται ένα ασυνόδευτο παιδί – ποιοι οργανισμοί εμπλέκονται συνήθως και με ποια σειρά.

3.3.3 Θέμα 3 - Επίδραση του αποχωρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα και στρατηγικές αντιμετώπισης – κύρια σημεία

Η μετατόπιση, η απόσπαση της προσοχής και η ανησυχία που διαπιστώνεται σε καταστάσεις διαχωρισμού μπορεί να βλάψει την προσωπική, πολιτισμική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Αυτοί οι παράγοντες μπορούν να επιδεινωθούν σοβαρά όταν, επιπλέον, τα παιδιά υποφέρουν ή είναι μάρτυρες της σκληρότητας ή της δολοφονίας άλλων μελών της οικογένειας τους ή άλλων μορφών κακοποίησης ή βίας.

Ο διαχωρισμός ή η απώλεια της οικογένειας συμβαίνει πάντα με άλλους παράγοντες που κλιμακώνουν την ψυχολογική ευαλωτότητα των ασυνόδευτων παιδιών. Ως παράγοντες προστασίας αναφέρο-

23. UN Committee on the Rights of the Child, CRC General Comment No. 6 (2005): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin, 1 September 2005, CRC/GC/2005/6, para 12, <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>

νται η παρουσία των μελών της οικογένειας, των άλλων ενηλίκων, των συνομηλίκων και των πολιτιστικών πρακτικών, ενώ παράλληλα οι παράγοντες κινδύνου είναι άλλα είδη τραυμάτων και ελλείψεις –έκθεση σε βία, δίωξη, πείνα, μετεγκατάσταση από τοπικά κοινωνικοπολιτιστικά περιβάλλοντα– του οικογενειακού διαχωρισμού ή της απώλειας και οδηγούν σε πολύ μεγαλύτερη ψυχολογική ταλαιπωρία. Όλοι οι επαγγελματίες και οι επίτροποι που εργάζονται ή λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να κατανοήσουν τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει ένας διαχωρισμός. Οι συνέπειες του διαχωρισμού εξετάζονται από τις Κατευθυντήριες αρχές για την πολιτική και τη διαδικασία στα πλαίσια εξέτασης αιτημάτων ασύλου ασυνόδευτων παιδιών (1997) της Ύπατης Αρμοστείας²⁴.

Οι επιπτώσεις που μπορούν να έχουν οι εμπειρίες ζωής των ασυνόδευτων παιδιών στις σχέσεις τους με τους επιτρόπους τους ή άλλους επαγγελματίες που εργάζονται με ασυνόδευτα παιδιά.

Τα ασυνόδευτα παιδιά μπορεί να:

- Νιώθουν ενοχή ή ντροπή ότι επιβίωσαν όταν άλλα μέλη της οικογένειας δεν τα κατάφεραν.
- Έχουν φόβους για το ρόλο ενός ξένου επαγγελματία, λόγω των τρομακτικών εμπειριών που μπορεί να είχαν με στελέχη της εξουσίας στην πατρίδα τους.
- Συσχετίζουν αρνητικά οποιονδήποτε τους ζητάει να «ξαναζήσουν την ιστορία» τους, με τις εμπειρίες που οδήγησαν στον διαχωρισμό τους.
- Κρατούν μυστικά επειδή κάποιος τους το ζήτησε ή επειδή φοβούνται ότι τα μέλη της οικογένειας θα παραμείνουν «πίσω» ή επειδή δεν μπορούν να μιλάνε για αυτά.
- Είναι συγκλονισμένα από την αποκάλυψη ορισμένων πληροφοριών επειδή προσπαθούν να αποκλείσουν τις οδυνηρές λεπτομέρειες των πρόσφατων γεγονότων της ζωής τους, δυσκολεύονται

24. <https://www.unhcr.org/publications/legal/3d4f91cf4/guidelines-policies-procedures-dealing-unaccompanied-children-seeking-asylum.html>

να καταλάβουν νέες πληροφορίες – κάτι που μπορεί να επιδεινώσει τη σύγχυση και την ανησυχία τους.

Για όλους αυτούς τους διάφορους λόγους, τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να έχουν το χρόνο και τις κατάλληλες ευκαιρίες να «πούνε τις ιστορίες τους». Ο φόβος των επιπτώσεων για την οικογένεια που έχει μείνει πίσω ή οι ιστορίες που λένε άλλοι, μπορεί να αναγνωριστεί ως αναπόφευκτη καθυστέρηση αυτής της διαδικασίας.

3.3.4 Θέμα 4 - Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση – κύρια σημεία

Εννέα αρχές για παιδιά σε κίνηση²⁵

1. Τα παιδιά σε κίνηση (και άλλα παιδιά που επηρεάζονται από τη μετανάστευση) θεωρούνται πρωτίστως παιδιά και το βέλτιστο συμφέρον τους αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις ενέργειες που τους αφορούν. Τα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση θα πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με όλα τα άλλα παιδιά – συμπεριλαμβανομένων του πιστοποιητικού γέννησης, του δελτίου ταυτότητας, ιθαγένειας και πρόσβασης στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τη στέγαση και την κοινωνική προστασία. Οι υπεύθυνοι δεν πρέπει να υποθέτουν ότι οι τυποποιημένες λύσεις λειτουργούν για όλα τα παιδιά, αλλά υποχρεούνται να διεξάγουν ατομικές και οικογενειακές αξιολογήσεις πριν λάβουν μια απόφαση για κάθε παιδί. Στα παιδιά στα σύνορα δεν επιτρέπεται να απαγορευθεί η είσοδος χωρίς επαρκή και εξατομικευμένη ανάλυση του αιτήματός τους και των απαιτούμενων εγγυήσεων που συνάδουν με τον καθορισμό του συμφέροντος τους.

2. Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη. Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο κατάλληλο για τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική, εκπαιδευτική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Τα κράτη έχουν καθήκον να προβλέπουν και να προλαμβάνουν το κακό, συμπεριλαμβανομένων των αιτιών που προκαλούν τη μετανάστευση των παιδιών, και να επενδύουν

25. Recommended Principles for Children on the Move and Other Children affected by Migration (2016) available at: <https://principlesforcom.jimdo.com>

σε ισχυρές επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης για την αποφυγή των επιζήμιων μεταναστευτικών αποτελεσμάτων. Οι συνεχείς επενδύσεις στην υλική και κοινωνική βοήθεια και στις δυνατότητες διαβίωσης είναι μια βασική προϋπόθεση για την πρόληψη των απειλητικών για τη ζωή ταξιδιών και για τη διευκόλυνση του παιδιού να αναπτυχθεί²⁶.

3. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία εντός του κράτους τους, να εγκαταλείψουν το κράτος τους και οποιοδήποτε άλλο. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να μεταναστεύσουν αναζητώντας οικογενειακή ζωή, ασφάλεια ή ευκαιρία. Ειδικότερα, έχουν το δικαίωμα να φύγουν από τη βία και τον κίνδυνο.

4. Η κράτηση παιδιών λόγω του καθεστώτος μετανάστευσης τους ή των γονέων τους αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών και πάντα παραβιάζει την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Τα κράτη πρέπει να παύσουν εντελώς την κράτηση των παιδιών που έχουν πληγεί από τη μετανάστευση και να επιτρέψουν στα παιδιά να παραμείνουν με την οικογένεια ή τους κηδεμόνες τους σε περιβάλλον που δεν περιορίζει την ελευθερία τους και βασιίζεται στην κοινότητα, ενώ επιλύεται το μεταναστευτικό τους καθεστώς.

5. Κατά τη διάρκεια όλων των φάσεων της μετανάστευσης, τα παιδιά δεν πρέπει να διαχωρίζονται από τους γονείς τους ή τους κύριους κηδεμόνες τους (εκτός αν αυτό είναι προς το συμφέρον τους). Τα κράτη δεν πρέπει να διαχωρίζουν τα παιδιά από τις οικογένειές τους (π.χ. εισάγοντας επαχθείς και παρατεταμένες διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, άρνηση παροχής κοινωνικής ασφάλισης, κράτηση παράτυπων μεταναστών συνοδευόμενοι από παιδιά, εκτοπισμός γονέων ανήλικων πολιτών ή άρνηση να επιτρέψουν στα παιδιά να συνοδεύσουν τους γονείς για δουλειά σε άλλη χώρα). Αντίστροφα, η εξαναγκαστική απέλαση ενός παιδιού δεν πρέπει ποτέ να θεωρείται αποδεκτό μέσο οικογενειακής επανένωσης ή να θεωρείται αυτομάτως ότι εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Οποιαδήποτε απέλαση παιδιού πρέπει να είναι ασφαλής και προς το συμφέρον

26. Human Rights Council, Global issue of unaccompanied migrant children and adolescents and human rights, Progress report of the Human Rights Council Advisory Committee, A/HRC/33/53, 16 August 2016.

του παιδιού. Όταν η απέλαση αφορά ένα παιδί χωρισμένο από την οικογένεια, πρέπει να συνοδεύεται και να παρακολουθείται.

6. Κανένα παιδί δεν είναι παράτυπο – τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από όλες τις μορφές διακρίσεων. Η ποινικοποίηση και ο στιγματισμός των παιδιών σε κίνηση και άλλα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση παραβιάζουν αυτή την αρχή. Τα κράτη και άλλοι φορείς πρέπει να χρησιμοποιούν ορολογία χωρίς διακρίσεις όταν αναφέρονται σε μετανάστες και τα παιδιά τους.

7. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας των παιδιών προστατεύουν όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών σε κίνηση και τα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση. Κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή τους, τα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας των παιδιών λαμβάνουν υπόψη τις διακριτές ανάγκες και τις απόψεις των παιδιών σε κίνηση και των άλλων παιδιών που πλήττονται από τη μετανάστευση. Τα κράτη προστατεύουν τα παιδιά από την εκμετάλλευση, τη βία, την κακομεταχείριση και άλλα εγκλήματα και από την προσφυγή σε εγκλήματα ή σεξουαλική εκμετάλλευση για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους. Τα κράτη και οι περιφερειακές οργανώσεις έχουν την ευθύνη να εξασφαλίζουν μια συνεχή προστασία μεταξύ των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και των κρατών μέσω των οποίων ταξιδεύουν τα παιδιά και να προωθούν εναρμονισμένες πρακτικές προστασίας που αναπτύσσονται από τις τοπικές κοινότητες, όπου ενδείκνυται.

8. Τα μέτρα διαχείρισης της μετανάστευσης δεν πρέπει να επηρεάζουν αρνητικά τα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών. Τα κράτη πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών που κατοχυρώνονται από τα διεθνή δικαιώματα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το προσφυγικό και το ανθρωπιστικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης, καθώς και τα ειδικά μέτρα προστασίας των παιδιών. Τα κράτη έχουν καθήκον να διασφαλίζουν την ακριβή ταυτοποίηση των παιδιών, να αξιολογούν τον αντίκτυπο των νόμων και των πολιτικών στα παιδιά σε κίνηση (και άλλα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση) για να αποφεύγονται οι δυσμενείς επιπτώσεις. Οι σκόπιμες ενέργειες που καταστούν το ταξίδι μη ασφαλές για να αποτρέψουν τους μετανάστες από αυτό δεν μπορεί ποτέ

να δικαιολογηθεί. Τα παιδιά χρειάζονται ασφάλεια και σταθερότητα για υγιή ανάπτυξη. Τα κράτη που θεωρούν μόνο τα συμφέροντα του παιδιού μόνο μέχρι την ηλικία των 18 ετών (ή επιτρέπουν στα παιδιά να παραμείνουν στην επικράτειά τους μέχρι την ηλικία αυτή) έχουν αρνητικές επιπτώσεις στα δικαιώματα των παιδιών.

9. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους σε όλα τα θέματα που τους αφορούν και να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις τους ανάλογα με την ηλικία, την ωριμότητα και την κατανόηση των διαθέσιμων επιλογών τους. Τα κράτη μεριμνούν ώστε τα παιδιά που πλήττονται από τη μετανάστευση, έστω και στο κράτος προέλευσής τους, να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση σε όλα τα στάδια της μετάβασης σε ποιοτικές πληροφορίες και δωρεάν νομική εκπροσώπηση, διερμηνεία και, εάν είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα, σε επιτροπεία.

Λέξεις-κλειδιά: παιδιά σε κίνηση, παιδική μετανάστευση, οικογενειακός αποχωρισμός, χώρα υποδοχής, στρατηγικές επιβίωσης, αξιολόγηση, ευαλωτότητα, ανθεκτικότητα.

3.4 Ενότητα 4η: Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση

Ενότητα 4η: Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση		Ενδεικ. διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Νομοθετικές προβλέψεις για: υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας	
Θέμα 2	Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 4^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

α. Γνωρίζουν το βασικό νομικό πλαίσιο σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά.

β. Κατανοούν τους βασικούς παράγοντες που ορίζουν την κατάσταση, το καθεστώς και τις νομικές επιλογές για κάθε παιδί καθώς και την προοπτική που μπορεί να έχει το παιδί σε βάθος χρόνου.

3.4.1 Θέμα 1 - Νομοθετικές προβλέψεις για: υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας

3.4.2 Θέμα 2 - Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία) – κύρια σημεία

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Οι εκπαιδευτές πρέπει να εξοικειωθούν με το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά, τις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου. Οι παρουσιάσεις Powerpoint θα βοηθήσουν την παροχή τέτοιων νομικών πληροφοριών ξεκινώντας από τις νομικές διατάξεις για τη διέλευση των συνόρων μιας χώρας της ΕΕ, την υποδοχή των ανηλίκων, την ταυτοποίηση, την ηλικία, το νομικό καθεστώς (διεθνής προστασία ή άλλο μεταναστευτικό καθεστώς: διαδικασία και εγγυήσεις). Εξοικείωση με τα βασικά έγγραφα που θα παρέχονται στα παιδιά.

Λέξεις κλειδιά: υποδοχή, αναγνώριση, αξιολόγηση ανηλικότητας, νομικό καθεστώς, διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία.

Ομαδική εργασία

Αναγκαστική μετανάστευση από τη Συρία σε μια Ευρωπαϊκή χώρα.

- Δύο αδέρφια, ο Αλί και ο Σούνι, έφθασαν πρόσφατα στη χώρα μετά από ένα τραυματικό και μακρύ ταξίδι από το Χαλέπι (Συρία).
- Η οικογένειά τους, οι γονείς & δύο ακόμη αδέρφια έχουν σκοτωθεί.

Ερωτήσεις: Παρακαλώ προσδιορίστε:

- Ποιες νομικές κατηγορίες ισχύουν ενδεχομένως για κάθε παιδί που αναφέρθηκε παραπάνω;
- Ποιες νομικές διαδικασίες μπορεί να ενεργοποιηθούν σε κάθε μία από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις παιδιών;
- Ποιες πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται από κράτη ή ΜΚΟ μπορούν να συμβάλουν στην ασφάλεια και προστασία τους;

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

4. ΜΕΡΟΣ Β: Ο/Η Επίτροπος – 2η Μέρα

Η δεύτερη ημέρα της κατάρτισης αποτελείται από τρεις ενότητες οι οποίες επικεντρώνονται σε θέματα σχετικά με την επιτροπεία. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί ο ρόλος, τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες του/της επιτρόπου, όπως αυτά προβλέπονται σε κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην εθνική νομοθεσία. Ακολούθως σε ένα πιο πρακτικό επίπεδο, οι επίτροποι θα έχουν την ευκαιρία να μάθουν για τα καθήκοντα τους στο πεδίο, πώς να ανταποκρίνονται σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και πώς να λαμβάνουν αποφάσεις μαζί με το παιδί και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες του συστήματος (διαχείριση υπόθεσης).

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί το σύστημα παραπομπής, δηλαδή το σύστημα υπηρεσιών, αρχών, φορέων και επαγγελματιών που περιβάλλουν το ασυνόδευτο παιδί με γνώμονα τις ανάγκες και τα δικαιώματά του (επιβίωση, ανάπτυξη, προστασία και συμμετοχή). Η παρουσίαση αυτή συμπληρώνεται με έναν κατάλογο χρήσιμων πληροφοριών (με υπηρεσίες, φορείς, οργανισμούς και κρατικές αρχές).

Τέλος, οι επίτροποι θα συμμετάσχουν σε παιχνίδι ρόλων για να είναι σε θέση να προασπίσουν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

4.1 Ενότητα 5^η: Ο ρόλος του επιτρόπου

Ενότητα 5 ^η : Ο ρόλος του επιτρόπου		Ενδεικ. διάρκεια: 2 ώρες
Θέμα 1	Ο ρόλος του επιτρόπου και τα βασικά καθήκόντά του	
Θέμα 2	Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας	
Θέμα 3	Η επιτροπεία στην πράξη (επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 5^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Κατανοούν ποιος είναι ο ρόλος του/της επιτρόπου.
- β.** Αντιλαμβάνονται το ρόλο τους ως βασικό πρόσωπο αναφοράς για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος και των δικαιωμάτων του παιδιού.
- γ.** Αναγνωρίζουν τον τρόπο συσχέτισης με τα στοιχεία του νόμου και πρόσωπα αρχών και διαδικασιών που επηρεάζουν την αξιολόγηση και τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Μοιράστε στους συμμετέχοντες το *Ερωτηματολόγιο μετά την Παρέμβαση* και παρουσιάστε την Ενότητα 5 και τα θέματα της, εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής τους, συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

4.1.1 Θέμα 1 - Ο ρόλος του επιτρόπου και τα βασικά καθήκόντά του - κύρια σημεία

Επίτροπος: Ο επίτροπος είναι ένα ανεξάρτητο άτομο που προστατεύει τα συμφέροντα και τη γενική ευημερία του παιδιού και για το σκοπό αυτό συμπληρώνει την περιορισμένη νομική ευθύνη του

παιδιού. Ο επίτροπος ενεργεί ως νόμιμος εκπρόσωπος του παιδιού σε όλες τις διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο που ένας γονέας εκπροσωπεί το παιδί του¹.

Εκπρόσωπος (μερικές φορές αναφερόμενος ως νομικός εκπρόσωπος): Ένας εκπρόσωπος «είναι ένα πρόσωπο ή μια οργάνωση που ορίζεται από τους αρμόδιους φορείς για να βοηθά και να εκπροσωπεί το ασυνόδευτο [παιδί] σε διαδικασίες [διεθνούς προστασίας] με σκοπό την εξασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιού και άσκηση της νομικής ιδιότητας του [παιδιού] όπου αυτό είναι αναγκαίο».²

Δεν είναι δικηγόρος: Οι αντιπρόσωποι ή οι νομικοί εκπρόσωποι διαφέρουν από τον εξειδικευμένο δικηγόρο ή άλλο νομικό που παρέχει νομική βοήθεια, μιλά για λογαριασμό του παιδιού και το εκπροσωπεί νομικά σε γραπτές δηλώσεις και αυτοπροσώπως ενώπιον διοικητικών και δικαστικών αρχών σε ποινικές, άλλες νομικές διαδικασίες όπως προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία³.

Δεν είναι θετός γονέας ή κοινωνικός λειτουργός/πάροχος υπηρεσιών: Ο επίτροπος πρέπει επίσης να διακρίνεται από τους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους φροντιστές που είναι υπεύθυνοι για τις υλικές ανάγκες του παιδιού. Οι κοινωνικοί λειτουργοί ή οι άλλοι φροντιστές και τα πρόσωπα που παρέχουν στο παιδί καθημερινή φροντίδα δεν είναι επίτροποι, εκτός εάν, λόγω νομικής πρόνοιας, ασκούν την ευθύνη για την ευημερία του παιδιού και συμπληρώνουν την περιορισμένη νομική ιδιότητα για το παιδί⁴.

Αρχή επιτροπείας: Η αρχή της επιτροπείας είναι το ίδρυμα ή ο οργανισμός ή άλλη νομική οντότητα που έχει την ευθύνη για την πρόσληψη, τον διορισμό, την παρακολούθηση, την εποπτεία και την

1. UN Committee on the Rights of the Child General Comment No. 6 CRC/GC/2005/6 and the UN Alternative care guidelines A/HRC/11/L.13

2. Reception Conditions Directive (2013/33/EU), Article 2 (j)

3. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2015), Handbook for guardianship for children deprived of parental care, Luxembourg: Publications Office of the European Union, p.15

4. Ibid.

κατάρτιση των επιτρόπων. Ο ρόλος της αρχής ή της οργάνωσης επιτροπείας πρέπει να καθορίζεται από το νόμο⁵.

Σύστημα επιτροπείας ως μέρος του συστήματος κοινωνικής προστασίας των παιδιών

Η UNICEF⁶ ορίζει ένα σύστημα προστασίας παιδιών ως:

«Το σύνολο των νόμων, των πολιτικών, των κανονισμών και των υπηρεσιών που απαιτούνται σε όλους τους κοινωνικούς τομείς - ιδίως την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση, την υγεία, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη - για τη στήριξη της πρόληψης και της αντιμετώπισης κινδύνων που συνδέονται με την προστασία. Τα συστήματα αυτά αποτελούν μέρος της κοινωνικής προστασίας και επεκτείνονται πέραν αυτής [...]. Οι ευθύνες συχνά κατανέμονται σε κυβερνητικούς οργανισμούς, με υπηρεσίες που παρέχονται από τοπικές αρχές, μη κρατικούς παρόχους και κοινοτικές ομάδες, καθιστώντας το συντονισμό μεταξύ τομέων και επιπέδων, συμπεριλαμβανομένων των συνηθισμένων συστημάτων παραπομπής, απαραίτητη συνιστώσα αποτελεσματικών συστημάτων προστασίας των παιδιών».

Ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας των παιδιών τοποθετεί το παιδί στο κέντρο. Εξασφαλίζει ότι όλοι οι βασικοί παράγοντες και συστήματα –εκπαίδευση, υγεία, ευημερία, δικαιοσύνη, κοινωνία των πολιτών, κοινότητα, οικογένεια– εργάζονται από κοινού για την προστασία του παιδιού. Μια τέτοια ολοκληρωμένη προσέγγιση μπορεί να ανταποκριθεί σε μια ποικιλία καταστάσεων που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα μεμονωμένο παιδί. Πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στη χώρα καταγωγής τους, καθώς και εκείνων που έχουν διασχίσει διεθνή σύνορα. Το κύριο συμφέρον του παιδιού πρέπει να είναι το πιο σημαντικό ή πρωταρχικό μέλημα, όπως απαιτείται από την ΔΣΔΠ⁷.

5. UN Alternative care guidelines, A/HRC/11/L.13 and UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 6 CRC/GC/2005/6

6. UNICEF (2008), UNICEF child protection strategy, E/ICEF/2008/5/Rev.1, 20 May 2008, available at: www.unicef.org/protection/files/CP_Strategy_English.pdf

7. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2015), Handbook for

Τα εθνικά συστήματα επιτροπείας αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των συστημάτων κοινωνικής προστασίας των παιδιών. Θα πρέπει να επιδιώκουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες όλων των παιδιών που στερούνται γονικής μέριμνας, μόνιμα ή προσωρινά, και χρειάζονται προστασία⁸. Οι επίτροποι είναι ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά ενός συστήματος προστασίας για παιδιά που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος και τα συμφέροντά τους δεν μπορούν να εκπροσωπηθούν από τους γονείς τους.

Ο επίτροπος πρέπει να είναι το πρόσωπο με την πιο ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης του παιδιού και των ατομικών αναγκών του. Ένας επίτροπος βρίσκεται σε μια μοναδική θέση για να φέρει σε επαφή τις διάφορες αρχές με το παιδί. Ο επίτροπος μπορεί επίσης να συμβάλει στη διασφάλιση της συνέχειας στην προστασία του παιδιού και να επιτρέψει στο παιδί να συμμετέχει αποτελεσματικά σε όλες τις αποφάσεις που το επηρεάζουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 της ΔΣΔΠ. Η τοποθέτηση του επιτρόπου δίπλα στο παιδί στο κέντρο ενισχύει τον προληπτικό και προστατευτικό ρόλο του επιτρόπου⁹.

Αναφερθείτε στα Βασικά Πρότυπα Πρακτικής της Επιτροπείας (10 βασικά πρότυπα 10)

Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του επιτρόπου:

1. Ο επίτροπος συνηγορεί για όλες τις αποφάσεις που πρέπει να λαμβάνονται προς το καλύτερο συμφέρον του παιδιού, με στόχο την προστασία και την ανάπτυξη του παιδιού. (Άρθρα 3, 12, 6, 12, 18, 20, 24, 27, 28, 29, 31 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος μπορεί να υποστηρίξει, να αξιολογεί και να προσαρμόζει τις καταστάσεις προς το συμφέρον του παιδιού σε τακτική βάση, συμπεριλαμβάνει όλους τους σχετικούς παράγοντες και διασφαλίζει

---

guardianship for children deprived of parental care, Luxembourg: Publications Office of the European Union, p.17

8. Ibid.

9. Ibid., p.18

10. <http://www.corestandardsforguardians.com/images/22/335.pdf>

ότι το συμφέρον παιδιού βασίζεται στις απόψεις του παιδιού και στις ιδιαίτερες περιστάσεις.

2. Ο επίτροπος διασφαλίζει τη συμμετοχή του παιδιού σε κάθε απόφαση που επηρεάζει το παιδί. (Άρθρα 12, 13, 17 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος παρέχει πληροφορίες φιλικό τρόπο προς το παιδί και ελέγχει εάν το παιδί κατανοεί και ανακαλεί τις πληροφορίες, το ακούει προσεκτικά και διασφαλίζει ότι τα επόμενα βήματα βασίζονται στις απόψεις του παιδιού και είναι κατανοητά, είναι ανοικτός σε συμβουλές και διαχειρίζεται τις προσδοκίες των εμπλεκομένων.

3. Ο επίτροπος εξασφαλίζει την ασφάλεια του παιδιού. (Άρθρα 2, 3, 6, 16, 19, 20, 22, 32-39 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος δίνει την υψηλότερη δυνατή προτεραιότητα στην ασφάλεια του παιδιού, γνωρίζει τα σημάδια της κακοποίησης παιδιών και της σωματεμπορίας, ενεργεί και αναφέρει τα σημάδια οποιασδήποτε βλάβης ή κινδύνου, εξασφαλίζει ότι το παιδί γνωρίζει ότι είναι ευπρόσδεκτο να μιλήσει για την ασφάλειά του, παραβιάζει μόνο το πρότυπο εμπιστευτικότητας όταν ένα παιδί κινδυνεύει, εξασφαλίζει την κατάλληλη μεταχείριση των θυμάτων και είναι ανοικτός στο να εμποττεύεται από τρίτους.

4. Ο επίτροπος ενεργεί ως συνήγορος των δικαιωμάτων του παιδιού. (Άρθρα 12, 3, 5, 18 (1 και 2) της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος είναι ένας αποφασιστικός υποστηρικτής, αφιερωμένος στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, παρουσιάζει συναισθηματική δύναμη, αντιτίθεται σε αποφάσεις που δεν λαμβάνονται προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και επιδιώκει δίκαιες διαδικασίες σχετικά με το παιδί.

5. Ο επίτροπος είναι μια γέφυρα ανάμεσα στο παιδί και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες. (Άρθρα 3, 5, 14 (2), 18, 27 (2) της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος διατηρεί επαφή με όλους τους σχετικούς παράγοντες, διασφαλίζει ότι είναι ενημερωμένος για όλες τις αποφάσεις που έχουν αντίκτυπο στο παιδί και όπου είναι απαραίτητο παρευρίσκεται στις συναντήσεις, βοηθά στη δημιουργία δεσμών με την κοινότητα

του παιδιού και στην ανάπτυξη σχέσεων που δίνουν στο παιδί την αίσθηση πως ανήκουν σε οικογένεια ή ομάδα.

6. Ο επίτροπος διασφαλίζει την έγκαιρη αναγνώριση και εφαρμογή μιας βιώσιμης χρονικά λύσης. (Άρθρα 3, 6, 10, 16, 18, 19, 20, 22, 24, 27, 28, 34-38 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος διασφαλίζει τον εντοπισμό μιας βιώσιμης και ασφαλούς λύσης και προκαλεί σε άλλους να αποδείξουν ότι οι προτεινόμενες λύσεις τους έχουν πρωταρχικό ενδιαφέρον το παιδί, υποστηρίζει την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του και υποστηρίζει την ενσωμάτωση του παιδιού στη χώρα υποδοχής, όταν αυτό εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού, υπερασπίζεται τις εγγυήσεις ασφάλειας όταν ένα παιδί επιστρέφει στη χώρα του και προετοιμάζει το παιδί για όλες τις προβλέψιμες αλλαγές που θα εμφανιστούν μετά τη συμπλήρωση των δεκαοκτώ ετών.

Ο επίτροπος και το χωρισμένο παιδί:

7. Ο επίτροπος αντιμετωπίζει το παιδί με σεβασμό και αξιοπρέπεια. (Άρθρα 8, 7, 12, 13, 14, 16, 30 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος επιδεικνύει την κατάλληλη συμπεριφορά, αντιμετωπίζει το παιδί χωρίς προκαταλήψεις σε σχέση με την ταυτότητα του παιδιού, την ιδιωτική ζωή και τις πολιτισμικές διαφορές, υποστηρίζει το παιδί στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ ομοτίμων και παρουσιάζει μια ευέλικτη προσέγγιση προσαρμοσμένη στις ατομικές ανάγκες του παιδιού.

8. Ο επίτροπος δημιουργεί μια ανοιχτή και εμπιστευτική σχέση με το παιδί που βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη. (Άρθρα 3, 5, 12, 13, 14, 18 (1 και 2), 19, 20 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος είναι πάντα ειλικρινής με το παιδί, διατηρεί τις υποσχέσεις του και διατηρεί εμπιστευτικές όλες τις πληροφορίες, εκτός εάν είναι απαραίτητο να σπάσει το απόρρητο για να κρατήσει το παιδί ασφαλές, δίνει προσοχή στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, έχει ενσυναίσθηση προς το παιδί, δίνει ηθική υποστήριξη και καθιστά σαφές στο παιδί ότι εάν φύγει είναι πάντα ευπρόσδεκτο να επιστρέψει.

9. Ο επίτροπος είναι προσβάσιμος. (Άρθ. 5, 18 (2), 20 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος είναι προσβάσιμος, ζει κοντά στο παιδί ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί γρήγορα στις δυσκολίες, βλέπει το παιδί το συντομότερο δυνατό μετά το ραντεβού του και επισκέπτεται συχνά το παιδί επικοινωνώντας με τρόπο που ταιριάζει με την ηλικία και την ανάπτυξη του παιδιού, χρησιμοποιώντας διερμηνείς, όποτε είναι απαραίτητο και επικοινωνεί με το παιδί, διατηρώντας επαφή ακόμη και όταν δεν υπάρχει συγκεκριμένη ανάγκη.

Το προσόντα του επιτρόπου:

10. Ο επίτροπος είναι εφοδιασμένος με τις σχετικές επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες. (Άρθρο 3 (3), 18 (2), 19, 20 της ΔΣΔΠ)

Ο επίτροπος είναι προετοιμασμένος να αντιλαμβάνεται και να εντοπίζει τις ανάγκες μάθησης και ανάπτυξης του, διαχειρίζεται το περιστατικό και τους διαθέσιμους πόρους, είναι υπεύθυνος, εργάζεται σύμφωνα με μια καθορισμένη μεθοδολογία, γνωρίζει προσωπικά και επαγγελματικά όρια, αναζητά υποστήριξη και συμβουλές όποτε είναι απαραίτητο και είναι ανοικτός στην εποπτεία και την παρακολούθηση.

4.1.2 Θέμα 2 – Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας – κύρια σημεία

Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

- 1.** Διασφαλίζει το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (προστασία των δικαιωμάτων χωρίς προκατάληψη, του δικαιώματος στη ζωή, της επιβίωσης και της ανάπτυξης και του δικαιώματος ακρόασης)
- 2.** Υποστηρίζει και εγγυάται την ευημερία του παιδιού
- 3.** Συμπληρώνει την περιορισμένη νομική ευθύνη του παιδιού (με τον ίδιο τρόπο που ένας γονέας εκπροσωπεί το παιδί του).

4.1.3 Θέμα 3 - Η επιτροπεία στην πράξη (υφιστάμενος επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες) – κύρια σημεία

Εδώ είναι η ευκαιρία να προσκαλέσετε έναν επίτροπο να μιλήσει σύντομα για την εμπειρία της εργασίας ως επίτροπος. Ενθαρρύνετε τον/την να μιλήσει για το τι ήταν πολύ δύσκολο για αυτόν, τι ήταν θετικό και τι φαινόταν διαφορετικό από την προηγούμενη εμπειρία του.

Λέξεις κλειδιά: επίτροπος, εντολή επιτρόπου, ρόλος και καθήκοντα επιτρόπου, σύστημα επιτροπείας, 10 βασικά πρότυπα.

4.2 Ενότητα 6η: Διαχείριση υπόθεσης

Ενότητα 6: Διαχείριση υπόθεσης		Ενδεικ. διάρκεια: 3 ώρες
Θέμα 1	Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος; (Μελέτη περιπτώσεων)	
Θέμα 2	Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού	
Θέμα 3	Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών	
Θέμα 4	Μελέτη περιπτώσεων: διαχείριση επειγόντων περιστατικών	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 6^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Κατανοούν τι πρέπει να κάνει ο επίτροπος ώστε να ανταποκρίνεται επαρκώς στον ρόλο του.
- β.** Μοιράζονται με το παιδί μια ρεαλιστική και κατανοητή προσέγγιση των νομικών και διαδικαστικών στοιχείων σχετικά με την υπόθεσή του.

γ. Συνεργάζονται με το παιδί και τους εμπλεκόμενους φορείς/επαγγελματίες με ουσιαστικό τρόπο αποσκοπώντας στον εντοπισμό βιώσιμων λύσεων για το παιδί.

δ. Γνωρίζουν πώς να ανταποκρίνονται σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης π.χ. όταν ένα παιδί έχει εξαφανιστεί, παρουσιάζει επιθετική συμπεριφορά, αυτοτραυματίζεται, είναι άστεγο.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στην Ενότητα 6 και τα θέματα της εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής τους και συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

4.2.1 Θέμα 1 - Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος; (Μελέτη περιπτώσεων)

Οδηγίες για τον εκπαιδευτή:

Οι μελέτες περιπτώσεων μοιράζονται στους συμμετέχοντες προκειμένου να εργαστούν βάσει προτεινόμενων σεναρίων.

Αξιολόγηση και καθορισμός του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού

Τα συμφέροντα του παιδιού πρέπει να αξιολογούνται με τρόπο ευαίσθητο για τα παιδιά, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού, καθώς και τις απόψεις, τις ανάγκες και τις ανησυχίες του. Στο γενικό σχόλιο αριθ. 14 για το 2013, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού απαριθμεί τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού:

- Οι απόψεις του παιδιού.
- Η ταυτότητα του παιδιού.
- Η διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και σχέσεων.
- Η φροντίδα, η προστασία και η ασφάλεια του παιδιού.
- Η κατάσταση ευαλωτότητας.
- Το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία.
- Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση.

Η Επιτροπή παρέχει επίσης καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο εξισορρόπησης αυτών των στοιχείων. Η διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος, για παράδειγμα, μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με την ανάγκη προστασίας του παιδιού από τον κίνδυνο γονικής βίας ή κακοποίησης. Σε τέτοιες καταστάσεις, τα στοιχεία θα πρέπει να ζυγίζονται μεταξύ τους για να βρεθεί μια λύση που είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Εκτός από τις τακτικές εκτιμήσεις των συμφερόντων του παιδιού, το εθνικό δίκαιο μπορεί να απαιτεί επίσημο καθορισμό συμφερόντων για σοβαρές αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή ενός παιδιού, όπως ο εντοπισμός μιας βιώσιμης λύσης. Αυτός ο καθορισμός πρέπει να γίνει από μια διεπιστημονική ομάδα ακολουθώντας αυστηρές διαδικαστικές εγγυήσεις.

Το δίκαιο της ΕΕ παρέχει επίσης καθοδήγηση στα κράτη μέλη κατά την αξιολόγηση των καλύτερων συμφερόντων του παιδιού. Το άρθρο 23 παράγραφος 2 της Οδηγίας (2013/33/ΕΕ) σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία προβλέπει ότι «κατά την εκτίμηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους ακόλουθους παράγοντες:

- Δυνατότητες οικογενειακής επανένωσης.
- Ευημερία και κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη το υπόβαθρο του ανηλίκου.
- Ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, ιδίως όταν υπάρχει ο κίνδυνος του ανηλίκου να πέσει θύμα εμπορίας ανθρώπων.
- Οι απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία του και την ωριμότητα του».

Ο επίτροπος πρέπει να συμμετέχει σε αυτό επίσημα προκειμένου να διασφαλίσει ότι τα συμφέροντα του παιδιού αποτελούν πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και ότι το δικαίωμα ακρόασης του παιδιού τηρείται, όπως απαιτείται από το άρθρο 12 της ΔΣΔΠ.

4.2.2 Θέμα 2 - Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού – κύρια σημεία

Παρέμβαση – 5 στάδια

1. Καταχώρηση/Ταυτοποίηση

- Ταυτοποίηση και καταχώρηση ευάλωτου παιδιού
- Συλλογή πληροφοριών
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης μεταξύ των άλλων επαγγελματιών σχετικά με την κατάσταση του παιδιού

2. Αξιολόγηση

- Συνεχιζόμενη διαδικασία συλλογής πληροφοριών και ανάλυσης προκειμένου να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με τις απαραίτητες επικείμενες ενέργειες
- Αξιολόγηση των ευάλωτων σημείων και ικανοτήτων του παιδιού

3. Σχέδιο δράσης για την παροχή υπηρεσιών

- Εκπόνηση ξεχωριστού σχεδίου για κάθε παιδί, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης υποστήριξης ή/και παραπομπής για υπηρεσίες
- Ειδικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την επίτευξη των στόχων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων μετά την αξιολόγηση

4. Παρακολούθηση της προόδου

- Τακτική παρακολούθηση και έλεγχος της υπόθεσης
- Επαναξιολόγηση και επαλήθευση των ενεργειών προκειμένου να προσδιοριστεί η τρέχουσα κατάσταση του παιδιού και να εξεταστεί η πρόοδος του σχεδίου δράσης

5. Περάτωση υπόθεσης

- Διακοπή παροχής υποστήριξης και υπηρεσιών στο παιδί βάσει θετικών αποτελεσμάτων και καθορισμού με κριτήρια που ορίζονται από την προηγούμενη παρακολούθηση.

Παρόλο που ενδέχεται να υπάρχει ένας υπάλληλος που φέρει τη γενική ευθύνη για το ασυνόδευτο παιδί, είναι σημαντικό να συνεργάζονται όλοι οι επαγγελματίες. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να συνεισφέρουν στα διάφορα στάδια της διαχείρισης περιπτώσεων και να παρέχουν τις διαφορετικές γνώσεις και υπηρεσίες που μπορεί να χρειαστεί ένα παιδί. Η συνεργασία με αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζεται **ως μια διεπιστημονική προσέγγιση** στη διαχείριση των υποθέσεων.

- Αυτό σημαίνει ότι ο εργαζόμενος στην υπόθεση δεν πρέπει να κάνει τα πάντα, αλλά θα πρέπει να υποστηρίζεται στη διαδικασία αξιολόγησης από συναδέλφους από διαφορετικά επαγγέλματα.
- Εντούτοις, η συνεργασία μπορεί να απαιτεί την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών, ειδικά εάν θέλουμε να εμποδίσουμε να θέτονται στα παιδιά τα ίδια ερωτήματα ξανά και ξανά.
- Συνιστάται η διαχείριση των περιπτώσεων να γίνεται από καλά εκπαιδευμένο προσωπικό. Αυτό είναι σημαντικό επειδή εάν δεν υπάρχουν οι απαραίτητες δεξιότητες για να αξιολογηθεί πλήρως και να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για την άμεση και μελλοντική ευημερία του.
- Είναι επίσης σημαντικό τα ίδια τα παιδιά να συμμετέχουν πλήρως στη διαδικασία διαχείρισης των περιπτώσεων τους.

Οι συνήθεις λειτουργικές διαδικασίες θα συζητηθούν, όπως παρουσιάζεται στο Εγχειρίδιο για τις Πρότυπες Διαδικασίες και Κατευθύνσεις για Επιτρόπους, δηλαδή, από τη στιγμή του διορισμού ποιες είναι συνήθως οι ενέργειες που πρέπει να λάβει ένας επίτροπος σε θέματα εκπροσώπησης και διαφύλαξης των δικαιωμάτων του παιδιού και της γενικής ευημερίας του.

Τα καθήκοντα παρουσιάζονται βάσει μιας κατηγοριοποίησης τριών ευρύτερων μεταβλητών:

- Χρόνος: α) εντός 72 ωρών από το διορισμό, β) εντός της πρώτης εβδομάδας, γ) εντός της 2ης και της 5ης εβδομάδας και δ) σε τακτική βάση ή όταν χρειάζεται.

- Δικαιώματα και ανάγκες του παιδιού: (α) σωματική και ψυχική υγεία, β) εκπαίδευση/ δραστηριότητες, γ) νομική εκπροσώπηση και βοήθεια, δ) διαχείριση περιπτώσεων, και ε) προστασία του παιδιού.
- Παροχές φροντίδας: (α) βραχυπρόθεσμη αναδοχή, β) μακροχρόνια αναδοχή, γ) προληπτικός περιορισμός σε χώρο προσωρινής διαμονής, και (δ) έλλειψη χώρου διαμονής.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Ο εκπαιδευτής διαιρεί τους συμμετέχοντες σε ομάδες και διανέμει μια μελέτη περίπτωσης σε κάθε ομάδα για να δουλέψουν για 10 λεπτά. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα, η μία μετά την άλλη, θα κληθεί να παρουσιάσει την υπόθεση και να εξηγήσει ποιες ενέργειες θα έκανε και εάν οι αποφάσεις ήταν εύκολες ή υπήρχαν διαφορετικές απόψεις για το πώς να ενεργήσουν. Οι μελέτες πρέπει να συζητηθούν ως προς το τι θα έκανε ο επίτροπος από αυτό το σημείο και μετά, ποια στοιχεία μπορεί να ακούγονται ανησυχητικά ή να παρέχουν μια υπόδειξη για το πώς να προχωρήσουν, με ποιους οργανισμούς και επαγγελματίες θα προσπαθούσαν να συνεργαστούν για την περίπτωση του παιδιού.

4.2.3 Θέμα 3 - Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών - κύρια σημεία

Τα προτεινόμενα βήματα για τη λήψη αποφάσεων είναι τα ακόλουθα¹¹:

1. Συζήτηση με το παιδί: ο επίτροπος πριν λάβει οποιαδήποτε απόφαση εξετάζει το αίτημα και τις απόψεις του παιδιού. Αυτά δεν μπορούν να είναι δεσμευτικά για τον επίτροπο, αλλά είναι απαραίτητο βήμα για το παιδί να αισθανθεί ότι η άποψή του ακούγεται. Με αυτόν τον τρόπο θα νιώσει ότι είναι κεντρικό μέρος της διαδικασίας και ότι ο επίτροπος είναι εκεί για εκείνον. Έτσι, μπορεί να είναι πιο συνεργάσιμος σε όλη την αλληλεπίδρασή του με τον επίτροπο και

11. ASOP4G Handbook on standard operating procedures for guardians.

να έχει μια θετική στάση απέναντι στο σύστημα, τη χώρα και τον εαυτό του.

2. Συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φροντιστών/επαγγελματιών που γνωρίζουν το παιδί: Είναι εξαιρετικά σημαντικό για τον επίτροπο να έχει στη διάθεσή του σημαντικό αριθμό πληροφοριών και μια συνολική εικόνα των αναγκών και της κατάστασης του παιδιού. Αυτό θα του επιτρέψει να εκτιμήσει κατά πόσον οι προσδοκίες του ανήλικου είναι ρεαλιστικές και μπορούν να ληφθούν με τη δέουσα βαρύτητα όταν αποφασίζουν για το μέλλον του. Συζητώντας με τους φροντιστές ή/και επαγγελματίες που γνωρίζουν το παιδί, ενδεχομένως πιο βαθιά από τον επίτροπο ή έχοντας την εμπειρογνωμοσύνη για τον προσδιορισμό των ειδικών αναγκών του παιδιού, ο επίτροπος πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ότι οποιαδήποτε απόφαση που λαμβάνεται θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις περιστάσεις του παιδιού και ότι παρέχουν την απαραίτητη προστασία στο παιδί.

3. Αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού – καθορισμός στόχων: Σε αυτό το στάδιο, ο επίτροπος θα πρέπει να είναι σε θέση να κάνει μια τεκμηριωμένη αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Βάσει αυτής της εκτίμησης ορίζει τους στόχους στους οποίους πρέπει να βασίζεται μια απόφαση. Στη βάση αυτή, προβαίνει στη λήψη αποφάσεων.

4. Ενημέρωση του σχεδίου δράσης: Με βάση την απόφαση που ελήφθη, ο επίτροπος πρέπει να καθορίσει με ακρίβεια τις ενέργειες που πρέπει να αναλάβει ή/και μαζί με το παιδί για την εφαρμογή τους. Σε αυτό το στάδιο, είναι πολύ χρήσιμο για τον επίτροπο να προσδιορίσει τα άτομα τα οποία εργάζονται για την περίπτωση του παιδιού και να συγκεντρώσει τα σχετικά στοιχεία επικοινωνίας. Επίσης, το πιθανό χρονοδιάγραμμα των παραπάνω ενεργειών και η τελική εφαρμογή της απόφασης είναι απαραίτητες ώστε ο επίτροπος να κανονίσει το ημερήσιο πρόγραμμα ανάλογα.

5. Ενημέρωση του ανήλικου: Ακόμη και αν η εφαρμογή της απόφασης δεν απαιτεί την παρουσία ή την άμεση συνεργασία με το παιδί, ο επίτροπος υποχρεούται να το ενημερώσει, πρώτον, εφόσον είναι

δικαίωμα του παιδιού και δεύτερον, για την εδραίωση μιας θετικής και εμπιστευτικής σχέσης, όπως περιγράφεται στο πρώτο βήμα. Σε αυτό το στάδιο, ειδικά εάν η απόφαση που έχει λάβει δεν είναι σύμφωνη με τις εκφρασμένες επιθυμίες του ανηλίκου, ο επίτροπος μπορεί να χρειαστεί να εξηγήσει όχι μόνο γιατί πήρε την απόφαση αυτή αλλά και γιατί δεν μπορούσε να ικανοποιήσει αυτές τις ιδιαίτερες επιθυμίες. Η επεξήγηση της πραγματικότητας είναι απαραίτητη ακόμη και όταν αυτή δεν είναι ευχάριστη. Το παιδί πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τη δυσαρέσκεία του. Εάν ο επίτροπος αισθάνεται σίγουρος για την απόφασή του, πρέπει να είναι ικανός να παραμείνει σταθερός και θετικός προς το παιδί, να υπομείνει την απογοήτευση του και να το βοηθήσει να το ξεπεράσει.

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2013) παρέχει ένα εργαλείο για την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού στο Γενικό Σχόλιο αριθ. 14 (εφεξής: ΓΣ 14). Η Επιτροπή παρουσιάζει έναν μη εξαντλητικό κατάλογο θεμάτων ενδιαφέροντος που πρέπει να αποτελούν μέρος της εκτίμησης κάθε βέλτιστου συμφέροντος:

- 1.** Οι απόψεις του παιδιού. Τα παιδιά πρέπει να επηρεάζουν τον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντος, εκφράζοντας τις απόψεις τους για την απόφαση που τους επηρεάζει (ΓΣ 14, παρ. 53-54).
- 2.** Η ταυτότητα του παιδιού, που περιλαμβάνει χαρακτηριστικά, όπως η πολιτιστική ταυτότητα, η θρησκεία, οι πεποιθήσεις, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η προσωπικότητα (ΓΣ 14, παράγραφοι 55-57).
- 3.** Διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και διατήρηση σχέσεων, η οποία περιλαμβάνει τόσο την πρόληψη του χωρισμού με τους γονείς, εκτός αν αυτό εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού, και τη διατήρηση των δεσμών του παιδιού πέραν της οικογένειας, π.χ. το σχολείο και τους φίλους (ΓΣ 14, παράγραφοι 58-70).
- 4.** Η φροντίδα, η προστασία και η ασφάλεια του παιδιού, που είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση της ευημερίας του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής φροντίδας και του υπολογισμού των μελλοντικών κινδύνων και βλαβών ως συνέπεια μιας απόφασης (ΓΣ 14, παράγραφοι 71-74).

5. Η κατάσταση ευαλωτότητας, όπως η αναπηρία, να ανήκει σε μειονότητα, να είναι πρόσφυγας ή θύμα κακοποίησης, πρέπει να εκτιμάται από το ιστορικό του παιδιού από τη γέννησή του (ΓΣ 14, παράγραφοι 75-76).

6. Το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία (ΓΣ 14, παράγραφοι 77-78).

7. Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση (ΓΣ 14, παράγραφος 79).

Σύμφωνα με αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, η διαδικασία λήψης αποφάσεων στη διαδικασία μετανάστευσης υποχρεώνει τους φορείς να συλλέξουν πολλές πληροφορίες σχετικά με ένα άγνωστο παιδί και απαιτεί από τους υπεύθυνους να μπορούν να ερμηνεύουν αυτές τις πληροφορίες κατά τρόπο που ανταποκρίνεται στην αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνιστά να συμμετάσχουν επαγγελματίες εκπαιδευμένοι, μεταξύ άλλων, στην ψυχολογία και στην ανάπτυξη των παιδιών και σε άλλους συναφείς τομείς ανθρωπίνης και κοινωνικής ανάπτυξης, οι οποίοι έχουν πείρα στην εργασία με τα παιδιά που θα μπορούν να εξετάσουν αντικειμενικά τις πληροφορίες που τους δίνονται (ΓΣ 14, παράγραφος 94). Η λήψη αποφάσεων πρέπει να βασίζεται στην επιστημονική γνώση (ΓΣ 14, παρ. 95).

Μόλις εντοπιστεί ένα ασυνόδετο ή χωρισμένο παιδί, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη διαδικασία της διαχείρισης υποθέσεων για να βοηθηθούμε να πάρουμε αποφάσεις για το παιδί, και με το παιδί. Η διαχείριση των περιπτώσεων πρέπει επίσης να χρησιμοποιείται για τα παιδιά που ταξιδεύουν με γονείς, νομικό/συνήθη φροντιστή ή άλλα μέλη της οικογένειας που μπορεί επίσης να κινδυνεύουν να υποστούν κακοποίηση.

Η διαχείριση υποθέσεων αποτελείται από μια **σειρά ενεργειών και διαδικασιών** που μας βοηθούν να:

- Αξιολογήσουμε με ακρίβεια και να προσδιορίσουμε τις ανάγκες, τις περιστάσεις και τις επιθυμίες κάθε παιδιού.
- Βεβαιωθούμε ότι τα συμφέροντα του παιδιού αποτελούν πρωταρχικό μέλημα.

- Υποστηρίξουμε τη συμμετοχή των παιδιών στη λήψη αποφάσεων και στον προγραμματισμό της προστασίας και της υποστήριξης τους.
- Παρακολουθούμε συστηματικά κάθε περιστατικό και να γίνεται προσαρμογή ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού.

Η διαχείριση υποθέσεων αφορά τα παιδιά που μεταβαίνουν ή έχουν φθάσει στη χώρα του τελικού προορισμού.

Η χρήση της διαδικασίας διαχείρισης περιπτώσεων μπορεί επίσης να συμβάλει στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις καταλληλότερες λύσεις μακροχρόνιας φροντίδας και προστασίας για ένα ασυνόδευτο ή χωρισμένο παιδί. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει διευθετήσεις, όπως η ένταξη στη χώρα, όπου το παιδί έχει ήδη επιτύχει εθελοντικό επαναπατρισμό στη χώρα προέλευσης ή επανεγκατάστασης του παιδιού σε μια νέα χώρα.

Ποια είναι τα βήματα της διαχείρισης περιπτώσεων;

Μετά από μια αρχική διαδικασία ταυτοποίησης ή/και εγγραφής, τα βήματα της διαχείρισης υποθέσεων περιλαμβάνουν:

1. Αξιολόγηση – συγκέντρωση όλων των απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση, τις ανάγκες και τις επιθυμίες ενός παιδιού. Μπορεί να χρειαστεί να διεξαχθούν δύο χωριστά στάδια αξιολόγησης - μια πρώτη σύντομη αξιολόγηση και μια δεύτερη, πιο εμπεριστατωμένη και περιεκτική αξιολόγηση.

2. Σχεδιασμός δράσης περιπτώσεων – η ανάπτυξη **σχεδίου δράσης** που να ανταποκρίνεται στις αναγνωρισμένες ανάγκες και παρέχει όλες τις λεπτομέρειες των υπηρεσιών φροντίδας, προστασίας και άλλων υπηρεσιών υποστήριξης, νομικού καθεστώτος, εκπαίδευσης κ.λπ. που παραπέμπεται ένα παιδί.

3. Εφαρμογή δράσης υποθέσεων – παράδοση του σχεδίου φροντίδας και προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης υποστήριξης και παραπομπής σε άλλες υπηρεσίες.

4. Παρακολούθηση και επανεξέταση – τακτική παρακολούθηση και επανεξέταση των περιστάσεων του παιδιού και εφαρμογή του

σχεδίου φροντίδας και προστασίας και πραγματοποίηση των απαραίτητων αλλαγών μέχρι την περάτωση μιας υπόθεσης.

Λέξεις-κλειδιά: τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας, διαχείριση υπόθεσης, σύστημα λήψης αποφάσεων, άμεση ανταπόκριση σε κρίση.

4.3 Ενότητα 7η: Σύστημα Παραπομπής

Ενότητα 7: Σύστημα Παραπομπής		Ενδεικ. διάρκεια: 2 ώρες
Θέμα 1	Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών*	
Θέμα 2	Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών – Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας (παιχνίδι = διαδραμάτιση ρόλων)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 7^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Γνωρίζουν τις αρμόδιες υπηρεσίες, οργανισμούς και άλλους σχετικούς φορείς, και να υιοθετούν μια ολοκληρωμένη, συντονισμένη και προγραμματισμένη δράση.
- β.** Ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στο υπάρχον σύστημα του παιδιού διακρίνοντας τα πιθανά κενά αλλά και τα θετικά στοιχεία.
- γ.** Αναγνωρίζουν τρόπους αντιμετώπισης των δυσλειτουργιών του συστήματος και καταστάσεων αντικρουόμενων συμφερόντων, εστιάζοντας στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στην Ενότητα 7 και τα θέματα της εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής τους και συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

4.3.1 Θέμα 1 - Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών – κύρια σημεία

Κατάλογος των υπηρεσιών (σχετικές υπηρεσίες, φορείς, οργανισμοί) ανάλογα με τις κατηγορίες όπως η στέγαση, η υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση, η ψυχολογική υποστήριξη, το άσυλο και η μετανάστευση, η προστασία των παιδιών, η διερμηνεία, η διατροφή και η προσωπική υγιεινή σχετικά με την κάθε χώρα θα δοθεί στους συμμετέχοντες.

4.3.2 Θέμα 2 - Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών – Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας – κύρια σημεία

Ο επίτροπος πρέπει να προστατεύει την ευημερία του παιδιού και τη συνέχεια της φροντίδας που χρειάζεται. Ωστόσο, οι επίτροποι δεν πρέπει να αναπαράγουν το έργο άλλων οργανώσεων ή επαγγελματιών. Σκοπός του επιτρόπου είναι ο συντονισμός αλλά όχι η αντικατάσταση των ενεργειών των κοινωνικών λειτουργών στην προστασία των παιδιών, στις αρχές κοινωνικής πρόνοιας ή στο προσωπικό που φροντίζει το παιδί. Ο επίτροπος θα πρέπει να λειτουργεί ως άτομο αναφοράς του παιδιού και να ενεργεί ως σύνδεσμος μεταξύ του παιδιού και εξειδικευμένων οργανισμών, ατόμων και φορέων υπηρεσιών.

Ο επίτροπος πρέπει να συντονίζει τους διάφορους φορείς υπηρεσιών και να διασφαλίζει ότι το δίκτυο των υπηρεσιών που υποστηρίζουν το παιδί λειτουργεί επαρκώς. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να δημιουργήσουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς συντονισμού και να ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ της αρχής επιτροπείας και των αρχών που σχετίζονται με παιδιά θύματα εμπορίας ανθρωπών.

Τα επίσημα πρωτόκολλα και οι συμφωνίες μεταξύ της αρχής επιτροπείας και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων μπορούν να βοηθήσουν

τη συνεργασία αυτή. Διευκρινίζουν επίσης ποιος είναι υπεύθυνος για ένα συγκεκριμένο καθήκον και διευκολύνουν την εποπτεία, προωθώντας έτσι την υπευθυνότητα.

Οι πιο σημαντικές λεπτομέρειες που πρέπει να συμπεριληφθούν σε αυτές τις συμφωνίες συνεργασίας είναι οι εξής:

- Σαφείς διατάξεις σχετικά με τους ρόλους και τις ευθύνες όλων των σχετικών φορέων που εμπλέκονται στην προστασία του παιδιού.
- Καθορισμένες οδηγίες σχετικά με το πότε θα πρέπει να έρχεται σε επαφή ή/και να ενημερώνεται ο επίτροπος, επισυνάπτοντας τα στοιχεία επικοινωνίας της αρχής επιτροπείας και άλλων φορέων που συνήθως ασχολούνται με τα θύματα.
- Οδηγίες για τον τρόπο ενημέρωσης του παιδιού.
- Οδηγίες σχετικά με ποιες πληροφορίες, σχετικές με το παιδί, μπορούν ή δεν μπορούν να μοιραστούν μαζί του.
- Μηχανισμοί συντονισμού που δημιουργούνται για τη διευκρίνιση ανοικτών θεμάτων και την ανταλλαγή απόψεων σε τακτική βάση.

Λέξεις κλειδιά: σύστημα παραλομπής, οργανισμοί επιτροπείας/κηδεμονίας, σύστημα παιδικής προστασίας, προσέγγιση συντονισμού, διεθνής συνεργασία.

Ομαδική Εργασία

Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε μικρότερες ομάδες 2-3 ατόμων για να συζητήσουν και να σημειώσουν την πιθανή αιτία μη συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών, τα οφέλη και τη χρήση της συνεργασίας για οργανώσεις και τους χρήστες υπηρεσιών τους, όπως τα ασυνόδευτα παιδιά.

Η χρήση μαρκαδόρων και χαρτιού flipchart συνιστάται για τη λήψη και αναφορά σχολίων από ολόκληρη την ομάδα.

Περιγραφή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

5. ΜΕΡΟΣ Γ: Η σχέση μεταξύ παιδιού και επιτρόπου - Ημέρα 3η

Αυτή η ενότητα αποτελείται από τέσσερα θέματα που σχετίζονται με τον επίτροπο και το παιδί και ιδιαίτερα με τη σχέση τους. Αρχικά θα παρουσιαστούν τα στάδια ανάπτυξης των παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα και θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στους εφήβους και στις ψυχοκοινωνικές τους ανάγκες. Επιπλέον, θα συζητηθούν τα πολιτιστικά ζητήματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αλληλεπίδραση με παιδιά συγκεκριμένων ηλικιακών ομάδων και φύλου. Επιπλέον, θα διερευνηθούν βασικές αρχές για την οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί. Μετέπειτα, θα ληφθούν υπόψη οι σημαντικές ιδιότητες και ο αντίκτυπος των προσωπικών απόψεων των επιτρόπων. Ακολούθως, θα υπάρξει προσπάθεια να τυποποιηθούν οι πρώτες συναντήσεις με τα παιδιά προκειμένου να ενισχυθεί η επικοινωνία και η σχέση του επιτρόπου με το παιδί με κατάλληλο και σκόπιμο τρόπο. Τέλος, οι επίτροποι θα εξασκήσουν τα εργαλεία αξιολόγησης που μπορούν να χρησιμοποιήσουν (κατάλογος ελέγχου των καθηκόντων του επιτρόπου, αξιολόγηση, ευαλωτότητας και εκτίμηση βέλτιστου συμφέροντος).

5.1 Ενότητα 8η: Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα

Ενότητα 8: Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα	Ενδεικ. Διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο επίτροπος, έμφαση στους εφήβους
Θέμα 2	Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών
Θέμα 3	Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο
Θέμα 4	Συνεργασία με διερμηνέα/διαπολιτισμικό μεσολαβητή

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 8^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Αναγνωρίζουν τα αλληλένδετα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για και με το παιδί, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία και η φυσιολογική ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του.
- β.** Εκτιμούν τις διάφορες πτυχές που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη κατάλληλης πολιτισμικής διαμεσολάβησης μεταξύ του παρόντος πλαισίου του παιδιού, του πολιτισμικού υποβάθρου και του ιστορικού του παιδιού.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στην Ενότητα 8 και τα θέματα της εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής τους και συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

5.1.1 Θέμα 1- Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο επίτροπος, έμφαση στους εφήβους – κύρια σημεία

Η παρακολούθηση της εξέλιξης ενός παιδιού έχει ζωτική σημασία για την πρόληψη ή/και την έγκαιρη διάγνωση τυχόν προβλημάτων υγείας που μπορεί να προκύψουν από την ημέρα που γεννιέται το

παιδί μέχρι την εφηβεία του, την ηλικία κατά την οποία οι ανάγκες του παιδιού, τόσο βιολογικές όσο και συναισθηματικές, ψυχολογικά και κοινωνικά, ποικίλλουν σημαντικά, έτσι ώστε συχνά προκαλούν σύγχυση ακόμα και στους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, για να μην αναφέρουμε τους γονείς και τους φροντιστές.

Στόχος της ενότητας είναι να παρέχει τις βασικές γνώσεις που μπορούν να επιτρέψουν στον επίτροπο να κατανοήσει τη διαδικασία και την πορεία της εξέλιξης με ολιστικό τρόπο, σε βιολογικό, συναισθηματικό, ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο, παρουσιάζοντας την τυπική, αναμενόμενη ή «φυσιολογική» πορεία ανά ηλικία. Οποιαδήποτε σημαντική απόκλιση από αυτή την πορεία μπορεί να θεωρηθεί πως χρίζει εντατικής παρακολούθησης ή/και παραπομπής. Ο επίτροπος αναμένεται να παρακολουθήσει και να εντοπίσει τυχόν προειδοποιητικά σημάδια και να είναι έτοιμος να παραπέμψει το παιδί σε εμπειρογνώμονες για περαιτέρω αξιολόγηση και θεραπεία εάν είναι απαραίτητο. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ασυνόδευτων ανηλίκων που έχουν ανατεθεί στην φροντίδα φροντιστών είναι παιδιά στην εφηβεία, έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το αναπτυξιακό στάδιο.

Εφηβική ηλικία (11-19 ετών)

Μέχρι το τέλος της εφηβείας, οι νέοι ενήλικες αναμένεται να έχουν κατακτήσει όλες τις δεξιότητες που απαιτούνται για έναν ανεξάρτητο ενήλικα. Παρ' όλα αυτά, αυτό δεν συμβαίνει χωρίς να περάσει μια ενδιάμεση περίοδο αβεβαιότητας και σύγκρουσης. Οι καταγιστικές αλλαγές κατά τη διάρκεια της εφηβείας μπορεί να συγκριθεί μόνο με εκείνη της νηπιακής ηλικίας. Οι έφηβοι πρέπει να επεξεργάζονται τις αλλαγές που αντιμετωπίζουν και να προετοιμαστούν για την ενήλικη ζωή. Πρόκειται για μια περίοδο μετάβασης από την παιδική ηλικία στην ενήλικη ηλικία, η οποία αντικατοπτρίζεται στα συναισθήματα, τη σκέψη και τη συμπεριφορά των εφήβων, όπου τα χαρακτηριστικά ενός παιδιού συνυπάρχουν ή ανταλλάσσονται με αυτά ενός ενήλικα.

→ **Αφηρημένη σκέψη:** Οι έφηβοι αναπτύσσουν την ικανότητα να σχηματίζουν υποθέσεις, ακόμη και εναλλακτικές, για την επίλυση

ενός προβλήματος και τον έλεγχο των γεγονότων, και σύμφωνα με αυτές τις υποθέσεις, να πάρουν μια απόφαση. Ακόμα κι αν οι έφηβοι είναι τόσο «έξυπνοι» όσο οι ενήλικες, οι αποφάσεις που παίρνουν είναι συχνά το ακριβώς αντίθετο της κοινής λογικής. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται, αφενός, στον φτωχό έλεγχο των εφήβων και, αφετέρου, στη σημασία που αποδίδουν στις απόψεις των συνομηλίκων τους.

→ **Κοινωνική ανάπτυξη και απόκτηση προσωπικής ταυτότητας:**

Οι έφηβοι αρχίζουν να συνειδητοποιούν τις διαφορές τους από τους γονείς τους και αισθάνονται την ανάγκη διαφοροποίησης όσο το δυνατόν περισσότερο, προκειμένου να οικοδομήσουν την προσωπική τους ταυτότητα. Είναι η διαδικασία που περιγράφει ο Erikson ως η «κρίση ταυτότητας» της εφηβείας, συχνά επώδυνη τόσο για τους εφήβους όσο και για τις οικογένειές τους. Οι έφηβοι στρέφονται προς τους συνομηλίκους τους, απορρίπτοντας συχνά τις οικογενειακές αξίες και τα πρότυπα. Ειδικά στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, όπου υπάρχει συχνά κάποιος βαθμός αβεβαιότητας όσον αφορά τόσο τον χρόνο ενηλικίωσης όσο και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εφήβων, έρχονται συχνά σε σύγκρουση με την οικογένειά τους. Σε κλειστές παραδοσιακές κοινωνίες, οι έφηβοι τείνουν να συμμορφώνονται ευκολότερα με τους κανόνες και τα πρότυπα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

→ **Σεξουαλική ανάπτυξη:** Οι έφηβοι αναμένεται να ενδιαφέρονται έντονα για τη σεξουαλικότητά τους, ως αποτέλεσμα των ορμονικών αλλαγών που συμβαίνουν στο σώμα τους. Πειραματίζονται σεξουαλικά με το κορμί τους και συμμετέχουν σε λεπτομερείς συζητήσεις με τους συνομηλίκους για το σώμα τους και για το σεξ. Η σεξουαλική ταυτότητα αναμένεται να έχει κατασταλάξει μέχρι το τέλος της εφηβείας, όταν ο νέος άνθρωπος είναι έτοιμος να αναζητήσει έναν σεξουαλικό σύντροφο και να εμπλακεί σε μια οικεία και ισότιμη ρομαντική σχέση.

Ο όρος «κρίση της εφηβείας» περιγράφει τη γενικευμένη κατάσταση εσωτερικών και εξωτερικών αναταραχών στις εμπειρίες των εφήβων. Παρόλο που ένα σημαντικό ποσοστό των εφήβων ακολουθεί

μα ομαλή και σταδιακή αλλαγή, οι περισσότεροι από αυτούς αντιμετωπίζουν αυτήν την κρίση είτε ως κρυφή ψυχολογική αναταραχή είτε ως μια προφανής εξωτερική κρίση, η οποία συχνά τους φέρνει σε σύγκρουση με το περιβάλλον τους. Επιπλέον, η κρίση δεν εκδηλώνεται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα στάδια της εφηβείας.

Κατά την πρώιμη εφηβεία (11-14 ετών), η κρίση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε:

- Διακυμάνσεις της διάθεσης, ψυχρότητα, απόσυρση: Οι έφηβοι μπορεί να παραπονούνται ότι αισθάνονται μοναξιά, ενώ παράλληλα επιδιώκουν να είναι μόνοι, αλλάζουν γνώμη όλη την ώρα, κατηγορούν τις δυσκολίες τους στους άλλους και διαψεύδουν συνεχώς τον εαυτό τους. Εάν δεν φθάσουν στα άκρα της κοινωνικής απομόνωσης, αυτή η τάση θεωρείται γενικά αποδεκτή, ίσως και η «ελαφρύτερη» εκδοχή της κρίσης της εφηβείας.
- Διαστρεβλωμένη εικόνα σώματος: Οι έφηβοι μπορεί να αισθάνονται δυσαρεστημένοι, να ντρέπονται ή να έχουν μια εντελώς παραμορφωμένη εικόνα του σώματός τους ή συγκεκριμένων τμημάτων του σώματός τους. Μπορούν να αποφύγουν τη συναναστροφή, αρνούμενοι να συμμετάσχουν σε αθλητικές δραστηριότητες φορώντας υπερμεγέθη ή εποχικά ακατάλληλα ρούχα.
- Διατροφικές διαταραχές: Οι έφηβοι συχνά καταφεύγουν σε υπερβολική κατανάλωση τροφής, σε μεμονωμένες διατροφικές τροφές ή σε καταστρεπτικές δίαιτες. Η πρώιμη εφηβεία είναι η πιο συνηθισμένη ηλικία που εμφανίζονται τα πρώτα συμπτώματα της ανορεξίας και βουλιμίας.
- Διαταραχές ύπνου: Ο έφηβος μπορεί να δυσκολεύεται να κοιμηθεί, να ξυπνήσει ή να ακολουθεί το πρόγραμμα του. Μπορεί να αισθάνονται συνεχώς κουρασμένος, ευερέθιστος και εκτός ελέγχου.
- Φοβίες: Μια φοβία είναι ένας παράλογος και υπερβολικός φόβος για ένα αντικείμενο ή μια κατάσταση. Οι έφηβοι μπορούν να εκδηλώσουν κοινωνικές φοβίες σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις και αλληλεπιδράσεις, καθώς και σε εξειδικευμένες φοβίες, οι οποίες συχνά λαμβάνουν τη μορφή φόβου για θάνατο.

Κατά τη διάρκεια της μέσης εφηβείας (14-17 ετών), οι ίδιες εσωτερικές συγκρούσεις ενδέχεται να εκτονωθούν με κάπως διαφορετικούς τρόπους. Κατά τη διάρκεια αυτού του σταδίου, οι έφηβοι:

- Γίνονται ευερέθιστοι και απείθαρχοι: Συνήθως προς τους γονείς, τους δασκάλους και το αντίθετο φύλο. Αυτή η φαινομενικά ανεξήγητη εχθρότητα και αντιδραστικότητα αποκαλύπτει πως οι έφηβοι δεν είναι έτοιμοι να κατανοήσουν πως οι σχέσεις βασίζονται στην ισότητα και όχι στην εξουσία και την εξάρτηση.
- Απορρίπτουν τις κοινωνικές αξίες και υιοθετούν τα πρότυπα και τις αξίες των εφήβων: Εκτός από τις οικογενειακές αξίες, οι έφηβοι τείνουν επίσης να ακυρώνουν και να απορρίπτουν το σύνολο των κοινωνικών αξιών. Συχνά καταλήγουν να υποστηρίζουν ακραίες ιδεολογίες και να υιοθετούν όχι μόνο τα πρότυπα και τις αξίες, αλλά και τον κώδικα ενδυμασίας, την αργκό και τις συνήθειες της εφηβικής κουλτούρας.
- Εφαρμόζουν επικίνδυνη ή/και προσβλητική συμπεριφορά: Οι έφηβοι, υπό την πίεση της εσωτερικής τους σύγκρουσης και των συνομήλικών τους και στο πλαίσιο μιας γενικότερης αντίδρασης προς τις οικογενειακές και κοινωνικές αξίες και τους κανόνες, μπορούν να εμπλακούν σε μια σειρά συμπεριφορών επικίνδυνων για την υγεία και ασφάλεια τους: χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ, κάπνισμα, μη ασφαλή οδήγηση, επικίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά, κατάχρηση διαδικτύου, λεκτική και φυσική επιθετικότητα.

Κατά το τέλος της εφηβείας (17-19 ετών), οι νεαροί ενήλικες αναμένεται να έχουν κατακτήσει όλες τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να κάνουν μια καλή αρχή στο επόμενο στάδιο της ζωής τους. Όμως, ειδικά στις περιπτώσεις που προϋπήρχε μια κατάσταση χωρίς μέριμνα, η νεοαποκτηθείσα αυτονομία και ανεξαρτησία μπορεί να εκθέσει τον έφηβο σε κινδύνους για τους οποίους δεν είναι προετοιμασμένος.

Η παρακολούθηση σε όλα τα στάδια της εφηβείας έχει ζωτική σημασία για την έγκαιρη ανίχνευση οποιασδήποτε από τις παραπάνω συμπεριφορές. Εάν ένας έφηβος έχει την τάση να εκδηλώσει την

εσωτερική του σύγκρουση με ένα συγκεκριμένο τρόπο που θέτει σε κίνδυνο την ψυχική ή σωματική υγεία του, τόσο συντομότερα αναγνωρίζεται ότι είναι ευκολότερο να αντιμετωπιστεί το πιθανό πρόβλημα. Συχνά, διαφορετικοί θεσμοί ή ενήλικες που μοιράζονται την ευθύνη για τον έφηβο (για παράδειγμα, η οικογένεια και το σχολείο, η μητέρα και ο πατέρας, οι γονείς και οι παλπούδες) ανιχνεύουν το θέμα εγκαίρως, αλλά αναλαμβάνουν μια μάταιη προσπάθεια να επιρρίψουν τις ευθύνες σε τρίτους. Συχνά, είτε δαιμονοποιούν είτε απαλλάσσουν απόλυτα τους έφηβους από την ευθύνη. Καμία από αυτές τις στάσεις δεν βοηθά, είτε να διευκολύνει τον έφηβο που βιώνει την κρίση, είτε να ελέγξει τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές.

Όλοι οι εμπλεκόμενοι πρέπει να κατανοήσουν ότι ένας έφηβος που βρίσκεται σε κρίση υποφέρει και χρειάζεται βοήθεια για να πετύχει συναισθηματική και ψυχολογική ισορροπία χωρίς να χρειάζεται να προβεί σε ακραίες συμπεριφορές – εσωτερικές σύγκρουσης. Η αναζήτηση εξειδικευμένης βοήθειας δεν θα αποτελούσε τελική λύση, αλλά μια προληπτική κίνηση που θα μπορούσε να σώσει τόσο τα παιδιά όσο και τους ενήλικες από πολλές επιπλοκές και πιο δύσκολες συνθήκες στο μέλλον.

Σε διάφορους πολιτισμούς μπορεί να υπάρχουν ιεροτελεστίες που σηματοδοτούν το πέρασμα από το ένα αναπτυξιακό στάδιο στο άλλο. Ανάλογα με την κουλτούρα κάθε παιδιού, οι προσδοκίες σχετικά με το τι απαιτείται από τα παιδιά σε κάθε ηλικία μπορεί να διαφέρουν σημαντικά. Ταυτόχρονα, ο πόλεμος, οι ένοπλες συγκρούσεις, η φτώχεια και άλλες δυσκολίες ή εμπειρίες μπορεί να επηρεάσουν την ανάπτυξη των παιδιών και την απόκτηση ορισμένων αναπτυξιακών ορόσημων, π.χ. ένα παιδί μπορεί να αποτύχει να μιλήσει ή να αναπτύξει κινητικές ή γνωστικές δεξιότητες στην ηλικία που θα περίμενε κανείς. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα παιδιά αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα σωματικά και ψυχικά προβλήματα που απαιτούν την παρέμβαση εξειδικευμένων εμπειρογνομόνων¹.

1. ASOP4G Handbook on Standard Operating Procedures for Guardians

5.1.2 Θέμα 2 - Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών – κύρια σημεία

Τα ασυνόδευτα παιδιά ενδέχεται να έχουν πολλαπλούς παράγοντες κινδύνου για πιθανά προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως τραύμα, αναγκαστική μετανάστευση και παράγοντες άγχους που σχετίζονται με την μετακίνηση. Οι έρευνες σε παιδιά προσφυγές και νέους αναφέρουν ποικίλη επικράτηση των συμπτωμάτων και των προβλημάτων ψυχικής υγείας, με εκτιμήσεις για διαταραχή μετατραυματικού στρες (PTSD) που κυμαίνεται από 3-94%, συμπτώματα κατάθλιψης / κατάθλιψης από 3 - 47% και συμπτώματα άγχους από 3 - 95% (IOM, UNICEF, UNHCR, 2017²).

Τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα σε καταστάσεις όπως η αναγκαστική μετανάστευση και οι επιβλαβείς αναπτυξιακές επιπτώσεις δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένες διαγνώσεις ψυχικής υγείας, όπως το PTSD και η κατάθλιψη. Ένα ευρύτερο και πολυεπίπεδο σύνολο αποτελεσμάτων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν εργάζεστε με παιδιά που έχουν πληγεί από μαζικό τραύμα. Παραδείγματος χάριν, μη συγκεκριμένα εσωτερικά καθώς και εξωτερικά προβλήματα συμπεριφοράς, τα οποία σχετίζονται με την έκθεση σε πόλεμο και συγκρούσεις. Επιπρόσθετα, ο αντίκτυπος των τραυματικών εμπειριών από την παιδική ηλικία δεν περιορίζεται στην άμεση έκβαση του τραύματος αλλά έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που διαρκούν στην ενηλικίωση, π.χ. υψηλότερες συχνότητες διαταραχών άγχους και διάθεσης καθώς και δυσλειτουργίες που σχετίζονται με την ικανότητα για εργασία, την εκτέλεση καθηκόντων στο σπίτι ή την διατήρηση στενών σχέσεων. Έτσι, μια αποτελεσματική ψυχοθεραπευτική παρέμβαση για ασυνόδευτα παιδιά μπορεί όχι μόνο να αποτρέψει τις ψυχοκοινωνικές δυσκολίες αλλά και να έχει σημαντικά μακροπρόθεσμα ωφέληματα στην ευημερία της ψυχικής τους υγείας και στη ζωή τους κατά την ενηλικίωση.

Τα ασυνόδευτα παιδιά αλληλεπιδρούν με διάφορα κυβερνητικά και

2. IOM, UNICEF & UNHCR (2017). Refugee and Migrant Children- Including Unaccompanied and Separated Children - in the EU Overview of Trends in 2016. Fact sheet accessed online on the 10th April 2017.

μη κυβερνητικά συστήματα και διασχίζουν ένα πολύπλοκο διακρατικό πλαίσιο. Ωστόσο, υπάρχουν άμεσες επιπτώσεις για τους επιτρόπους και άλλους επαγγελματίες που εμπλέκονται στον τομέα της ψυχικής υγείας των παιδιών και της προστασίας τους.

Μια σθεναρή αντιμετώπιση των αναγκών του ασυνόδετου παιδιού αρχίζει με την συνειδητοποίηση του περιβάλλοντος και του ιστορικού αυτού του παιδιού και την εξέταση των ιδιαίτερων περιστάσεων που αντιμετωπίζουν (π.χ. υψηλά ποσοστά τραύματος, ο αντίκτυπος του συνεχούς τραύματος, ο διαχωρισμός οικογενειών και διακοπή σχέσεων, η αλληλεπίδραση με το σύστημα μετανάστευσης) που μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξή τους και την κατάσταση της ψυχικής τους υγείας. Ενώ υπάρχει περιορισμένη βιβλιογραφία σχετικά με προσεγγίσεις προσαρμοσμένες για αυτόν τον πληθυσμό, οι επιτρόποι μπορούν να αντλήσουν από γνωστές παρεμβάσεις για ευάλωτους πληθυσμούς με συναφείς προκλήσεις (οικογένειες προσφύγων, συνοδευόμενα παιδιά μεταναστών και οικογένειες αναδοχών). Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν τεκμηριωμένες θεραπείες, οικογενειακές θεραπείες και πολυεπίπεδες προσεγγίσεις που βασίζονται σε τεκμηριωμένες ενέργειες που αφορούν τη διασύνδεση του παιδιού με την οικογένεια, το σχολείο και άλλους φορείς (Ehnholt & Yule, 2006³; Kugler, 2009⁴; Miller & Rasmussen, 2010⁵; Murray, Cohen, Ellis & Mannarino, 2008⁶).

3. Ehnholt, K.A., & Yule, W. (2006). Practitioner Review: Assessment and treatment of refugee children and adolescents who have experienced war-related trauma. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1197-1210.

4. Kugler, E.G. (2009). Partnering with parents and families to support immigrant and refugee children at school. *Center for Health and Health Care in Schools*, 1(2), 1-19.

5. Miller, K.E., & Rasmussen, A. (2010). War exposure, daily stressors, and mental health in conflict and post-conflict settings: bridging the divide between trauma-focused and psychosocial frameworks. *Social Science & Medicine*, 70(1), 7-16.

6. Murray, L.K., Cohen, J.A., Ellis, B.H., & Mannarino, A. (2008). Cognitive behavioral therapy for symptoms of trauma and traumatic grief in refugee youth. *Child and adolescent psychiatric clinics of North America*, 17(3), 585-604.

Πιθανοί παράγοντες ευαλωτότητας⁷

- Εξάντληση από το ταξίδι
- Σοκ από την αλλαγή του περιβάλλοντος
- Η απουσία της φροντίδας ενηλίκων
- Απώλεια αισθήματος ασφάλειας
- Περιορισμένη πρόσβαση σε τρόφιμα, ιατρικές υπηρεσίες, κοινωνική φροντίδα, υποστήριξη και εκπαίδευση
- Ευπάθεια σε ασθένειες
- Διαταραχές φυσικής ανάπτυξης
- Δυσκολίες επικοινωνίας
- Συμμετοχή σε πολυάριθμες γραφειοκρατικές διαδικασίες (π.χ. διαδικασίες ασύλου ή μετανάστευσης)
- Παροχή προσωπικών πληροφοριών/αφήγησης προσωπικής ιστορίας σε άγνωστους ενήλικες
- Πολιτιστικά χαρακτηριστικά
- Εκμετάλλευση, κακοποίηση, άλλα τραυματικά γεγονότα (είτε στο παρελθόν ή στο παρόν)
- Ρατσισμός
- Περιορισμός/Προσωποκράτηση
- Απώλεια προσωπικών εγγράφων και δυνατότητας αξιολόγησης ηλικίας.

5.1.3 Θέμα 3 - Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο – κύρια σημεία

«Ο βίαιος διαχωρισμός της οικογένειας, η έκθεση σε ακραίες μετακινήσεις κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, η προσωρινή αλλά μακροχρόνια παραμονή στη χώρα

7. ASOP4G Handbook on Standard Operating Procedures for Guardians

υποδοχής ή η αρχή μιας νέας ζωής στην τελική χώρα προορισμού, διαταράσσουν την πολιτισμική ανάπτυξη του ασυνόδευτου παιδιού. Αναμφίβολα, η προσαρμογή του παιδιού στις νέες συνθήκες συμβάλλει στην ανάπτυξη της ανθεκτικότητας του, ενώ οι αλλαγές στην καθημερινότητά του, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην όλη ανάπτυξη του στο μυαλό του και στη συμπεριφορά του. Ένα παιδί που αντιμετωπίζει μια καινούργια ζωή, εμφανίζει συχνά έντονο άγχος, φόβο και αίσθηση απώλειας ελέγχου της ζωής του. Η διαδικασία της μετανάστευσης στο σύνολό της (πριν ή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και την επόμενη περίοδο προσαρμογής στη χώρα υποδοχής) είναι, ιδιαίτερα για τα ασυνόδευτα παιδιά, μια πολύ αγχωτική κατάσταση που μπορεί να αποτελέσει πηγή έντονης ανησυχίας και μάλιστα να επηρεάσει την ψυχική τους υγεία⁸. Επιπλέον, όταν το ασυνόδευτο παιδί έρθει αντιμέτωπο με μια άλλη κουλτούρα στη χώρα υποδοχής μπορεί να επηρεάσει τη ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη, καθώς αναπτύσσονται ζωτικά τμήματα της ταυτότητάς του (γλώσσα, θρησκεία, οικογενειακή δομή, σύστημα αξιών και πεποιθήσεων, σχέσεις φύλου) σε ένα εντελώς νέο πλαίσιο και συχνά υπό απόλυτα αντίθετους όρους σε σχέση με τη χώρα προέλευσης του.

Στην πράξη, ο επίτροπος μπορεί να αντιμετωπίσει καταστάσεις που θα φανούν αρκετά προκλητικές στο χειρισμό τους. Ακολουθούν ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα:

Η οικογένεια του παιδιού μπορεί να μην εγκρίνει τις επιλογές που κάνει σε μια ξένη χώρα και μακριά από το στενό οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό δίκτυο, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος το παιδί να απορριφθεί από τη δική του οικογένεια που μπορεί να θεωρεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού χαμηλότερης σημασίας από αυτό της οικογένειας. Τέτοιες «αμφιλεγόμενες» επιλογές μπορεί να περιλαμβάνουν: τη σχολική φοίτηση, την εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή άλλων ξένων γλωσσών, τη συμμετοχή σε εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες σημαντικές για την ανάπτυξη του παιδιού, τον προγραμματισμό άμεσων αποφάσεων

8. BABEL (2010) Cultural Awareness Tool – understanding cultural diversity in mental health (in Greek).

που πρέπει να παρθούν, τη χαρτογράφηση ενός σχεδίου ζωής για την επίτευξη των στόχων του που ορίζονται μαζί με τον επίτροπο. Όλα τα παραπάνω θα καθορίσουν τη σχέση μεταξύ του ασυνόδευτου παιδιού και της οικογένειάς του που θα μείνει πίσω (αν υπάρχει), καθώς και τη γενική στάση που θα υιοθετήσει το παιδί για το παρόν και το μέλλον.

Ένα σημαντικό ποσοστό ασυνόδευτων παιδιών που φθάνουν σε ευρωπαϊκές χώρες υφίσταται σημαντική πίεση από τις οικογένειές τους για να κυνηγήσουν το «δυτικό όνειρο» και να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον. Συχνά τα πιθανά οικονομικά οφέλη από τη διαμονή του παιδιού στην Ευρώπη αποτελούν τη μεγαλύτερη προσδοκία της οικογένειας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο μοναδικός σκοπός του ασυνόδευτου παιδιού είναι η οικονομική στήριξη της οικογένειας, δίνοντας όλες του τις δυνάμεις για αυτό απορρίπτοντας οποιαδήποτε άλλα σχέδια που μπορεί να αποκλίνουν από αυτόν τον στόχο, όπως η παρακολούθηση σχολικών ή άλλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, κάθε απόρριψη σχετικά με το νομικό καθεστώς του παιδιού (π.χ. αρνητική απόφαση στην αίτηση διεθνούς προστασίας) μπορεί να δημιουργήσει τεράστια αρνητικά συναισθήματα στο παιδί που μπορεί να αντιδράσει έντονα. π.χ. να διαφύγουν από το καταφύγιο, να έρθουν σε επαφή με τους λαθρεμπόρους, προκειμένου να μεταφερθούν παράνομα σε άλλη χώρα ή/και αυτοτραυματισμό. Τέτοιες αντιδράσεις συχνά πηγάζουν από αισθήματα ντροπής προς την οικογένειά του επειδή «απέτυχε» να εκπληρώσει τις προσδοκίες των γονιών του⁹.

Κάποια παιδιά ενδέχεται να υποχρεωθούν από τις οικογένειές τους να εγκαταλείψουν την κοινότητα ή τη χώρα τους ως τιμωρία, π.χ. λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού του παιδιού. Η οικογενειακή τιμή¹⁰ είναι μια πολιτισμική πτυχή που επικρατεί στις συντηρητικές κοινωνίες και παραδόσεις. Η αλληλεπίδραση των ασυνόδευτων

9. CONNECT project (2014). A tool for guardians and other actors working for the best interest of the child, chapter 3.

10. CONNECT project (2014). A tool for guardians and other actors working for the best interest of the child, p. 9,37

παιδιών με ανθρώπους και κοινωνικά συστήματα στις ευρωπαϊκές χώρες, όπου η οικογενειακή τιμή και το σύστημα αξιών δεν υπαγορεύουν παρόμοιους περιορισμούς ή πρακτικές μπορούν να βάλουν τα παιδιά σε δίλημμα, είτε να «υπερασπιστούν» την έννοια της οικογενειακής τιμής είτε να αποτύχουν τις προσδοκίες της οικογένειας υπέρ των προσωπικών επιλογών του παιδιού. Μερικά παιδιά αποφεύγουν να λένε στους γονείς τους για τη ζωή που οδηγούν στη χώρα υποδοχής, φοβούμενοι ότι οι γονείς τους θα απογοητευτούν. Τα παιδιά μπορούν να προέρχονται από χώρες όπου περιορίζονται τα δικαιώματα της έκφρασης, της ανάπτυξης της προσωπικότητας και του αυτοπροσδιορισμού. Αυτό μπορεί να σχετίζεται με την κουλτούρα του «εμείς» που εντοπίζεται πιο συχνά στις μη δυτικές κοινότητες αντί της κουλτούρας του «εγώ», η οποία συνήθως συνδέεται με τις «δυτικές» κοινότητες. Επιπλέον, είναι προφανές ότι τα παιδιά συχνά κατατάσσονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα στην οικογένεια και την κοινωνία και πρέπει να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις της οικογένειας σε σχέση με τις επιλογές τους για ρούχα, σχολική φοίτηση, γάμο και απασχόληση. Επιπλέον, μερικές φορές τα κορίτσια αναμένεται να επιτύχουν σχολικές επιδόσεις –εφόσον οι γονείς εγκρίνουν τη σχολική φοίτηση– και επίσης να βοηθήσουν με το νοικοκυριό, ενώ η μετακίνηση τους έξω από το σπίτι είναι περιορισμένη, ειδικά σε σύγκριση με τα αγόρια. Τα κορίτσια ενδέχεται να υποχρεωθούν από την οικογένειά τους να παντρευτούν σε νεαρή ηλικία¹¹, ενώ τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια ενδέχεται να αναγκαστούν να παντρευτούν ή να προχωρήσουν με προκαθορισμένο τρόπο. Τα δικαιώματα των παιδιών όπως κατοχυρώνονται στην ΔΣΔΠ ενδέχεται να μην γίνονται ευρέως σεβαστά.

Παρά ταύτα, τα παιδιά μπορούν επίσης να παρουσιάσουν μια γενική έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους επαγγελματίες ή το εθνικό σύστημα της χώρας υποδοχής. Μια πτυχή αυτής της περίπλοκης κατάστασης μπορεί να αφορά την υγεία και την ιατρική περίθαλψη. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά, καθώς και οι ενή-

11. CONNECT project, 2014, A tool for guardians and other actors working for the best interest of the child, chapter 3, pp. 24-30

λικες, που προέρχονται από μια άλλη «κουλτούρα υγείας» από τη χώρα υποδοχής μπορεί να μην εμπιστεύονται τη δυτική υγειονομική περίθαλψη και το ιατρικό προσωπικό (ανάγκη για θεραπεία, είδος φαρμάκων, αυστηρή δίαιτα χωρίς προσοχή στους κινδύνους για την υγεία). Η δυσπιστία, ωστόσο, μπορεί να είναι εμφανής στην καθημερινή επαφή των παιδιών με τον επίτροπο και συχνά προέρχεται από πολιτισμικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αντιλήψεις (π.χ. στερεότυπα φύλου).

Οι ρόλοι των φύλων είναι ένα ζήτημα που αναπόφευκτα εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης παιδιού και επιτρόπου, ειδικά εάν ο επίτροπος είναι γυναίκα. Τα παιδιά, ιδίως τα νεαρά αγόρια, ενδέχεται να διστάζουν να εμπιστεύονται μια γυναίκα, εκτός από τη μητέρα ή τη θεία τους. Ταυτόχρονα, τα αγόρια έφηβοι μπορεί να είναι πολύ ντροπαλά όταν αλληλεπιδρούν με μία επίτροπο. Για τον ίδιο λόγο, θα μπορούσαν ακόμη να αποφύγουν την επαφή με τα μάτια και να είναι πολύ απρόθυμοι να μιλήσουν. Ομοίως, τα κορίτσια μπορεί να νιώθουν ντροπαλότητα να εκφραστούν ελεύθερα σε έναν άνδρα επίτροπο. Ωστόσο, αυτό είναι κάτι που μπορεί να επιλυθεί και ο σεβασμός και η κατανόηση μπορεί να επιτευχθεί εξηγώντας το ρόλο του επιτρόπου. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο ζωής του παιδιού, καθορίζοντας την κοσμοθεωρία του και αναπόφευκτα τις ενέργειές του, είναι η θρησκεία. Ο επίτροπος θα πρέπει πάντα να έχει κατά νου το θρησκευτικό υπόβαθρο του παιδιού, καθώς αυτό θα τον βοηθήσει να προσδιορίσει τις ανάγκες και τους λόγους της συμπεριφοράς ενός παιδιού. π.χ. σε σχέση με τη διατροφή του παιδιού ή την κατάλληλη στιγμή για μια συνάντηση (όχι όταν επισκέπτεται το τζαμί ή την εκκλησία ή νωρίς το πρωί όταν νηστεύει για το Ραμαζάνι). Ή όταν ένα κορίτσι δεν αισθάνεται άνετα να αφαιρέσει τη μαντίλα της μπροστά από αγόρια ή άνδρες ακόμα και όταν βρίσκεται στο νοσοκομείο ή ακόμα και σε πολύ ζεστές μέρες ή όταν ένα πολύ νεαρό αγόρι ντρέπεται όταν βλέπει μια διαφήμιση με γυναίκες με μαγιό». ¹²

12. For more information see CONNECT project 2014. Available at: http://www.connectproject.eu/PDF/CONNECT-NLD_Tool2.pdf

«Πολιτιστικά ευαίσθητη επικοινωνία»¹³

Ο πολιτισμός είναι δυναμικός και η γνώση για τις διάφορες κουλτούρες δεν επαρκεί για τη βελτίωση της επικοινωνίας. Μπορείτε μόνο να αποκτήσετε γνώση για τον συνάνθρωπο σας μέσω συναντήσεων, αλληλεπίδρασης και διαλόγου. Αυτό απαιτεί να μπορείτε να μπειτε στη θέση του άλλου, να ενδιαφέρεστε για το ποιοι είναι και να σέβεστε τα όριά τους.

Είναι σημαντικό να δείτε τη συνάντηση ως ασφαλής και η πρόθεση της συζήτησης πρέπει να είναι σαφής: συμφωνείτε στα πλαίσια και συζητάτε τις πληροφορίες. Εάν πρέπει να αντιμετωπίσετε ψυχικό τραύμα ή υπάρχουν δύσκολα θέματα ή μυστικά, συμφωνήστε για το τι θα συζητηθεί ή δεν θα συζητηθεί ή αποφασίστε τότε ακριβώς θα σταματήσει η συζήτηση.

Κάνοντας ανοιχτές ερωτήσεις (ποιος, τι, πώς, πότε), το άλλο πρόσωπο καλείται να μοιραστεί τον εαυτό του. Δώστε την ευκαιρία στον άλλο να κάνει ερωτήσεις και να γνωρίσει τη στάση σας απέναντι σε διαφορετικούς πολιτισμούς καθώς και τον δικό σας. Η τάση να ευνοείται η αφομοίωση στην κυρίαρχη κουλτούρα είναι συχνά μεγαλύτερη από ό, τι γνωρίζουν πολλοί άνθρωποι. Συνδεθείτε με το άλλο άτομο μέσω μιας ανοιχτής, και γεμάτης ενδιαφέρον προσέγγισης και αξιολογήστε το επίπεδο ανάπτυξης των παιδιών. Η ενεργή ακρόαση απαιτεί να εξετάσει περαιτέρω το τι λέει το άλλο άτομο. Αυτό είναι δυνατό μόνο όταν αφήνετε την ατζέντα σας και τα χρονοδιαγράμματα σας.

Στη διαπολιτισμική επικοινωνία, μπορεί να προκύψουν προβλήματα επειδή οι άνθρωποι ερμηνεύουν διαφορετικά τη συμπεριφορά. Με βάση τη μέθοδο 3-Βημάτων (Pinto, 2007) μπορούμε να πετύχουμε αποτελεσματικότερη διαπολιτισμική επικοινωνία. Τα πρώτα δύο βήματα μας διδάσκουν να κοιτάζουμε και από τις δύο όψεις (αυτό του ίδιου του ατόμου και του άλλου) και στο Βήμα 3, ενδεχόμενες διαφορές μπορεί να ενδείκνυνται και για τις δύο κουλτούρες.

13. For more information see CONNECT project 2014. Available at: http://www.connectproject.eu/PDF/CONNECT-NLD_Tool2.pdf

Βήμα 1: Αναγνωρίστε τα πρότυπα, τις αξίες και τους κώδικες συμπεριφοράς σας.

Βήμα 2: Μάθετε τα πρότυπα, τις αξίες και τους κώδικες συμπεριφοράς του άλλου προσώπου (συγκεκριμένα για τον πολιτισμό), κάνοντας διαχωρισμό μεταξύ απόψεων και γεγονότων. Ρωτήστε τι δεν καταλαβαίνετε. Μετά από αυτά τα πρώτα δύο βήματα, αποκαλύπτονται και οι δύο οπτικές γωνίες.

Βήμα 3: Στο χειρισμό των διαφορών, καθορίστε τον τρόπο με τον οποίο το άλλο πρόσωπο αντιμετωπίζει τις διαφορές τη δεδομένη κατάσταση. Προσδιορίστε που είναι τα όριά σας όσο αφορά στην προσαρμογή και στην αποδοχή του άλλου προσώπου. Αυτά τα όρια εξηγούνται στο άλλο πρόσωπο κατά τρόπο που ταιριάζει στους πολιτιστικούς κώδικες επικοινωνίας του.

5.1.4 Θέμα 4 - Συνεργασία με διερμηνέα/διαπολιτισμικό μεσολαβητή – κύρια σημεία

Σκοπός του θέματος αυτού είναι να παρέχει στους επιτρόπους έναν κατάλογο συγκεκριμένων κατευθυντήριων γραμμών στο θέμα της αποτελεσματικής εργασίας με τους διερμηνείς μέσω της εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών κατά τη συζήτηση με τον ασυνόδετο ανήλικο. Με το σεβασμό του δικαιώματος των παιδιών να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους, να ακούγονται και να λαμβάνουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τις συνθήκες διαβίωσής τους, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, το νομικό τους καθεστώς και τις μελλοντικές ευκαιρίες τους, πραγματοποιείται κοινή προσπάθεια για τη διασφάλιση των καλύτερων συμφερόντων των παιδιών με διερμηνέα ή/και πολιτιστικό διαμεσολαβητή, ξεπερνώντας έτσι τα πολιτιστικά εμπόδια, πάντα με σεβασμό στο πολιτιστικό υπόβαθρο του παιδιού¹⁴.

Με την πολύτιμη βοήθεια ενός επαγγελματία διερμηνέα και όχι ενός συγγενή του παιδιού, ούτε μέλος της κοινότητας του, φίλου ή υπαλλήλου, ο επιτρόπος είναι δυνατόν να δημιουργήσει ένα φιλικό

14. 51 UNHCR, Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines, p.94

περιβάλλον εμπιστοσύνης προς το παιδί, επικοινωνώντας έτσι με το παιδί και οικοδομώντας μια αληθινή σχέση μαζί του.

Αξιώσεις που πρέπει να έχει ένας διερμηνέας¹⁵:

- Επαγγελματικό πιστοποιητικό προσόντων ή/και σχετική κατάρτιση.¹⁶
- Γνώση των δικαιωμάτων των παιδιών και της προστασίας των παιδιών.
- Γνώση επικοινωνίας με παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο.
- Κατανόηση του πολιτισμικού υπόβαθρου του παιδιού.
- Εμπιστευτικότητα, που θα μπορούσε να διασφαλιστεί με την υπογραφή σχετικής φόρμας συγκατάθεσης.¹⁷

Τι πρέπει να κάνουν οι επίτροποι για την εξασφάλιση αποτελεσματικής συνεργασίας με τον διερμηνέα¹⁸:

Πριν από τη συζήτηση:

- Ενημερώστε τον διερμηνέα για τους στόχους της συνέντευξης και την πιθανότητα να ρωτήσετε προσωπικές, ευαίσθητες ερωτήσεις με συναισθηματικά έντονο περιεχόμενο.
- Παρέχετε στον διερμηνέα πληροφορίες σχετικά με ορισμένα σημεία που θα απευθύνονται στο παιδί.
- Ενημερώστε τον διερμηνέα για το εκπαιδευτικό επίπεδο του παιδιού και το επίπεδο αλφαριθμητισμού του και συζητήστε μαζί του σχετικά με τη χρήση ειδικών γλωσσικών εκφράσεων (π.χ. νόμων ή ιατρικών όρων).

¹⁵. Ibid.

¹⁶. <https://umtia.org/resources/how-to-work-with-an-interpreter/>

¹⁷. IOM (2017). Field Handbook on unaccompanied and separated children. Interagency Working Group on unaccompanied and separated children, p.147-148

¹⁸. <https://refugeehealthta.org/access-to-care/language-access/best-practices-communicating-through-an-interpreter/>

- Ζητήστε από τον/την διερμηνέα να τον ενημερώσει για οποιοσδήποτε πολιτιστικές ανησυχίες σχετικά με το υπό συζήτηση θέμα.
- Αφιερώστε περισσότερο χρόνο από το συνηθισμένο, διότι η διερμηνεία απαιτεί περισσότερο χρόνο από μια συζήτηση μεταξύ ανθρώπων που μιλάνε την ίδια γλώσσα.
- Το κάθισμα του διερμηνέα πρέπει να τοποθετείται πίσω ή στο πλάι του παιδιού.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης:

- Συστηθείτε, και τον διερμηνέα, και εξηγήστε τους ρόλους τους.
- Απευθυνθείτε απευθείας στο παιδί και κρατήστε οπτική επαφή μαζί του, όχι με τον διερμηνέα.
- Μιλήστε με σαφήνεια, σωστή προφορά και έκφραση.
- Διατηρήστε μια χροιά που υποβοηθά την καθοδήγηση του όλου τόνου της ομιλίας.
- Μιλήστε με ένα ρυθμό άνετο για τον διερμηνέα και κάντε παύσεις όταν σας το ζητάει.
- Υπενθυμίστε στον διερμηνέα να σας μεταφράσει ό,τι λέει το παιδί, χωρίς εξαιρέσεις, ακόμη και αν καταλάβετε ότι το παιδί επαναλαμβάνεται ή χρησιμοποιεί ακατάλληλη γλώσσα π.χ. χρησιμοποιεί χυδαιολογία.
- Ζητήστε από τον/την διερμηνέα να επαναλάβει τις βασικές πληροφορίες για να επιβεβαιώσετε ότι έχετε καταλάβει.
- Ενθαρρύνετε τον/την διερμηνέα να σας πει εάν μια ερώτηση ή μια απάντηση του παιδιού είναι δύσκολο να μεταφραστεί.
- Σημειώστε τις εκφράσεις του προσώπου και τη γενική μη-λεκτική επικοινωνία μεταξύ του διερμηνέα και του παιδιού.
- Λαμβάνετε υπόψη τη γνώμη του διερμηνέα εάν μια ερώτηση μπορεί να είναι ακατάλληλη για λόγους κουλτούρας ή είναι γλωσσολογικά παρεξηγημένα.

Θα ήταν επίσης χρήσιμο, όταν συζητάτε με έναν διερμηνέα, εάν ο επίτροπος αποφεύγει να:

- Ρωτάει πολλαπλές ερωτήσεις. Να είστε υπομονετικοί δίνοντας στον διερμηνέα το χρόνο να καταλάβει την ερώτηση και να την μεταβιβάσει στο παιδί με τον πολιτιστικά κατάλληλο τρόπο.
- Χρησιμοποιεί αργκό, ιδιόμορφη ομιλία, ακρωνύμια, δύσκολο λεξιλόγιο και περίπλοκη δομή στις προτάσεις του.

Μετά τη συζήτηση¹⁹:

- Ζητήστε από τον διερμηνέα τις δικές του/της προσωπικές απόψεις σχετικά με την ειλικρίνεια και τη γενική απόδοση του παιδιού.
- Συζητήστε για τυχόν διαφορούμενα σημεία που μπορεί να μην έχουν μεταφραστεί αποτελεσματικά.
- Εάν είναι δυνατόν και εάν η ερμηνεία ήταν ικανοποιητική, σχεδιάστε μελλοντικές συνεντεύξεις και συζητήσεις με τον ίδιο διερμηνέα/πολιτιστικό διαμεσολαβητή.

Πάντα να έχετε κατά νου ότι ο διερμηνέας είναι ένα από τα πιο βασικά μέσα επικοινωνίας με το παιδί αλλά δεν είναι ο τελικός παραλήπτης. Εκτός από τη συνδρομή του στην επικοινωνία, δεν είναι υπεύθυνος να δώσει λύσεις σε οποιοσδήποτε πολιτισμικές διαφορές, αλλά μπορεί να βοηθήσει στην εξάλειψη κάθε παρεξήγησης μεταξύ του επιτρόπου και του παιδιού, για παράδειγμα σε περίπτωση περιορισμένης επαφής με τα μάτια ή ακατάλληλων χειρονομιών. Περιττό να πούμε ότι όλες οι συζητήσεις πρέπει να διεξάγονται με την παρουσία του επιτρόπου ο διερμηνέας δεν πρέπει να μείνει μόνος του με το παιδί.

Λέξεις-κλειδιά: αναπτυξιακά στάδια, ψυχοκοινωνικές ανάγκες, διαπολιτισμική επικοινωνία, πολιτιστικός διαμεσολαβητής, διερμηνέας, πολιτιστικοί προβληματισμοί, οικογενειακή τιμή, ρόλοι φύλων, θρησκεία, υγεία.

19. <http://www.cmaj.ca/content/183/12/E959.full>

5.2 Ενότητα 9η: Χτίσιμο Σχέσης Εμπιστοσύνης με το Παιδί

Ενότητα 9: Χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί		Ενδεικ. διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά – βασικές αρχές, διαχείριση συγκρούσεων, ματαίωσης και τραύματος	
Θέμα 2	Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του επιτρόπου στην εργασία του	
Θέμα 3	Καθορισμός ορίων και διευκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου – παιδιού	
Θέμα 4	Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο επίτροπος; (διαδραμάτιση ρόλων)	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας την 9^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α.** Επικοινωνούν σωστά με το παιδί και να δημιουργούν μια υγιή σχέση ενεργώντας ως συνήγοροί του, χωρίς να το βλάπτουν, να είναι ουδέτεροι και να μην κάνουν διακρίσεις, να ενισχύουν την ανθεκτικότητα και να διευκολύνουν τη συμμετοχή των παιδιών.
- β.** Αναγνωρίζουν τις δικές τους αντιλήψεις και πώς αυτές μπορεί να επηρεάσουν τη δουλειά ή τη στάση τους.
- γ.** Κατανοούν τους βασικούς καθοριστικούς παράγοντες και τις συνθήκες που επιτρέπουν την ενεργή ακρόαση και αλληλεπίδραση με το παιδί.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Εισαγάγετε τους συμμετέχοντες στην Ενότητα 9 και τα θέματα της εξηγώντας το σκεπτικό της επιλογής τους συζητώντας τα στην αρχή της κατάρτισης.

5.2.1 Θέμα 1 - Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά – βασικές αρχές, διαχείριση συγκρούσεων, ματαίωσης και τραύματος – κύρια σημεία

Κατά τη διάρκεια κάθε επικοινωνίας με το παιδί, ο επίτροπος πρέπει να έχει κατά νου και να εφαρμόζει ορισμένες βασικές αρχές που διευκολύνουν την επικοινωνία²⁰:

Πρέπει	Δεν πρέπει
Εξηγήστε, να είστε σαφής σχετικά με τους ρόλους, τους κανόνες και τα όρια	Μην παίρνετε τίποτα ως δεδομένο
Διδάξτε με παράδειγμα και καθοδηγήστε το παιδί	Μην κάνετε κήρυγμα
Μοιραστείτε το σχέδιο δράσης σας	Μην κάνετε υποσχέσεις που δεν είστε σίγουροι ότι θα κρατήσετε
Να είστε σταθερός	Μην προσπαθήσετε να είστε σωτήρας
Βεβαιωθείτε	Μην επιτρέπετε την καταπίεση των δικών σας προσωπικών ορίων
Εστίαση στα θετικά και δυνατά σημεία του ατόμου και του συστήματος	Μην συγκεντρώνετε στα αρνητικά στοιχεία
Να είστε παρόντες και διαθέσιμοι	Μην πιέζετε το παιδί
Αναλάβετε την ευθύνη για τις πράξεις σας	Μην αναλάβετε την ευθύνη για τις ενέργειες ή τις σκέψεις και τα συναισθήματα του παιδιού
Ζήτηση σεβασμού και κοινή ευγένεια	Μην κρίνετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα του παιδιού
Δημιουργία και διατήρηση θετικού συναισθηματικού κλίματος	Μην χρησιμοποιείτε λέξεις συναισθηματικά φορτισμένες όπως «καλό κακό», «δίκαιο-άδικο», «σωστό-λάθος»
Παρατηρήστε και περιγράψτε	Μην υποθέτετε πάρα πολύ

20. ASOP4G Handbook of Standard Operating Procedures

Αναγνωρίστε τις πολιτισμικές διαφορές και τις προκλήσεις που θέτουν

Μην επικρίνετε τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις του παιδιού

Να έχετε πάντα κατά νου το συμφέρον του παιδιού

Μην προσπαθήσετε να ευχαριστήσετε το παιδί

Οι επίτροποι πρέπει να²¹:

- Είναι σε θέση να νιώθουν άνετα με τα παιδιά και να επικοινωνούν με τρόπο φιλικό προς αυτά.
- Είναι σε θέση να χρησιμοποιούν γλώσσα και έννοιες κατάλληλες για την ηλικία του παιδιού και το αναπτυξιακό του επίπεδο.
- Αποδέχονται και κατανοούν ότι τα παιδιά που είχαν δυσάρεστες εμπειρίες μπορεί να είναι δύσκολο ή αδύνατο να εμπιστευτούν έναν άγνωστο ενήλικα.
- Αναγνωρίζουν τότε πρέπει να χρησιμοποιούν μια άλλη μεθοδολογία όταν συζητούν με το παιδί.
- Κατανοούν ότι τα παιδιά μπορούν να δουν την κατάστασή τους με τρόπους πολύ διαφορετικούς από αυτούς των ενηλίκων.
- Παίρνουν στα σοβαρά τις σκέψεις & τα συναισθήματα των παιδιών.
- Πιστεύουν ότι τα παιδιά & οι νέοι έχουν ίσα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Γνωρίζουν τις δικές τους αντιλήψεις όταν συζητούν με τα παιδιά και να αναγνωρίζουν ότι αυτές οι αντιλήψεις, οι οποίες βασίζονται στις δικές τους ιδέες, συναισθήματα, εμπειρίες και κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο, μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο κατανόησης και εκτίμησης μιας κατάστασης. Πρέπει να είναι ανοιχτοί σε διαφορετικές απόψεις και να είναι έτοιμοι να αλλάξουν την αντίληψή τους για τους άλλους²².
- Να είναι διαθέσιμοι και προσβάσιμοι στο παιδί.

21. Based on "6.3.Interviewer requirements, 6.3.1.Basic skills" from UNHCR and IRC (2011). Field Handbook for the Implementation of the UNHCR BID Guidelines, p.93. Available at: <https://www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf>

22. Ibid.

Μερικές ενδιαφέρουσες και αποτελεσματικές μέθοδοι επικοινωνίας περιλαμβάνουν:

Παιχνίδι ρόλων/δράμα	Το παιχνίδι ρόλων μπορεί να δώσει μια εικόνα για τις εμπειρίες του παιδιού και να βοηθήσει το παιδί να εκφράσει τα συναισθήματά του.
Διήγηση ιστοριών	Τα πραγματικά γεγονότα μπορούν να γίνουν ιστορίες για να βοηθήσουν τα παιδιά να ανακαλέσουν καταστάσεις, τόπους και ανθρώπους.
Τραγούδι	Η μουσική μπορεί να βοηθήσει να χαλαρώσει η ατμόσφαιρα, επιτρέποντας στα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, και επιτρέποντας παράλληλα στους εργαζόμενους να κάνουν παρατηρήσεις των συναισθημάτων σε μια μη απειλητική ατμόσφαιρα
Δημιουργικό εργαστήριο	Για παράδειγμα, σχέδιο ή ζωγραφική (χρησιμοποιώντας διαθέσιμα υλικά).
Παιχνίδι	Κατά τη διάρκεια του οργανωμένου παιχνιδιού και του αθλητισμού, τα παιδιά συχνά αποκαλύπτουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με καταστάσεις, χώρους και άτομα στους κοινωνικούς λειτουργούς / προσωπικό προστασίας του παιδιού που είναι παρόντες.

5.2.2 Θέμα 2: Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του επιτρόπου στην εργασία του – κύρια σημεία

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Ο εκπαιδευτής πρέπει να καλέσει τους συμμετέχοντες να σκεφτούν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις σχετικά με τους ασυνόδετους ανήλικους και να ξεκινήσουν μια εποικοδομητική συζήτηση. Πρέπει να τονιστεί ότι οι προσωπικές πεποιθήσεις του επιτρόπου συχνά τείνουν να επηρεάζουν πολύ το έργο τους και τον τρόπο με τον οποίο το αποδίδουν.

Οι ερωτήσεις που θα μπορούσαν να τεθούν είναι οι εξής:

- Τι πιστεύετε για τους ασυνόδετους ανήλικους; Θεωρείτε τους ως ευάλωτα πρόσωπα, θύματα εμπορίας ανθρώπων, τραυματισμένα, ικανά να αντιμετωπίσουν καταστάσεις, σε κίνδυνο, χειραγωγούς, επικίνδυνους, ως κάτι άλλο;

- Γιατί επιλέξατε να δουλέψετε με ασυνόδετους ανηλίκους;
- Τι πιστεύετε ότι μπορείτε να τους προσφέρετε με την εργασία σας;
- Τι νομίζετε ότι χρειάζονται;
- Πώς φαντάζεστε το μέλλον τους;
- Τι σας αρέσει στο έργο σας; (σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες ήδη εργάζονται με ασυνόδετους ανηλίκους)

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επίτροποι αναμένουν συχνά κάτι σε αντάλλαγμα για το έργο που κάνουν, ενώ δεν πρέπει.

5.2.3 Θέμα 3 - Καθορισμός ορίων και διευκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου – παιδιού – κύρια σημεία

«Η σχέση μεταξύ επιτρόπου και παιδιού είναι, και πρέπει να προστατεύεται ως τέτοια, μια ιδιαίτερη σχέση, ξεχωριστή και διαφοροποιημένη από όλες τις άλλες σχέσεις στις ζωές και των δύο. Είναι εξαιρετικά σημαντικό, πρώτιστα, ο επίτροπος να κατανοεί και στη συνέχεια να βοηθά το παιδί να κατανοήσει ότι:

- Ο επίτροπος δεν είναι γονέας
- Ο επίτροπος δεν είναι φίλος
- Ο επίτροπος δεν είναι θεραπευτής,

Αν και η σχέση του με το παιδί μπορεί να φέρει ομοιότητες με τις πιο πάνω κατηγορίες σχέσεων, είναι πολύ σημαντικό ο επίτροπος να «διδάσκει» από την αρχή στο παιδί μέσω παραδειγματισμού ποιο είναι το επιθυμητό και κατάλληλο μοντέλο σχέσης, για να είναι λειτουργική και αποτελεσματική η συνεργασία τους»²³.

Τα ασυνόδευτα παιδιά ενδέχεται να μην έχουν θετικές σχέσεις με τους ενήλικες, ειδικά άγνωστους για αυτούς, και γι' αυτό η σχέση που θα δημιουργηθεί ανάμεσα στον επίτροπο και το παιδί είναι πολύτιμη. Μια τέτοια σχέση θα πρέπει να έχει θετικό αντίκτυπο στη

23. ASOP4G Handbook on Standard Operating Procedures for Guardians

ζωή του παιδιού και να μην είναι επιβλαβής με κανέναν τρόπο. Οι σαφείς ρόλοι, οι καθορισμένες προσδοκίες και τα όρια θα σας βοηθήσουν να ορίσετε το σωστό έδαφος για αυτή τη σχέση. Αναμφισβήτητα, είναι αδιανόητο ένα άτομο που εργάζεται με παιδιά να εκμεταλλεύεται την ευαλωτότητα ή να καταχράται τη θέση εξουσίας του. Ωστόσο, ποια είναι η αποδεκτή επαγγελματική συμπεριφορά και τι πρέπει και δεν πρέπει είναι δυνατόν να ποικίλλουν με την πάροδο του χρόνου και μεταξύ των χωρών. Ακολουθούν μερικές απλές οδηγίες:

- Μην κολακεύετε το παιδί για την εμφάνισή του.
- Προσέχετε τα φυσικά όρια σας: Μην αγκαλιάζετε ούτε να αγγίζετε ένα παιδί με κανένα τρόπο που θα μπορούσε να παρερμηνευθεί.
- Μην μοιράζετε προσωπικά δεδομένα όπως οικονομικά προβλήματα ή σχέσεων.
- Μη δανείτε χρήματα στα παιδιά ή να δανείτε από αυτά.
- Μη τα συναντάτε έξω από το χώρο εργασίας.
- Μην εξοικειωθείτε, για παράδειγμα, παίρνοντας ένα παιδί στο σπίτι σας.
- Μην τους αγοράζετε δώρα.

Λέξεις-κλειδιά: επικοινωνιακές δεξιότητες, σχέση επιτρόπου και παιδιού, οικοδόμηση σχέσης, βασικές αρχές, κατευθυντήριες γραμμές.

5.2.4 Θέμα 4 - Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο επίτροπος; (διαδραμάτιση ρόλων) – κύρια σημεία

Οδηγίες για τον εκπαιδευτή

Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να διαθέτει διαφορετικά σενάρια περιπτώσεων για κάθε χώρα και να συζητά με τους συμμετέχοντες τους πιθανούς τρόπους αλληλεπίδρασης με τα παιδιά, την εξασφάλιση των δικαιωμάτων τους ή την αντιμετώπιση κρίσης.

5.3 Ενότητα 10η: Τυποποίηση των αρχικών συναντήσεων

Ενότητα 10: Τυποποίηση των αρχικών συναντήσεων (πρακτικές ασκήσεις βασισμένες στη θεωρία της 9ης ενότητας)	Ενδεικ. διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Παρουσιάζοντας το ρόλο του επιτρόπου σε ένα παιδί
Θέμα 2	Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του
Θέμα 3	Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ολοκληρώνοντας τη 10^η ενότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να:

- α. Εξηγούν στο παιδί το ρόλο τους και τι πρέπει να περιμένει το παιδί από αυτούς.
- β. Εξηγούν στο παιδί ποια είναι τα δικαιώματά του και οι νομικές επιλογές του.
- γ. Συζητούν με το παιδί σχετικά με την προσωπική του ιστορία του βάσει δεοντολογικών αρχών.

Οδηγίες για τον εκπαιδευτή:

Η Ενότητα 10 προτείνεται να είναι βασισμένη σε βιώματα, δημιουργώντας έτσι την ευκαιρία για αυτο-προβληματισμό, καθώς και ανάπτυξη δεξιοτήτων.

5.3.1 Παρουσιάζοντας το ρόλο του επιτρόπου σε ένα παιδί – κύρια σημεία

Ο επίτροπος θα πρέπει να μιλήσει στο παιδί σε ένα εμπιστευτικό περιβάλλον. Για να συμμετάσχει κατάλληλα ένα παιδί πρέπει να έχει λάβει επαρκείς πληροφορίες. Αυτή είναι μια προϋπόθεση για την:

- Εκπλήρωση του δικαιώματος του παιδιού να συμμετέχει πλήρως σε όλες τις διαδικασίες και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και

να εισακουστούν οι απόψεις του και να τους δίδεται η δέουσα σημασία·

- Εξασφάλιση ότι τα συμφέροντα του παιδιού εκπροσωπούνται πλήρως και τηρούνται·
- Προώθηση της ευημερίας του παιδιού·
- Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και αμοιβαίας κατανόησης και σεβασμού με το παιδί·
- Οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται κατά τρόπο φιλικό προς το παιδί·

Για να είναι αποτελεσματική η διαδικασία, πρέπει να παρέχεται με προφορική ή/και γραπτή μορφή, ανάλογα με το τι είναι καταλληλότερο και πρέπει να παρέχεται σε γλώσσα που κατανοεί το παιδί, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, την ωριμότητα και την ανάπτυξη του. Ο επίτροπος θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι το παιδί κατανοεί και μπορεί να ανακαλέσει τις πληροφορίες που παρέχονται. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη το φύλο και οι πολιτιστικές εκτιμήσεις κατά την ενημέρωση του παιδιού. Η χρήση πολιτιστικών διαμεσολαβητών μπορεί να είναι ανεκτίμητη και πρέπει να ενθαρρύνεται, όπου χρειάζεται.

Ο επίτροπος πρέπει να παρέχει στο παιδί όλες τις σχετικές πληροφορίες για αυτό σε γλώσσα και τρόπο που το παιδί κατανοεί με βάση την ηλικία, την ωριμότητα και την ανάπτυξη του παιδιού. Το φύλο και οι πολιτιστικές εκτιμήσεις θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη κατά την ενημέρωση του παιδιού. Πρέπει να αντιμετωπιστεί η ιδιαίτερη κατάσταση και οι ανάγκες των παιδιών με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων των πνευματικών και ψυχικών δυσχερειών. Οι παρεχόμενες πληροφορίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με το τι θα συμβεί με το παιδί μετά την ανάθεση του επιτρόπου, τον ρόλο και τη λειτουργία του επιτρόπου, καθώς και τα δικαιώματα και τα καθήκοντα του παιδιού. Για να διευκολυνθεί αυτό, η αρχή επιτροπείας πρέπει να αναπτύξει υλικό φιλικό προς τα παιδιά, το οποίο να μπορούν επίσης να το χρησιμοποιήσουν και άλλοι φορείς και οργανισμοί.

5.3.2 Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του – κύρια σημεία

Ο επίτροπος πρέπει να είναι υπεύθυνος, μετά από διορισμό, για την παροχή όλων των σχετικών πληροφοριών σχετικά με τις ρυθμίσεις επιτροπείας στο παιδί και ιδίως για την ενημέρωση του παιδιού σχετικά με το πότε, πού, πώς και σε ποιον μπορεί να καταγγείλει κατά του επιτρόπου, κακομεταχείριση ή παράπτωμα και παραβίαση των δικαιωμάτων του. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται με προφορική ή/και γραπτή μορφή με φιλικό προς το παιδί τρόπο και σε γλώσσα που το παιδί κατανοεί.

5.3.3 Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του – κύρια σημεία

Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να ακουστεί η ιστορία του αλλά και να συμβάλλει ενεργά στις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με εκείνο. Ένα ολοκληρωμένο Κοινωνικό Ιστορικό δύναται να παρουσιάσει μια εικόνα του παιδιού και πώς διαμορφώθηκαν τα κύρια χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του. Η φόρμα είναι απλά ένα εργαλείο που χρησιμοποιείται για την δημιουργία αυτής της εικόνας. Μπορεί να προσαρμοστεί, ώστε να ταιριάζει στις ανάγκες ενός συγκεκριμένου παιδιού, αλλά το ιστορικό του δεν πρέπει ποτέ να αλλάξει για να ταιριάζει στη φόρμα. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης είναι υπεύθυνος για την προστασία του δικαιώματος εμπιστευτικότητας του παιδιού. Πληροφορίες για κάθε παιδί θα πρέπει να καταχωρούνται σε αρχείο σε συνεχή βάση όπως αυτές αποκαλύπτονται. Στο μέτρο του δυνατού, όλες οι πληροφορίες θα πρέπει να καταγράφονται με τρόπο που θα είναι χρήσιμος για τον εντοπισμό και την επανένωση. Οι άνθρωποι που έχουν συμβουλευθεί για το παιδί θα έχουν την ίδια κουλτούρα και εθνικότητα, να έχουν γνωρίσει το παιδί για κάποιο χρονικό διάστημα και το παιδί να τους έχει εμπιστοσύνη. Σε ιδανική περίπτωση, αυτός που παίρνει το ιστορικό θα πρέπει επίσης να μοιράζεται την κουλτούρα και τη γλώσσα του παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: συζήτηση φιλική προς το παιδί, εμπιστευτικότητα, συγκατάθεση, αρχικές συναντήσεις, ενημέρωση του παιδιού.

5.4 Ενότητα 11η: Τα εργαλεία του επιτρόπου

Ενότητα 11: Τα Εργαλεία του Επιτρόπου		Ενδεικ. διάρκεια: 1,5 ώρα
Θέμα 1	Εργαλείο ελέγχου ευαλωτότητας (χρήση μελετών περιπτώσεων)	
Θέμα 2	Τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: Κατάλογος ελέγχου (μελέτη περιπτώσεων)	
Θέμα 3	Αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος	
Θέμα 4	Χρονοδιάγραμμα συναντήσεων επιτρόπου	

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Συμμετέχοντας σε αυτή την εκπαιδευτική ενότητα, οι συμμετέχοντες πρέπει να είναι σε θέση να:

1. Χρησιμοποιήσουν εργαλεία για τη στρατηγική οργάνωση της εργασίας τους, τα οποία θα τους βοηθήσουν να εντοπίσουν τις ανάγκες του παιδιού.
2. Χρησιμοποιήσουν ένα εργαλείο ελέγχου για να εντοπίσουν τους δείκτες ευαλωτότητας που αφορούν το παρελθόν, τις εμπειρίες και την τρέχουσα κατάσταση του παιδιού.
3. Διεξάγουν μια αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σημαντικές πτυχές της ζωής ενός παιδιού.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Για την Ενότητα 11, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να εξοικειώσει τους συμμετέχοντες με το σύνολο του σχετικού υλικού που αναπτύχθηκε από το πρόγραμμα ASOP4G και να το εξηγήσει διεξοδικά με τη βοήθεια σχετικών σεναρίων και διαδραμάτιση ρόλων²⁴.

24. Please refer to the ASOP4G Handbook of Operational Procedures

5.4.1 Θέμα 1 - Εργαλείο ελέγχου ευαλωτότητας (χρήση μελετών περιπτώσεων)

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα 3

5.4.2 Θέμα 2 - Πρότυπες Διαδικασίες Λειτουργίας για τον/την Επίτροπο: Λίστα Ελέγχου (checklist) Κατάλογος ελέγχου (μελέτη περιπτώσεων)

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα 4

5.4.3 Θέμα 3 - Αξιολόγηση Βέλτιστου Συμφέροντος

Χρησιμοποιήστε το Παράρτημα 5

5.4.4 Θέμα 4 - Χρονοδιάγραμμα Συναντήσεων Επιτρόπου²⁵

Λέξεις κλειδιά: εργαλεία επιτρόπου, τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους, κατάλογος ελέγχου, εργαλείο ελέγχου ευαλωτότητας, αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος.

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Δραστηριότητα ομαδικής εργασίας

Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να επιλέξουν ένα σενάριο περιπτώσεων εντός της ομάδας τους και να αναθέσουν τους ρόλους παιδιού, επιτρόπου και παρατηρητή. Ο επίτροπος μπορεί να χρησιμοποιεί μία από τις φόρμες που παρέχονται π.χ. το Εργαλείο Ελέγχου Ευαλωτότητας. Ο παρατηρητής μπορεί να κρατήσει σημειώσεις για τη διαδραμάτιση ρόλων σχετικά με το τι πήγε καλά και τι όχι και στη συνέχεια το συζητάνε με την υπόλοιπη ομάδα.

²⁵. Please refer to the ASOP4G Handbook of Operational Procedures

5.4.5 Αξιολόγηση Κατάρτισης

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

Μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης ο/η εκπαιδευτής/τρια μοιράζει στους συμμετέχοντες το Έντυπο Αξιολόγησης Κατάρτισης. Συνιστάται θερμά, ο εκπαιδευτής να ζητήσει προφορικές παρατηρήσεις από τους συμμετέχοντες για το σύνολο της κατάρτισης.

Παράρτηματα

Παράρτημα 1

Προτεινόμενη Ατζέντα Κατάρτισης Μέρος Α - 1η Ημέρα

Ενότητα	Διάρκεια	Χρόνος	Περιεχόμενα
Ερωτηματολόγιο πριν την παρέμβαση Επισκόπηση της κατάρτισης Ενότητα 1η: Τα δικαιώματα των παιδιών ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα αξιολόγησης και προώθησης του βέλτιστου συμφέροντός τους	120 λεπτά	09:00–11:00	Θέμα 1: Παρουσίαση Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των βασικών αρχών της Θέμα 2: Ανάγκες και Δικαιώματα παιδιών: ενδυναμώνοντας τα παιδιά να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και η μετουσίωσή των αναγκών αυτών σε δικαιώματα Θέμα 3: Η ΔΣΔΠ ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ευημερίας και της προστασίας του παιδιού στο πλαίσιο της επιτροπείας
Διάλειμμα	30 λεπτά	11:00–11:30	

Ενότητα 2: Ασυνόδευτα Παιδιά	60 λεπτά	11:30-12:30	Θέμα 1: Ορισμός ασυνόδευτου ανηλικού (βάσει νομοθεσίας) Θέμα 2: Η σημασία του να έχει επίτροπο κάθε παιδί (νομοθετικό πλαίσιο και διασφάλιση μείζονος συμφέροντος) Θέμα 3: Προφίλ παιδιών που βρίσκονται στη χώρα (εθνικότητα, εθνοτική καταγωγή, ομιλούμενες γλώσσες/διάλεκτοι, φύλο, ηλικία, απόκτηση ασύλου)
Ενότητα 3η: Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου	60 λεπτά	12:30-13:30	Θέμα 1: Λόγοι μετανάστευσης και αποχωρισμού από την οικογένεια (εξαναγκασμένη και μη μετανάστευση) Θέμα 2: Η πορεία του ασυνόδευτου παιδιού στη χώρα υποδοχής από το σημείο άφιξης του κι έπειτα
Διάλειμμα	60 λεπτά	13:30-14:30	
Ενότητα 3η: Κατανόηση του μεταναστευτικού πλαισίου	60 λεπτά	14:30-15:30	Θέμα 3: Επίδραση του αποχωρισμού και της μετανάστευσης στο παιδί: ευαλωτότητα και στρατηγικές αντιμετώπισης Θέμα 4: Αρχές της ΔΣΔΠ και παιδιά σε κίνηση
Ενότητα 4η: Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα παιδιά και τη μετανάστευση	60 λεπτά	15:30-16:30	Θέμα 1: Νομοθετικές προβλέψεις για: υποδοχή, καταγραφή, αναγνώριση ως ασυνόδευτο παιδί, εκτίμηση ανηλικότητας Θέμα 2: Νομικό καθεστώς διαμονής (διεθνής προστασία, ανθρωπιστική προστασία)

Προτεινόμενη ατζέντα εκπαίδευσης - Μέρος β - 2η Ημερα

Ενότητα	Διάρκεια	Χρόνος	Περιεχόμενα
Ερωτηματολόγιο μετά την παρέμβαση Ενότητα 5: Ο ρόλος του Επιτρόπου	120 λεπτά	09:00-11:00	Θέμα 1: Ο ρόλος του επιτρόπου και τα βασικά καθήκοντά του Θέμα 2: Υποχρεώσεις και δικαιώματα του/της επιτρόπου βάσει νομοθεσίας Θέμα 3: Η επιτροπεία στην πράξη (επίτροπος που θα μοιραστεί τις εμπειρίες του/της με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες)
Διάλειμμα	30 λεπτά	11:00-11:30	
Ενότητα 6: Διαχείριση υπόθεσης	180 λεπτά	11:30-14:30	Θέμα 1: Μελέτη περιπτώσεων: Τι πρέπει να κάνει ο/η επίτροπος; Θέμα 2: Περιγραφή των πρότυπων διαδικασιών που πρέπει να ακολουθεί ο/η επίτροπος και διαφοροποιήσεις αναλόγως το πλαίσιο διαμονής/φροντίδας του ασυνόδευτου παιδιού Θέμα 3: Διαδικασία λήψης αποφάσεων - συμμετοχή του παιδιού και άλλων επαγγελματιών, διαχείριση ηθικών διλημάτων
Διάλειμμα	60 λεπτά	14:30-15:30	
Ενότητα 7: Σύστημα Παραπομπής	120 λεπτά	15:30-17:00	Θέμα 1: Σύστημα υπηρεσιών και επαγγελματιών που περιβάλλουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού: Αρμοδιότητες και καθήκοντα των φορέων/τομέων/επαγγελματιών Θέμα 2: Ενίσχυση και καθιέρωση συνεργασίας μεταξύ οργανισμών - Προώθηση της διεπιστημονικής συνεργασίας (παιχνίδι ρόλων)
Ερωτήσεις	30 λεπτά	17:00-17:30	Ερωτήσεις-Απαντήσεις: Περίληψη 2ης μέρας

Προτεινόμενη ατζέντα εκπαίδευσης - Μέρος γ - Η σχέση μεταξύ παιδιού και επιτρόπου - 3η μερα

Ενότητα	Διάρκεια	Χρόνος	Περιεχόμενα
Ενότητα 8: Αναπτυξιακά στάδια παιδιών και διαπολιτισμικότητα	90 λεπτά	09:00–10:30	Θέμα 1: Ανάπτυξη παιδιών: τι πρέπει να γνωρίζει ο επίτροπος, έμφαση στους εφήβους Θέμα 2: Εκτίμηση ψυχοκοινωνικών αναγκών ασυνόδευτων παιδιών Θέμα 3: Διαπολιτισμικά ζητήματα ανά ηλικιακή ομάδα & φύλο Θέμα 4: Συνεργασία με διερμνέα/ διαπολιτισμικό μεσολαβητή
Διάλειμμα	30 λεπτά	10:30–11:00	
Ενότητα 9: Χτίσιμο σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί	90 λεπτά	11:00–12:30	Θέμα 1: Κατευθυντήριες οδηγίες για την επικοινωνία και συνεργασία με τα παιδιά – βασικές αρχές, διαχείριση συγκρούσεων, ματαίωσης και τραύματος Θέμα 2: Επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων του επιτρόπου στην εργασία του Θέμα 3: Καθορισμός ορίων και διεκρίνιση ρόλων στη σχέση επιτρόπου – παιδιού Θέμα 4: Πώς θα πρέπει να αντιδράσει ο επίτροπος;
Διάλειμμα για φαγητό	60 λεπτά	12:30–13:30	

Ενότητα 10: Τυποποίηση των αρχικών συναντή- σεων (πρακτικές ασκήσεις βασισμέ- νες στη θεωρία της 3ης ενότητας)	90 λεπτά	13:30- 15:00	Θέμα 1: Παρουσιάζοντας το ρόλο του επιτρόπου σε ένα παιδί Θέμα 2: Ενημέρωση παιδιού σχετικά με δικαιώματά του, υποχρεώσεις και νομικές επιλογές του Θέμα 3: Συζητώντας με το παιδί για την προσωπική ιστορία του
Ενότητα 11: Τα Εργαλεία του Επιτρόπου	90 λεπτά	15:00- 16:30	Θέμα 1: Εργαλείο ελέγχου ευαλωτώ- τητας (χρήση μελετών περιπτώσεων) Θέμα 2: Τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για επιτρόπους: Κα- τάλογος ελέγχου (χρήση μελετών περιπτώσεων) Θέμα 3: Αξιολόγηση βέλτιστου συμ- φέροντος Θέμα 4: Χρονοδιάγραμμα συναντήσε- ων επιτρόπου
Ερωτήσεις Αξιολόγηση Κατάρ- τισης	30 λεπτά	16:30- 17:00	Ερωτήσεις-Απαντήσεις: Περίληψη 3ης μέρας

Παράρτημα 2

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Άρθρο 1 Ένα παιδί είναι κάθε άνθρωπος ηλικίας κάτω των 18 ετών	Άρθρο 2 Απαγόρευση Διακρίσεων	Άρθρο 3 Βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	Άρθρο 4 Οι κυβερνήσεις πρέπει να χρησιμοποιήσουν όλους τους διαθέσιμους πόρους για την εφαρμογή όλων των δικαιωμάτων της ΔΣΔΠ	Άρθρο 5 Οι γονείς και οι οικογένειες πρέπει να κατευθύνουν και να καθοδηγούν τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία του
Άρθρο 6 Δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη	Άρθρο 7 Δικαίωμα στη γέννηση, ονομασία και εθνικότητα	Άρθρο 8 Δικαίωμα να διατηρείτε το όνομά σας και την εθνικότητά σας	Άρθρο 9 Δικαίωμα να ζείτε με τους γονείς σας εκτός αν είναι κακό για εσάς	Άρθρο 10 Δικαίωμα εισόδου ή εξόδου οποιασδήποτε χώρας για επανένωση με την οικογένεια
Άρθρο 11 Δικαίωμα να προστατεύεται από την απαγωγή και τη μεταφορά του από τη χώρα	Άρθρο 12 Δικαίωμα να λέτε τι σκέφτεστε και να ακούγεστε από τους ενήλικες όταν λαμβάνουν αποφάσεις που σας επηρεάζουν	Άρθρο 13 Δικαίωμα να λαμβάνετε πληροφορίες και να εκφράζετε τι σκέφτεστε, εκτός αν είναι εναντίον των δικαιωμάτων των άλλων	Άρθρο 14 Δικαίωμα να σκέφτεσαι ό,τι θέλεις και να έχεις τη θρησκεία που θέλεις, με την καθοδήγηση των γονιών σου	Άρθρο 15 Δικαίωμα να συναντάς άλλους και να γίνεις μέλος ή να ιδρύσεις συλλόγους, εκτός αν είναι εναντίον των δικαιωμάτων άλλων

Άρθρο 16 Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή	Άρθρο 17 Δικαίωμα ενη- μέρωσης. Οι πληροφορίες (ραδιόφωνο, εφημερί- δες, βιβλία, τηλεόραση) πρέπει να είναι χρήσιμες για εσάς και να μην είναι επιβλαβείς	Άρθρο 18 Το δικαίωμα να μεγαλώ- νετε από τους γονείς σας, αν είναι δυνατόν	Άρθρο 19 Δικαίωμα στην προστασία από βλάβη, βία, κακοποίηση και αμέλεια	Άρθρο 20 Δικαίωμα ειδι- κής φροντίδας και προστα- σίας αν δεν μπορείτε να ζήσετε με τους γονείς σας
Άρθρο 21 Δικαίωμα να έχετε την καλύτερη φρο- ντίδα εάν είστε υιοθετημένοι	Άρθρο 22 Δικαίωμα στην ειδική προστα- σία και βοή- θεια αν είστε πρόσφυγας	Άρθρο 23 Δικαίωμα σε ειδική φροντίδα και εκπαίδευση για να σας βοη- θήσουν να ανα- πτύξετε και να οδηγήσετε μια πλήρη ζωή εάν έχετε κάποια αναπηρία	Άρθρο 24 Δικαίωμα στην καλύτερη δυνατή υγεία και στην ιατρική περίθαλψη	Άρθρο 25 Δικαίωμα να ελέγχεται ο νέος χώρος διαμονής σας αν ζείτε μακριά από το σπίτι σας
Άρθρο 26 Δικαίωμα βοή- θειας από την κυβέρνηση αν είστε φτωχοί ή σε ανάγκη	Άρθρο 27 Δικαίωμα σε ένα αρκετά καλό επίπεδο διαβίωσης για να αναπτυχθεί- τε σωστά	Άρθρο 28 Δικαίωμα στην εκπαίδευση	Άρθρο 29 Δικαίωμα στην εκπαίδευση που προσπαθεί να αναπτύξει όσο το δυνατόν πε- ρισσότερο την προσωπικότητα και τις ικανό- τητές σας και σας ενθαρρύνει να σέβετε τα δικαιώματα και τις αξίες των άλ- λων ανθρώπων	Άρθρο 30 Δικαίωμα να χρησιμοποιή- σετε τη δική σας γλώσσα και να ασκή- σετε τον δικό σας πολιτισμό και θρησκεία

Άρθρο 31 Δικαίωμα στο παιχνίδι και τον ελεύθερο χρόνο	Άρθρο 32 Δικαίωμα προστασίας από εργασία που είναι ανωφελής για την υγεία ή την εκπαίδευσή σας	Άρθρο 33 Δικαίωμα προστασίας από λήψη, παρασκευή και πώληση επικίνδυνων φαρμάκων/ναρκωτικών	Άρθρο 34 Δικαίωμα προστασίας από σεξουαλική κακοποίηση	Άρθρο 35 Το δικαίωμα να μην απαχθείτε ή να πωληθείτε
Άρθρο 36 Δικαίωμα προστασίας από οποιοδήποτε άλλο είδος εκμετάλλευσης	Άρθρο 37 Δικαίωμα να μην τιμωρούνται με τρόπο σκληρό ή να βασανίζονται. Να μην τεθεί σε φυλακή με ενήλικες	Άρθρο 38 Το δικαίωμα να μην βρίσκεστε σε έναν στρατό ή να πολεμήσετε σε έναν πόλεμο προτού είστε 15. Εάν έχετε πληγεί από τον πόλεμο, πρέπει να είστε προστατευμένοι	Άρθρο 39 Δικαίωμα για βοήθεια εάν έχετε πληγωθεί, παραμεληθεί ή κακομεταχειριστεί	Άρθρο 40 Δικαίωμα να βοηθηθείτε στην υπεράσπιση του εαυτού σας και να ληφθεί υπόψη η ηλικία σας, εάν είστε κατηγορούμενοι για παραβίαση νόμου
Άρθρο 41 Δικαίωμα σε οποιοδήποτε νόμο στη χώρα σας ή σε διεθνές επίπεδο που σας δίνει καλύτερα δικαιώματα από αυτά				

Παράρτημα 3

Εργαλείο Ελέγχου Ευαλωτότητας ^{1, 2, 3}

Εισαγωγή	Επιτεύχθηκε;
Συνεντευκτής, διερμνέας και οποιοσδήποτε άλλος παρών συστήθηκαν	
Σκοπός και διάρκεια της συνέντευξης εξηγήθηκαν	
Η εμπιστευτική φύση της συνέντευξης εξηγήθηκε	
Ανάγκη για ειλικρίνεια του ερωτηθέντος εξηγήθηκε	
Ελευθερία του ερωτηθέντος να σταματήσει τη συνέντευξη ανά πάσα στιγμή εξηγήθηκε	
Προσδοκίες/ αποτελέσματα για τη συνέντευξη εξηγήθηκαν	
Συγκατάθεση του ερωτώμενου για τη συνέντευξη αποκτήθηκε	

Πληροφορίες του/της ερωτώμενου/ης	
Όνοματεπώνυμο	
Ημ/νία Γέννησης (μμ/μμ/εε)	Φύλο Α Θ
Αριθμός Εγγραφής / Αρ. Ταυτότητας	
Χώρα προέλευσης	
Εθνικότητα	
Τόπος & Χώρος Διαμονής	

1. UNHCR and IDC, 2016, Vulnerability Screening Tool – Identifying and addressing vulnerability: a tool for asylum and migration systems: <http://www.refworld.org/pdfid/57f21f6b4.pdf>

2. UNHCR, The Heightened Risk Identification Tool User Guide highlights critical professional practice guidelines for undertaking vulnerability screening: <http://www.refworld.org/pdfid/4c46c6860.pdf>

3. Enhancing Vulnerable Asylum Seekers' Protection, Trainers' Handbook (2009 – 2010) <https://www.scribd.com/document/393009832/EVASP-TrainersHandbookOnline-pdf>

Δείκτες Ευαλωτότητας		Παρελθόν (όπου είναι απαραίτητο)	Παρόν
A Οικογενειακή Κατάσταση:			
1	Ασυνόδευτο παιδί		
2	Χωρισμένο παιδί		
3	Ορφανό παιδί		
4	Εγκαταλελειμμένο παιδί		
5	Άγνωστο που βρίσκεται η μητέρα		
6	Άγνωστο πού βρίσκεται ο πατέρας		
7	Παιδί αρχηγός νοικοκυριού		
8	Πρόωρος γάμος		
9	Γονέας έφηβος/η		
10	Πρόωρη εγκυμοσύνη		
B Εξωτερικές συνθήκες:			
1	Μη ασφαλής κατάσταση διαβίωσης με την οικογένεια (π.χ. παραμέληση ή σωματική, σεξουαλική ή/και συναισθηματική κακοποίηση)		
2	Μη ασφαλής διαβίωση με άτομα εκτός της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένης και της ιδρυματικής φροντίδας (π.χ. παραμέληση ή σωματική, σεξουαλική ή/και συναισθηματική κακοποίηση)		
3	Σωματική, σεξουαλική ή/και συναισθηματική κακοποίηση		
4	Σε κίνδυνο κακοποίησης λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας του φύλου (LGBTI: λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και διαφυλικά άτομα)		
5	Απόρριψη ή θυματοποίηση από την κοινότητα που ανήκει (π.χ. λόγω παραβίασης κοινωνικών κανόνων)		
6	Έλλειψη φαγητού, νερού, στέγης ή άλλων βασικών αναγκών		
7	Συμμετοχή σε σεξουαλικές πράξεις για λόγους επιβίωσης		
8	Εξαναγκαστική εργασία		

Γ Σωματική Υγεία:		
1	Άτομο με χρόνια ασθένεια (πάθηση, η οποία απαιτεί μακροπρόθεσμη θεραπεία και αγωγή ή/και παρακολούθηση από γιατρό· π.χ. διαβήτης, ασθένεια του αναπνευστικού συστήματος, καρκίνος, φυματίωση, HIV ή καρδιακή πάθηση)	
2	Άτομο με άλλη πάθηση, η οποία έχει σοβαρή επίπτωση στην ικανότητα της αυτοεξυπηρέτησης ή στην απόδοση σε δραστηριότητες της καθημερινότητας	
Δ Ψυχική Υγεία:		
1	Ψυχική ασθένεια (π.χ. κατάθλιψη, έντονο άγχος, διαταραχή, ψύχωση, κ.λ.π.)	
2	Δείκτες παραμέλησης ή σωματικής, σεξουαλικής ή/και συναισθηματικής κακοποίησης	
2	Κατάχρηση εξαρτησιογόνων ουσιών	
3	Μάρτυρας δολοφονιών ή/και σωματικής βίας	
4	Στρατολόγηση ως παιδί στρατιώτη	
5	Αναγκασμένος/η να κάνει κακό σε άλλους ή να διαπράττει αδικήματα	
6	Κράτηση, φυλάκιση ή με άλλο τρόπο σε αιχμαλωσία	
Ε Τύπος ταξιδιού:		
1	Δύσκολο ταξίδι (για παράδειγμα, μακρύ ταξίδι χωρίς τροφή, έμπειρο καπετάνιο ή κακές συνθήκες διαβίωσης κατά τη διαδρομή)	
2	Εμπορεία, μεταφορά, απαγόρευση, απαγωγή με σκοπό την εκμετάλλευση (π.χ. πορνεία, άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, δουλεία, αφαίρεση οργάνων, βασανιστήρια)	
ΣΤ Βαθμός Διαφοράς (μεταξύ χώρας καταγωγής και χώρας υποδοχής):		
1	Γλώσσα (δυνατότητα επικοινωνίας)	
2	Εκπαίδευση (ικανότητα λειτουργίας)	
3	Πολιτιστικά πρότυπα και πρακτικές (ικανότητα εμπλοκής)	
Z Καθημερινότητα:		

1	Ανήλικος σχολικής ηλικίας και δεν έχει παρακολουθήσει ή δεν παρακολουθεί σχολείο		
2	Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν σε κανονική τάξη)		
3	Δεν εμπλέκεται σε μια εποικοδομητική καθημερινή ρουτίνα		
H Κοινοτικές ή κοινωνικές συνδέσεις:			
1	Επίπεδο εμπλοκής στην κοινότητα (συμμετοχή / απομόνωση)		
2	Επίπεδο συμμετοχής στην κοινωνία (συμμετοχή / απομόνωση)		
I Νομική Κατάσταση:			
1	Χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα		
2	Σε κίνδυνο απέλασης		
3	Κράτηση, φυλάκιση ή με άλλο τρόπο σε αιχμαλωσία		
4	Φερόμενος ως κατηγορούμενος ή αναγνωρισμένος ως παραβάτης		
H Άλλο:			
1			

Αξιολόγηση Ευαλωτότητας		
Υψηλός Βαθμός	Μεσαίος Βαθμός	Χαμηλός Βαθμός
Σοβαρή ανάγκη για άμεση παρέμβαση ή/και παρακολούθηση εντός λίγων ημερών	Πιθανότητα επείγουσας παρέμβασης ή/και παρακολούθηση εντός 4-5 εβδομάδων	Μικρός βαθμός ευαλωτότητας αλλά ενδέχεται να χρειάζεται παρέμβαση για συγκεκριμένες ανάγκες
Παρατηρήσεις:		

Παράρτημα 4

Τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας για Κπεδεμόνες: Λίστα ελέγχου			
Αρμοδιότητες Κπεδεμόνα	Έλεγχος	Ημ/νία	Σχόλια
Διορισμός του κπεδεμόνα από τον/την Διευθυντή/τρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας			
Ενημέρωση της δομής διαμονής σχετικά με το διορισμό του κπεδεμόνα για την περίπτωση του συγκεκριμένου ανήλικου/ης.			
Ενημερωτική συνάντηση με το προσωπικό της δομής διαμονής για να συζητηθεί η περίπτωση του ανήλικου/ης.			
Συνάντηση με τον συνδόδευτο ανήλικο (με ή χωρίς παρουσία διερμινέα), ανταλλαγή πληροφοριών επαφής και φυλλάδιο σχετικά με το ρόλο του κπεδεμόνα (ορισμός εθνικότητας και ομιλούμενης γλώσσας). Πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες του Δουβλίνου.			
Αξιολόγηση βασικών αναγκών των ανήλικων και εντοπισμός ευαλωτότητας (εργαλείο ελέγχου ευαλωτότητας).			
Ανάπτυξη σχεδίου για την καταλληλότερη μονάδα διαμονής: Υποβολή αίτησης σε καταφύγιο για ανήλικους ή για άλλο τύπο διαμονής, σε περίπτωση που αυτό δεν έχει γίνει ήδη. Έρευνα σχετικά με την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια και υποχρεωτικές ιατρικές εξετάσεις.			
Ενημέρωση της Υπηρεσίας Ασύλου (ΥΑ) για το διορισμό του κπεδεμόνα για την περίπτωση του συγκεκριμένου ανήλικου/ης, αν ισχύει στο παρόν στάδιο			
Προγραμματισμός εβδομαδιαίων συναντήσεων με το παιδί με τη βοήθεια διερμινέα για την οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης, απόκτηση πληροφοριών για το παρελθόν και το παρόν του και ενημέρωση του παιδιού για τα δικαιώματά, τις υποχρεώσεις και τις επιλογές του.			

Προσδιορισμός των αναγκών του παιδιού στο εγγύς μέλλον και πιθανή ευαλωτότητα (εργαλείο ελεγχου ευαλωτότητας).				
Αξιολόγηση του καλύτερου συμφέροντος του παιδιού και σχεδιασμός των μελλοντικών βημάτων (κατοικία, νομικό καθεστώς, εκπαίδευση, υγεία, ψυχολογική υποστήριξη, άλλες δραστηριότητες). Κατάρτιση του Ατομικού Σχεδίου Φροντίδας (εργαλείο Αξιολόγησης Βέλτιστου Συμφέροντος)				
Καταχώριση αίτησης διεθνούς προστασίας (ανάλογα με την περίπτωση, αίτημα οικογενειακής επανένωσης) και υποβολή σχετικής επίσημης τεκμηρίωσης στην Υπηρεσία Ασύλου.				
Σε περίπτωση οικογενειακής επανένωσης, διερεύνηση της σχέσης και των συνθηκών διαβίωσης του συγγενή του παιδιού και συλλογή σχετικών εγγράφων - σε περίπτωση που είναι απαραίτητο να λαμβάνεται DNA τόσο από το παιδί όσο και από τον συγγενή του προκειμένου να προσδιοριστεί η σχέση, διαδικασία και επικοινωνία με τον συγγενή.				
Παρακολούθηση της διαδικασίας ανίχνευσης και επικοινωνίας με τους γονείς ή συγγενείς του παιδιού.				
Φύλαξη των εγγράφων του παιδιού σε όλα τα στάδια της περίπτωσης του (αντίγραφο εγγράφης, αντίγραφο της συνέντευξης στην ΥΑ - γραπτή και ακουστική, αντίγραφο των αποφάσεων ΥΑ, διορισμού του κηδεμόνα, αντίγραφο της κάρτας διεθνούς προστασίας, αντίγραφο άδειας παραμονής, αντίγραφο ταξιδιωτικών έγγραφων, ιατρικά έγγραφα, αντίγραφο σχολικής εγγράφης, εντολές του εισαγγελέα κ.λπ.)				
Ενημέρωση της ΥΑ σχετικά με τυχόν αλλαγές στη διεύθυνση του ανηλίκου/ης				
Αξιολόγηση της διαθέσιμης και καταλληλότερης επιλογής όσον αφορά την τοποθέτηση ανηλίκων στην εναλλακτική φροντίδα				

2 ^ο Εβδομάδα	Διευθέτηση απόκτησης Κάρτας Υγείας για ιατροφαρμακευτική φροντίδα και περίθαλψη Επικοινωνία και συνεργασία με το ιατρικό προσωπικό για ενημέρωση για την υγεία του ανήλικου Μηνιαίες συναντήσεις με το άτομο αναφοράς του ανήλικου από τη δομή διαμονής Εγγραφή στο σχολείο και ενημέρωση του διορισμού του κηδεμόνα Εγγραφή του ανήλικου για επιπλέον μαθήματα ελληνικής γλώσσας Εγγραφή του ανήλικου σε συνεργασία με δομή διαμονής σε εξωσχολικές δραστηριότητες (που εγγυώνται την ασφάλεια των ανήλικων) Προετοιμασία για την προσωπικής συνέντευξη του ανήλικου στην Υπηρεσία Ασύλου		
3 ^ο Εβδομάδα	Μηνιαίες (ή διμηνιαίες) συναντήσεις με το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου και ενημέρωση για τη σχολική επίδοση του ανήλικου/κ/ς Συνεργασία με τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας για τη σύνταξη όλων των απαραίτητων εγγράφων σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για οικογενειακή επανένωση ή σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση που απαιτείται νομικό έγγραφο σχετικά με τη διαδικασία ασύλου (μετά τη συνέντευξη, την προσφυγή, την κατάθεση και την αίτηση ακύρωσης πριν το διοικητικό δικαστήριο) προκειμένου να τα υποβληθούν εντός της προθεσμίας που ορίζεται από το νόμο. Ενημέρωση του/της ανήλικου/ης για την πρόοδο της αίτησής του Παραπομπή σε ψυχολόγο ή παιδοψυχίατρο για τη διάγνωση ή/και τη θεραπεία συμπτωμάτων, εάν είναι απαραίτητο. Υποστήριξη του/της ανήλικου/ης σε περίπτωση αξιολόγησης της ηλικίας του/της και εξασφάλιση ότι όλες οι διαδικασίες διεξάγονται νόμιμα και σε συνάφεια με την αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα του παιδιού		
			Διαφοροποίηση διαδικασιών που βασίζονται στο πλαίσιο προστασίας (δομή διαμονής)

Βραχυπρόθεσμη ανάδοχη φροντίδα Ο ρόλος του κηδεμόνα πρέπει να είναι συμπληρωματικός και ευέλικτος ανάλογα με τις ανάγκες της οικογένειας και του παιδιού και να ενεργεί σύμφωνα με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.	Ενημέρωση του παιδιού σχετικά με την τοποθέτησή του σε ανάδοχη οικογένεια και τι σημαίνει αυτό (προσωρινή στέγαση για την πραγματική φροντίδα του παιδιού, διατήρηση της εμπιστευτικής διεύθυνσης της οικογένειας των γονέων σε τρίτους ή στους συγγενείς του παιδιού)	Επικοινωνία με τη βιολογική οικογένεια του παιδιού για να ενημερωθεί για την τοποθέτηση του παιδιού και τους όρους της συνεργασίας. Όλοι οι εμπλεκόμενοι επαγγελματίες πρέπει να έχουν μια κοινή προσέγγιση, έτσι ώστε το παιδί να λαμβάνει μια ενιαία εντύπωση και όχι πολλές διαφορετικές και αντιφατικές. Εάν υπάρχει βιολογική οικογένεια, είναι απαραίτητο να συμφωνούν με αυτή την προσέγγιση. Διαφορετικά, η επικοινωνία θα πραγματοποιηθεί παρουσία του κοινωνικού λειτουργού/κηδεμόνα και μετά από σύζηση μεταξύ του γονέα και του επαγγελματία.	Διαμεσολάβηση μεταξύ παιδιού και ανάδοχης οικογένειας προκειμένου να γίνει ομαλή προσαρμογή, ιδιαίτερα αν το παιδί έχει ήδη αναπτύξει μια σχέση εμπιστοσύνης με τον κηδεμόνα.	Εξασφαλίστε την ασφαλή τοποθέτηση του/της ανηλίκου/ης στην οικογένεια.	Υποστήριξη του/της ανηλίκου/ης σε σχέση με τις νομικές διαδικασίες (που περιγράφονται λεπτομερώς παραπάνω) και συνεργασία μεταξύ κηδεμόνα και Νομικής Υπηρεσίας για διευκύλιση της επικοινωνίας μεταξύ ανηλίκου/ης και δικηγόρου όταν χρειάζεται.

Ανάλογα με την ηλικία του παιδιού, μπορούν να οργανωθούν ψυχαγωγικές δραστηριότητες μαζί του (ειδικά για τα μεγαλύτερα παιδιά για τους νεότερους θα πρέπει να υπάρχει όριο δεδομένου ότι η φροντίδα τους παρέχεται από την ανάδοχη οικογένεια και η εποπτεία τους βρίσκεται υπό τον κηδεμόνα. Επομένως, για τα μικρότερα παιδιά η παρουσία πολλών επαγγελματιών/άγνωστων ενηλίκων στη ζωή του μπορεί να είναι προβληματική. Μόνο ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί κατ'οίκον επισκέψεις - οι επισκέψεις του κηδεμόνα στο σπίτι της ανάδοχης οικογένειας θα είναι της ελάχιστης δυνατής διάρκειας, μόνο για να είναι χρήσιμη και όχι παρεμβατική.		
Τα εκπαιδευτικά και ιατρικά θέματα οργανώνονται σύμφωνα με τον κηδεμόνα τις ανάγκες της οικογένειας - ο ρόλος του κηδεμόνα πρέπει να είναι συμπληρωματικός και υποστηρικτικός.		
Μακροπρόθεσμη ανάδοχη φροντίδα Πρέπει να τεθούν περιορισμοί στον ρόλο του κηδεμόνα, δεδομένου ότι η οικογένεια των γονέων θα είναι υπεύθυνη για τη φροντίδα του παιδιού μακροπρόθεσμα. Η οικογένεια πρέπει να ενθαρρυνθεί να αναλάβει την ευθύνη για το χειρισμό των θεμάτων του παιδιού. Εκτός αυτού, η οργάνωση ή το ίδρυμα που είναι κάτοχος της νόμιμης επιμέλειας του παιδιού είναι υπεύθυνο να υπογράψει για σοβαρά ζητήματα που σχετίζονται με τη ζωή του παιδιού (νόμιμος εκπρόσωπος), εκτός εάν κάποιος εξουσιοδοτηθεί ειδικά γι' αυτό.		
Υποστήριξη του/της ανηλίκου/ης σε σχέση με τις νομικές διαδικασίες (που περιγράφονται λεπτομερώς παραπάνω) και συνεργασία μεταξύ κηδεμόνα και Νομικής Υπηρεσίας - διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ ανηλίκου και δικηγόρου.		
Προστατευτική κράτηση σε νοσοκομείο		
Ενημερώστε το παιδί για τον λόγο που προστατεύεται και τι αναμένεται να συμβεί στη συνέχεια (π.χ. τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια ή σε καταφύγιο).		

Εξασφάλιση της ασφάλειας του παιδιού σε συνεργασία με τους γιατρούς και το νοσηλευτικό προσωπικό (για την πρόληψη πιθανής απαγωγής ή κακοποίησης).			
Τακτικές επισκέψεις στον ανήλικο, δεδομένου ότι δεν έχει κανονική καθημερινή ρουτίνα λόγω έλλειψης δραστηριοτήτων και επικοινωνίας.			
Εξασφάλιση της διερμηνείας για οποιαδήποτε Ιατρικά ζήτηματα ή λήψη ιστορικού, σε περίπτωση που δεν παρέχεται από το νοσοκομείο.			
Προστατευτική κράτηση στο κέντρο πρώτης υποδοχής μεταναστών			
Εξασφάλιση των βασικών αναγκών του παιδιού - συνεργασία με οργανισμούς για την κάλυψη αυτών των αναγκών (τροφήμα, ρούχα, υγιεινή).			
Καταγραφή σύντομου κοινωνικού ιστορικού για εντοπισμό της ευλωτότητας και καταγραφή των νομικών αναγκών του παιδιού			
Συνεργασία μεταξύ του κηδεμόνα και του δικηγόρου όπου κρίνεται απαραίτητο - διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ του παιδιού και του δικηγόρου και πρόσβαση σε απαραίτητα έγγραφα			
Καταχώρηση αίτησης διεθνούς προστασίας και διασφάλιση ότι η υπόθεση θα εξεταστεί σύμφωνα με την τυποποιημένη διαδικασία και όχι κατ'εξίρεση όπως εφαρμόζεται στη διαδικασία κράτησης ή στα σύνορα (διεξαγωγή της προσωπικής συνέντευξης για άσυλο, κατά προτίμηση μετά την τοποθέτηση του παιδιού σε στέγη ανηλίκων και όχι κατά τη διάρκεια της κράτησης)			

Παράρτημα 5

Φόρμα Αξιολόγησης Βέλτιστου Συμφέροντος¹

- α. Συγκατάθεση Παιδιού
- β. Συμπλήρωση σύμφωνα με τις πληροφορίες που συλλέγονται από όλες τις διαθέσιμες πηγές
- γ. Ενημέρωση για την απόκτηση νέων πληροφοριών (αρχείο ημερομηνιών)

Overview	
Τοποθεσία: Κέντρο Υποδοχής/ Καταφύγιο/Άλλο	Συνδεδεμένες υποθέσεις:
.....	.....
Νο Εγγραφής.	Παραπομπή από:
.....	.....
(Υπηρεσία Ασύλου, αν έχει υποβληθεί αίτηση)	
Υπεύθυνος Επίτροπος/Κηδεμόνας:	Ημ/νίες ολοκλήρωσης:
.....	.....

Καθεστώς Παιδιού	Σκοπός Αξιολόγησης
Ασυνόδευτο	Εξεύρεση Βιώσιμης Λύσης
Χωρισμένο	Διευθέτηση κοινωνικής φροντίδας
Ορφανό	Απομάκρυνση από οικογενειακό περιβάλλον στη χώρα υποδοχής
Άλλο	Άλλο
	Κανένα από τα παραπάνω

¹ UNHCR, Inter-agency Working Group on Unaccompanied and Separated Children, Tool No.30, p. 149

Προτεραιότητα Περίπτωσης (αναφέρετε λόγους)	
Επείγουσα	Εξηγήστε:
Κανονική	
Ειδικές ανάγκες του παιδιού:	

Δημογραφικές πληροφορίες παιδιού (βλ. φόρμα καταγραφής)	
	Να αναφερθεί εάν η πληροφορία βασίζεται σε εκτίμηση
Όνοματεπώνυμο	
Ψευδώνυμο	
Ηλικία	
Φύλο	
Ημερομηνία Γέννησης	
Τόπος γέννησης	
Ημερομηνία άφιξης στη χώρα	
Ημερομηνία άφιξης στη συγκεκριμένη τοποθεσία	
Υπηκοότητα	
Εθνοτική ομάδα	
Θρησκεία	
Διεύθυνση διαμονής	
Εγγεγραμμένη διεύθυνση στην τελευταία κάρτα αιτούντα άσυλο	
Σχετιζόμενες υποθέσεις	

I. Γενικές πληροφορίες

Εθνοτική ομάδα	
Θρησκεία	
Ομιλούμενη/ες γλώσσα/ες	
Επίπεδο εκπαίδευσης (τάξεις που έχουν ολοκληρωθεί)	

Με ποιον έμμενες στην πατρίδα σου;

Μητέρα

Όνοματεπώνυμο Μητέρας

Πότε είδες τελευταία φορά τη μητέρα σου;

Πού;

Πού νομίζεις ότι βρίσκεται τώρα;

Έχει αριθμό τηλεφώνου;

Πατέρας

Όνοματεπώνυμο Πατέρα

Πότε είδες τελευταία φορά τον πατέρα σου;

Πού;

Πού νομίζεις ότι βρίσκεται τώρα;

Έχει αριθμό τηλεφώνου;

Αδέλφια

Όνομα	Ηλικία/Φύλο	Τόπος Διαμονής

II. Ιστορικό χωρισμού από τους γονείς

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Πως χωρίστηκες από την οικογένειά σου; Με ποιον τρόπο έγινε αυτό; (Υπόδειξη χρόνου, τόπου αλλά και αιτιών του χωρισμού). Γιατί έφυγες από την πατρίδα σου; Με ποιον τρόπο έφτασες στην Κύπρο; (Αναφέρετε τρόπο και δρόμο που ακολουθήθηκε κατά το ταξίδι, ονόματα που πιθανόν τον/την βοήθησαν και σχέση μαζί τους). Πότε έφτασες στην Κύπρο; Έχεις κάποιους συγγενείς ή φίλους στην Κύπρο; Αν ναι αναφέρετε ονόματα, σχέση, τρόπο επικοινωνίας (αν υπάρχει). Υπάρχει κάτι άλλο που θα ήθελες να αναφέρεις σε σχέση με το ταξίδι σου;

III. Αξιολόγηση αναγκών κοινωνικής προστασίας

Πλαίσιο διαμονής

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Με ποιον ζεις σήμερα; (Σημειώστε τα ονόματα, ηλικίες, φύλο). Υπάρχει ενήλικας (όνομα/ τοποθεσία στη χώρα ασύλου) που σε φροντίζει; Σημειώστε το όνομα, τη σχέση, τις πληροφορίες επικοινωνίας. Πώς βρήκες αυτό το μέρος για να μείνεις; Πώς είναι η σχέση σου με το φροντιστή σου ή/και τους συγκατοίκους; Ποιες είναι οι δραστηριότητές σου (δουλειές) στο νοικοκυριό; Ποιες είναι οι δραστηριότητές (δουλειές) των άλλων παιδιών στο νοικοκυριό; Αισθάνεσαι ότι αντιμετωπίζεσαι όμοια με τα άλλα παιδιά; Σου αρέσει να μένεις με αυτή την οικογένεια; Είσαι ευχαριστημένος/η εδώ;

Ασφάλεια

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Νιώθεις ασφαλής σε αυτό το μέρος; Εάν όχι, ποιοι είναι οι λόγοι; Έχουν συμβεί κάποια περιστατικά; (Εάν ναι, περιγράψτε.) Μπορείς να περιγράψεις το μέρος που διαμένεις; Σημειώστε τον αριθμό των δωματίων, τις συνθήκες και τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν εκεί, κλπ.

Υγεία και πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Νιώθεις υγιής; Αν όχι, παρακαλώ, εξήγησε τον τύπο ασθένειας/ πώς αισθάνεσαι σωματικά. Έχεις πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη; Αν όχι, εξηγήστε γιατί.

Πρόσβαση σε φαγητό

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Έχετε φαγητό κάθε μέρα; Πόσο συχνά τρως? Πιστεύεις ότι έχεις αρκετό φαγητό; Εάν όχι, παρακαλώ εξήγησε. Τι έφαγες εκθές? Ποιος σας παρέχει το φαγητό;

Νερό* και Υγιεινή

*η πρόσβαση στο νερό μπορεί να ισχύει κυρίως για κέντρα μεταναστών, κέντρα κράτησης

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Έχετε πρόσβαση σε καθαρό νερό; Πόσο μακριά είναι το σημείο του νερού; Υπάρχουν κατάλληλες εγκαταστάσεις αποχέτευσης όπου ζείτε; Υπάρχουν κίνδυνοι για σας σχετικά με τη συλλογή νερού ή τη χρήση των εγκαταστάσεων υγιεινής;

Εκπαίδευση

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Πηγαίνεις στο σχολείο ή σε κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα; Περιγράψτε (ονομασία του σχολείου/του κύκλου μαθημάτων, βαθμολογία, κανονικότητα της συμμετοχής, κλπ.). Αν όχι, εξήγησε γιατί. Πήγαίνεις στο σχολείο πριν από το χωρισμό από τους γονείς σου; Σου αρέσει να πηγαίνεις στο σχολείο; Εάν ναι, τι σου αρέσει περισσότερο στο σχολείο; Αν όχι, εξήγησε τους λόγους. Τα άλλα παιδιά στο σπίτι πηγαίνουν στο σχολείο;

Καθημερινές Δραστηριότητες Παιδιού

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Παίζεις με άλλα παιδιά; Αν ναι, τι κάνετε και πού; Πόσες ώρες την ημέρα; Εργάζεστε για να κερδίσετε χρήματα; Αν ναι, τι κάνεις; Πόσες ώρες την ημέρα; Τι κάνεις με τα χρήματα που κερδίζεις;

Προστασία και ψυχοκοινωνική ευημερία

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Πού/ σε ποιον πηγαίνεις για να συζητήσεις προβλήματα ή να ζητήσεις βοήθεια; Λαμβάνεις υποστήριξη από τη μονάδα στην οποία κατοικείς; Έχεις κάποιον άλλο με τον οποίο μπορείς να μιλήσεις; Από ποιον και ποιο είδος υποστήριξης λαμβάνεις; Αν όχι, εξήγησε. Νιώθεις ασφαλής; Έχεις κάποιες ιδιαίτερες ανησυχίες; Κοιμάσαι καλά? Έχεις επιπτώσεις; Εάν ναι, πόσο συχνά;

Εντοπισμός Οικογένειας

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Θα ήθελες να λάβεις βοήθεια για να βρεις τα μέλη της οικογένειάς σου; Εάν ναι, σημειώστε ποιους θα ήθελε να εντοπίσει το παιδί και τις πληροφορίες που έχει το παιδί σχετικά με τη θέση των συγγενών. Εάν όχι, ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους δεν θέλεις να βρες τους συγγενείς σου; Διεξάγεται ο εντοπισμός των μελών της οικογένειας; Εάν ναι, από ποια υπηρεσία; Έχεις ενημερωθεί για τα αποτελέσματα;

Άλλο

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Υπάρχουν άλλες πληροφορίες που θα ήθελες να μοιραστείς μαζί μου σήμερα;

IV. Κατ' οίκον επισκέψεις

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Σημειώστε το ίδιο, την ηλικία και το φύλο των ατόμων που βρίσκονται στο σπίτι κατά την επίσκεψη. Ποιος ζει σήμερα μαζί σου σε αυτό το σπίτι; (Σημειώστε ονόματα, ηλικίες, φύλο.) Πόσο καιρό ζείτε εδώ; Ποιος ετοιμάζει το φαγητό; Πόσο συχνά τρως? Ποιο είδος φαγητού τρώτε; Πού κοιμάσαι σε αυτό το σπίτι; Πώς περνάς τον χρόνο σου? Τι σου αρέσει να κάνεις; Πώς νιώθεις που ζεις σε αυτό το σπίτι; Είσαι ευχαριστημένος/η εδώ;

V. Πληροφορίες που πρέπει να συμπληρωθούν από τον αξιολογητή

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Το παιδί φαίνεται υγιές; Αν όχι, εξηγήστε. Το παιδί έχει προβλήματα διατροφής; Υπάρχουν (επείγουσες) ιατρικές ανάγκες; Εάν ναι, εξηγήστε. Το παιδί έχει αρκετά ρούχα; Περιγράψτε τις εντυπώσεις σας για το σπίτι. Το παιδί σας φαίνεται φοβισμένο / αποσυρμένο / δυστυχισμένο (παρακαλείσθε να δώσετε λεπτομέρειες); Υπάρχουν (επείγουσες) ανάγκες προστασίας ή κίνδυνοι που πρέπει να αντιμετωπιστούν (παρακαλούμε δώστε λεπτομέρειες);

VI. Συνέντευξη επαλήθευσης με τον ενήλικα φροντιστή/ ανάδοχη οικογένεια (αν υπάρχει)

Όνομα φροντιστή:

Φύλο:

Ηλικία:

Εθνικότητα:

Σχέση με το παιδί

Όνομα μητέρας:

Όνομα πατέρα:

Προτεινόμενες ερωτήσεις: Πού ζούσε το παιδί; (Δηλώστε το όνομα της επαρχίας, του χωριού.) Πώς διαχωρίστηκε το παιδί από την οικογένειά του; Ποιες πληροφορίες έχετε σχετικά με το παιδί και τη ζωή του/της; Πότε συναντήσατε για πρώτη φορά το παιδί; Πόσο καιρό ζει το παιδί μαζί σας; Πώς ήρθε το παιδί να ζήσει μαζί σας; Είστε σε επαφή με τους γονείς του παιδιού ή άλλους συγγενείς; Αν ναι, παρακαλούμε δώστε τα στοιχεία επικοινωνίας. Πώς είναι η σχέση σας με το παιδί; Είστε σε θέση να συνεχίσετε τη φροντίδα του/της; Είναι το παιδί υγιές; Υπάρχουν άλλες πληροφορίες που θα θέλατε να μοιραστείτε μαζί μου σήμερα;

VII. Περίληψη και Προτάσεις

Περίληψη περίπτωσης + αναγνωρισμένες ανάγκες + παρατηρήσεις

Συνιστώμενες ενέργειες παρακολούθησης / παραπομπή

Ασφαλές καταφύγιο	Άλλη ειδική βοήθεια (προσδιορίστε):
Προσδιορισμός της κατάστασης πρόσφυγα	
Προστασία	
Ιατρική βοήθεια	
Εναλλακτική Φροντίδα	
Ψυχοκοινωνική υποστήριξη	
Συμβουλευτική	
Τροφή	
Νερό/υγιεινή	
Εκπαίδευση	
Καταφύγιο	
Δραστηριότητες ψυχαγωγίας	
Επισκέψεις στο σπίτι	

VIII. Σχέδιο Παρέμβασης (με σειρά προτεραιότητας)

Παρέμβαση/ Παρακολούθηση	Φορέας Παροχής Υπηρεσίας	Ενέργειες & Ημερομηνία	Καθεστώς

Υπογραφή Κηδεμόνα/Συντονιστή

.....

Ημερομηνία .....

Παράρτημα 6

Μελέτη Περιπτώσεων

1. Ένα 16χρονο αγόρι έχει προγραμματισμένη προσωπική συνέντευξη με το Υπηρεσία Ασύλου σε 25 ημέρες. Είναι εξαιρετικά αρνητικός απέναντι στην ιδέα της συνέντευξης, αποφεύγει συνεχώς τη συζήτησή και δεν εμφανίζεται στις προγραμματισμένες συναντήσεις με τον δικηγόρο. Μια μέρα φεύγει από το καταφύγιο όπου μένει. Δηλώνεται η εξαφάνιση του και μετά από 5 ημέρες καλεί τον επίτροπο του να τον βοηθήσει. Τότε αποκαλύπτεται ότι το αγόρι είχε προσεγγιστεί από ανθρώπους που του υποσχέθηκαν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε μια άλλη ευρωπαϊκή χώρα και εξοικονομούσε χρήματα για μήνες για να φύγει παράνομα από την πρώτη χώρα. Στο τέλος, ξεγελάστηκε και έχασε τα χρήματά του. Όταν κάλεσε τον επίτροπο, ήδη λιμοκτονούσε και ήταν άστεγος για μερικές ημέρες, αφού κλαπηκαν όλα τα υπάρχοντά του εκεί, όπου ζούσε. Θέλει να επιστρέψει στην πόλη όπου ζούσε. Ο επίτροπος παραμένει μαζί του για να τον βοηθήσει.

2. Μητέρα 5 ανήλικων παιδιών επιχειρεί να εισέλθει παράνομα σε μια ευρωπαϊκή χώρα. Είχε ένα παιδί μαζί της και τα άλλα τέσσερα ταξίδευαν με ένα άλλο ζευγάρι. Η αστυνομία υποπτεύεται το ζευγάρι με τα τέσσερα παιδιά και τα συλλαμβάνει. Η μητέρα με το ένα παιδί πέρασε ενώ οι υπόλοιποι παρέμειναν πίσω. Τα τέσσερα αδέρφια χωρίστηκαν αρχικά λόγω της ηλικίας τους, ο νεότερος πήγε σε παιδιατρικό νοσοκομείο και οι άλλοι δύο παρέμειναν σε προσωρινό κατάλυμα με συγγενή ήδη στη χώρα. Για τους δύο νεότερους διορίζεται επίτροπος. Ο επίτροπος μαθαίνει από το προσωπικό του νοσοκομείου ότι οι άλλοι δύο επισκέπτονται καθημερινά, ώστε όλοι να είναι μαζί.

3. Ένα κορίτσι ηλικίας 15 ετών εντοπίζεται από την αστυνομία του αεροδρομίου που προσπαθεί να ταξιδέψει στη Γερμανία με ένα γερμανικό ταξιδιωτικό έγγραφο πρόσφυγα ενός συγγενή της και όχι το δικό της. Μεταφέρεται σε παιδιατρικό νοσοκομείο μέχρι να βρεθεί μια κενή θέση σε ένα καταφύγιο. Για την υπόθεσή της διορίζεται επίτροπος.

4. Τον Φεβρουάριο ένα αγόρι φτάνει στη χώρα Χ με βάρκα από την Τουρκία. Ήταν ένα πολύ δύσκολο ταξίδι και μετά από ζημιά στο σκάφος τους, έπλεαν για τουλάχιστον 5 ώρες κάτω από επικίνδυνες συνθήκες και συναισθήματα πανικού και φόβου ανάμεσα στους ταξιδιώτες. Βρέθηκαν στο λιμάνι, στην ακτή ενός νησιού και μεταφέρθηκαν στην ηπειρωτική χώρα. Πρώτες βοήθειες τους προσφέρθηκαν. Μετά από λίγες ώρες, η ομάδα της FRONTEX ξεκίνησε την πρώτη εξέταση. Εκεί, το ανήλικο αγόρι ισχυρίστηκε ότι ήταν 15 ετών αν και προφανώς δεν φαίνεται να είναι πάνω από 10. Η ομάδα FRONTEX καταγράφει την ηλικία που είτε το αγόρι. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) και λίγες ημέρες μετά την άφιξή του, το αγόρι δεν φαίνεται να θέλει να μιλήσει σε κανέναν. Το προσωπικό του ΚΥΤ υποψιάζεται ότι το παιδί είναι πολύ μικρό και συνεπώς υπογραμμίζει την ανάγκη άμεσης υποδοχής σε ένα καταφύγιο. Για το αγόρι διορίζεται επίτροπος.

Παράρτημα 7

Ερωτηματολόγιο προ-αξιολόγησης

Αγαπητέ/η κύριε, κυρία,

Σας ευχαριστούμε που συμμετείχατε στην εκπαίδευση για κηδεμόνες στο πλαίσιο του προγράμματος ASOP4G, το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας των κηδεμόνων όσον αφορά τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους, προκειμένου να διασφαλίσουν καλύτερα τα δικαιώματα των ασυνόδευτων παιδιών.

Αυτό το ερωτηματολόγιο είναι το πρώτο από μια σειρά εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της ειδικής κατάρτισης. Η γνώμη σας είναι πολύτιμη για να αξιολογηθεί το αποτέλεσμα της.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Ενδιαφερόμαστε μόνο για την προσωπική σας γνώμη.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την συνεργασία!

Σημείωση: Προσωπικός κωδικός

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων αξιολόγησης είναι **ΑΝΩΝΥΜΗ**. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτής της εκπαίδευσης, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε μια σειρά από 3 αξιολογήσεις. Για να μπορούμε να συνταιριάσουμε τις απαντήσεις του ίδιου προσώπου, απαιτείται ένας προσωπικός κωδικός. Για τη δημιουργία αυτού του κωδικού, παρακαλούμε όπως ακολουθήσετε τις οδηγίες που εμφανίζονται στην επόμενη σελίδα (ο κωδικός σας θα είναι κοινός και για τα 3 ερωτηματολόγια αξιολόγησης)

Προσωπικός Κωδικός

Δημιουργήστε τον κωδικό σας ακολουθώντας τις πιο κάτω οδηγίες.

α	β	γ	δ	ε	ζ

- α.** 2^ο γράμμα του ονόματος του πατέρα σας,
- β.** 3^ο γράμμα του ονόματος της μητέρας σας,
- γ.** μήνας γεννήσεως (01-12),
- δ.** δύο τελευταία ψηφία του τηλεφωνικού σας αριθμού.

Δημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο: Άρρεν Θήλυ

2. Ηλικία: ..... ετών

3. Εκπαίδευση και εργασιακή εμπειρία

Εκπαιδευτικό υπόβαθρο: .....

Ειδικότητα (αν ισχύει): .....

Επαγγελματική εμπειρία με ανήλικους: Ναι Όχι

Εργασία ως κηδεμόνας από (εάν ισχύει): ..... (μήνας-έτος)

Μέγιστος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων που έχω εργαστεί μαζί τους: .....

4. Προηγούμενη εκπαίδευση

Έχετε συμμετάσχει στο παρελθόν σε εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με την προστασία των παιδιών;

ΟΧΙ ΝΑΙ.

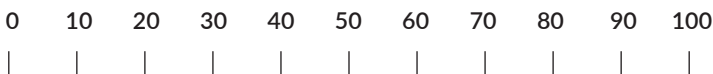
Αν ΝΑΙ, παρακαλώ διευκρινίστε σε ποια θέματα: .....

.....
.....
.....

Προηγούμενη γνώση και προσδοκίες

5. Προηγούμενη γνώση σχετικά με την κηδεμονία

Α. Παρακαλώ βαθμολογήστε κάθε μία από τις ακόλουθες δηλώσεις με βάση την ποσοστιαία κλίμακα όπου 0=καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 100=συνολικά (μέγιστη αξιολόγηση)

Γνωρίζω		Βαθμός
1	Τις πρόνοιες του νόμου για τα ασυνόδευτα παιδιά	
2	Πώς να χειριστώ την περίπτωση ενός ασυνόδευτου ανηλίκου	
3	Που να παραπέμψω ένα παιδί βάσει των αναγκών του/της (οργανισμός, επαγγελματίες)	
4	Ποια είναι τα στάδια ανάπτυξης του παιδιού	
5	Πώς να δουλέψω μαζί με ένα/μία πολιτισμικό/ή μεσολαβητή/τρια	
Αισθάνομαι βέβαιος/η να:		Βαθμός
1	Σχεδιάζω την περίπτωση ενός ασυνόδευτου ανηλίκου	
2	Αξιολογώ ως προς το καλύτερο συμφέρον του παιδιού.	
3	Χειρίζομαι μια υπόθεση παιδιού σε κίνδυνο	
4	Ανταποκρίνομαι σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που σχετίζονται με ασυνόδευτα παιδιά	
5	Οικοδομήσω υγιή σχέση και σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά.	

Β. Για κάθε μία από τις ακόλουθες ερωτήσεις παρακαλώ επιλέξετε μια ορθή απάντηση

1. Οι τέσσερις κατευθυντήριες αρχές που διέπουν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι οι εξής:

- α.** Το δικαίωμα του παιδιού στην επιβίωση, την εκπαίδευση, το χρόνο παιχνιδιού και την ενημέρωση.
- β.** Το δικαίωμα του παιδιού να μην τυγχάνει διάκρισης, να λαμβάνονται ως πρωταρχικό μέλημα τα συμφέροντα του/της, το δικαίωμα στην επιβίωση, και η έκφραση των απόψεων του/της.
- γ.** Το δικαίωμα του παιδιού σε μη-διακρίσεις, να είναι τα συμφέροντα του πρωταρχικό μέλημα, να ζει με τους γονείς του και να είναι απαλλαγμένο από την βία και την εκμετάλλευση.

2. Ασυνόδευτα παιδιά είναι παιδιά υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς:

- α.** Των οποίων οι γονείς ή άλλο ενήλικο άτομο που είναι υπεύθυνο για την φροντίδα τους, βάσει της νομοθεσίας, δεν βρίσκεται εν ζωή.
- β.** Που ταξίδεψαν μόνα μέχρι την χώρα υποδοχής.
- γ.** Που έφτασαν στην χώρα υποδοχής χωρίς τους γονείς τους ή άλλο ενήλικο άτομο υπεύθυνο για την φροντίδα τους, βάσει την νομοθεσίας, ή που έγιναν ασυνόδευτα μετά την άφιξη τους στην χώρα υποδοχής.

3. Τα ασυνόδευτα παιδιά:

- α.** Υποφέρουν όλα από σοβαρά ψυχικά τραύματα λόγω των συνθηκών του ταξιδιού τους, και του διαχωρισμού τους από την οικογένειά τους
- β.** Έχουν γίνει πολύ αισιόδοξα λόγω του ταξιδιού τους, που δεν κινδυνεύουν να γίνουν ευάλωτα.
- γ.** Μπορεί να έχουν τραυματιστεί ψυχικά λόγω των συνθηκών της φυγής τους και του διαχωρισμού τους από τους γονείς ή τους συγγενείς τους, αλλά εξακολουθούν να αναπτύσσουν στρατηγικές αντιμετώπισης

4. Το νομικό πλαίσιο για θέματα που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά αποτελείται από νόμους σχετικά με:

- α.** Την κηδεμονία
- β.** Άσυλο και μετανάστευση
- γ.** Άσυλο, μετανάστευση και προστασία του παιδιού

5. Ο κηδεμόνας είναι:

- α.** Υπεύθυνος να ενεργεί ως δικηγόρος του παιδιού.
- β.** Ένα πρόσωπο κλειδί που ενεργεί για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού
- γ.** Άτομο που στηρίζει οποιαδήποτε απόφαση λαμβάνει το παιδί.

6. Ο κηδεμόνας:

- α. Λαμβάνει αποφάσεις από μόνος/η του/της για το παιδί.
- β. Υλοποιεί τις αποφάσεις των υπηρεσιών μετανάστευσης ή ασύλου.
- γ. Συζητά μαζί με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, και το παιδί για οποιαδήποτε απόφαση αφορά το παιδί.

7. Σε περίπτωση που οι παρεχόμενες υπηρεσίες από μία υπηρεσία ή έναν οργανισμό δεν ολοκληρώνονται επαρκώς, ο/η κηδεμόνας:

- α. Ξεκινά λογομαχία με τον υπάλληλο για να διασφαλίσει ότι το παιδί θα πάρει αυτό που χρειάζεται.
- β. Προσπαθεί να επιλύσει τη διένεξη αυτή με διπλωματικό τρόπο προκειμένου να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του παιδιού.
- γ. Εγκαταλείπει τη δημόσια υπηρεσία και δεν κάνει τίποτα για την περίπτωση του παιδιού.

8. Η «κρίση ταυτότητας» κατά την εφηβεία είναι ένα φαινόμενο που εντοπίζεται ως επί το πλείστον σε:

- α. Προχωρημένες δυτικές κοινωνίες
- β. Κλειστές παραδοσιακές κοινωνίες
- γ. Μη μορφωτικού επιπέδου οικογένειες

9. Για να δημιουργηθεί μια σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί, ο κηδεμόνας πρέπει να:

- α. Θεωρεί το ασυνόδευτο παιδί ως δικό του/της.
- β. Είναι σαφής για το ρόλο του/της.
- γ. Αντιμετωπίζει το παιδί ως φίλο του/της.

10. Εάν το παιδί αντιδρά αρνητικά στις εισηγήσεις του κηδεμόνα, ο τελευταίος πρέπει να:

- α. Σέβεται τη γνώμη του παιδιού και σταματά να εξετάζει την δική του εισήγηση.

β. Συζητήσει με το παιδί σχετικά με τους λόγους για τους οποίους προτείνει αυτές τις επιλογές, αφού έχει συμβουλευτεί και άλλους εμπειρογνώμονες.

γ. Να παρουσιάσει τα πάντα ως υποχρεώσεις που πρέπει να εκπληρωθούν.

11. Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνάντησης με το παιδί, ο κηδεμόνας πρέπει να:

α. Προσπαθήσει να λάβει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη ζωή του παιδιού από το παρελθόν του και το παρόν.

β. Εξηγήσει τον ρόλο του/της.

γ. Παραμείνει σιωπηλός και να αφήσει το παιδί να μιλήσει εάν το επιθυμεί.

6. Προσδοκίες από την εκπαίδευση

Παρακαλώ βαθμολογήστε κάθε μία από τις ακόλουθες δηλώσεις με βάση την ποσοστιαία κλίμακα όπου 0 = καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 100 = συνολικά (μέγιστη αξιολόγηση)

Αναμένω αυτή η εκπαίδευση να μου δώσει επαρκείς πληροφορίες σχετικά με:		Βαθμός
1	Το νομικό πλαίσιο για τα ασυνόδευτα παιδιά	
2	Τις τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας που πρέπει να ακολουθήσει ο κηδεμόνας	
3	Τον αντίκτυπο της μετανάστευσης στα παιδιά	
4	Τρόπους για την ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης με τα παιδιά	
5	Αξιολόγηση του καλύτερου συμφέροντος του παιδιού	

Ευχαριστούμε πάρα πολύ για τον χρόνο σας!

Ερωτηματολόγιο μετα-αξιολόγησης

Αγαπητέ Κύριε/Κυρία,

Σας ευχαριστούμε για την συμμετοχή σας στη διεκπεραίωση του προγράμματος ASOP4G.

Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι το δεύτερο σε μια σειρά εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση του συγκεκριμένου προγράμματος. Η γνώμη σας είναι πολύτιμη για την αξιολόγηση του.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την συνεργασία!

Σημείωση: Προσωπικός κωδικός

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων αξιολόγησης είναι **ΑΝΩΝΥΜΗ**. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτής της εκπαίδευσης, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε μια σειρά από 3 αξιολογήσεις. Για να μπορέσουμε να συνταιριάσουμε τις απαντήσεις του ιδίου προσώπου, απαιτείται ένας προσωπικός κωδικός. Για τη δημιουργία αυτού του κωδικού, παρακαλούμε όπως ακολουθήσετε τις οδηγίες που εμφανίζονται στην επόμενη σελίδα (ο κωδικός σας θα είναι κοινός και για τα 3 ερωτηματολόγια αξιολόγησης)

Προσωπικός Κωδικός

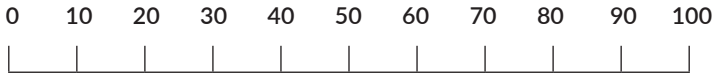
Δημιουργήστε τον κωδικό σας ακολουθώντας τις πιο κάτω οδηγίες.

α	β	γ	δ	ε	ζ

- α.** 2^ο γράμμα του ονόματος του πατέρα σας,
- β.** 3^ο γράμμα του ονόματος της μητέρας σας,
- γ.** μήνας γεννήσεως (01-12),
- δ.** δύο τελευταία ψηφία του τηλεφωνικού σας αριθμού

1. Γνώση σχετικά με την κηδεμονία

A. Παρακαλώ βαθμολογήστε κάθε μία από τις ακόλουθες δηλώσεις με βάση την ποσοστιαία κλίμακα όπου 0 = καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 100 = συνολικά (μέγιστη αξιολόγηση)

Γνωρίζω:		Βαθμός
1	Τις πρόνοιες του νόμου για τα ασυνόδευτα παιδιά	
2	Πως να χειρίζομαι την περίπτωση ενός ασυνόδευτου ανήλικου	
3	Που να παραπέμψω ένα παιδί βάσει των αναγκών του/της (οργανισμός, επαγγελματίες)	
4	Ποια είναι τα στάδια ανάπτυξης του παιδιού	
5	Πως να δουλέψω μαζί με ένα/μία πολιτισμικό/ή μεσολαβητή/τρια	
Αισθάνομαι βέβαιος/η να:		Βαθμός
1	Σχεδιάζω την περίπτωση ενός ασυνόδευτου ανήλικου	
2	Αξιολογώ ως προς το καλύτερο συμφέρον του παιδιού.	
3	Χειρίζομαι μια υπόθεση παιδιού σε κίνδυνο	
4	Ανταποκρίνομαι σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που σχετίζονται με ασυνόδευτα παιδιά	
5	Οικοδομήσω υγιή σχέση και σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά.	

B. Για κάθε μία από τις ακόλουθες ερωτήσεις παρακαλώ επιλέξτε μια ορθή απάντηση

1. Οι τέσσερις κατευθυντήριες αρχές που διέπουν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι οι εξής:

- α.** Το δικαίωμα του παιδιού στην επιβίωση, την εκπαίδευση, το χρόνο παιχνιδιού και την ενημέρωση
- β.** Το δικαίωμα του παιδιού να μην τυγχάνει διάκρισης, να λαμβάνονται ως πρωταρχικό μέλημα τα συμφέροντα του/της, το δικαίωμα στην επιβίωση, και η έκφραση των απόψεων του/της
- γ.** Το δικαίωμα του παιδιού σε μη-διακρίσεις, να είναι τα συμφέροντα του πρωταρχικό μέλημα, να ζει με τους γονείς του και να είναι απαλλαγμένο από την βία και την εκμετάλλευση

2. Ασυνόδευτα παιδιά είναι παιδιά υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς:

- α.** Των οποίων οι γονείς ή άλλο ενήλικο άτομο που είναι υπεύθυνο για την φροντίδα τους, βάσει της νομοθεσίας, δεν βρίσκεται εν ζωή
- β.** Που ταξίδεψαν μόνα μέχρι την χώρα υποδοχής
- γ.** Που έφτασαν στην χώρα υποδοχής χωρίς τους γονείς τους ή άλλο ενήλικο άτομο υπεύθυνο για την φροντίδα τους, βάσει την νομοθεσίας, ή που έγιναν ασυνόδευτα μετά την άφιξη τους στην χώρα υποδοχής.

3. Τα ασυνόδευτα παιδιά:

- α.** Υποφέρουν όλα από σοβαρά ψυχικά τραύματα λόγω των συνθηκών του ταξιδιού τους, και του διαχωρισμού τους από την οικογένειά τους
- β.** Έχουν γίνει πολύ αισιόδοξοι λόγω του ταξιδιού τους, που δεν κινδυνεύουν να γίνουν ευάλωτοι
- γ.** Μπορεί να έχουν τραυματιστεί ψυχικά λόγω των συνθηκών της φυγής τους και του διαχωρισμού τους από τους γονείς ή τους συγγενείς τους, αλλά εξακολουθούν να αναπτύσσουν στρατηγικές αντιμετώπισης

4. Το νομικό πλαίσιο για θέματα που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά αποτελείται από νόμους σχετικά με:

- α.** Την κηδεμονία
- β.** Άσυλο και μετανάστευση
- γ.** Άσυλο, μετανάστευση και προστασία του παιδιού

5. Ο κηδεμόνας είναι:

- α.** Υπεύθυνος να ενεργεί ως δικηγόρος του παιδιού
- β.** Ένα πρόσωπο κλειδί που ενεργεί για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού
- γ.** Άτομο που στηρίζει οποιαδήποτε απόφαση λαμβάνει το παιδί.

6. Ο κηδεμόνας:

- α.** Λαμβάνει αποφάσεις από μόνος του/της για το παιδί
- β.** Υλοποιεί τις αποφάσεις των υπηρεσιών μετανάστευσης ή ασύλου
- γ.** Συζητά μαζί με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, και το παιδί, για οποιαδήποτε απόφαση.

7. Σε περίπτωση που οι παρεχόμενες υπηρεσίες από μία υπηρεσία ή έναν οργανισμό δεν ολοκληρώνονται επαρκώς, ο κηδεμόνας:

- α.** Ξεκινά λογομαχία με τον υπάλληλο για να διασφαλίσει ότι το παιδί θα πάρει αυτό που χρειάζεται.
- β.** Προσπαθεί να επιλύσει τη διένεξη αυτή με διπλωματικό τρόπο προκειμένου να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του παιδιού.
- γ.** Εγκαταλείπει τη δημόσια υπηρεσία και δεν κάνει τίποτα για την περίπτωση του παιδιού.

8. Η «κρίση ταυτότητας» κατά την εφηβεία είναι ένα φαινόμενο που εντοπίζεται ως επί το πλείστον σε:

- α.** Προχωρημένες δυτικές κοινωνίες
- β.** Κλειστές παραδοσιακές κοινωνίες
- γ.** Μη μορφωτικού επιπέδου οικογένειες

9. Για να δημιουργηθεί μια σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί, ο κηδεμόνας πρέπει να:

- α.** Θεωρεί το ασυνόδευτο παιδί ως δικό του/της.
- β.** Είναι σαφής για το ρόλο του / της.
- γ.** Αντιμετωπίζει το παιδί ως φίλο του/της.

10. Εάν το παιδί αντιδρά αρνητικά στις εισηγήσεις του κηδεμόνα, ο τελευταίος πρέπει να:

- α.** Σέβεται τη γνώμη του παιδιού και σταματά να εξετάζει την δική του εισήγηση.
- β.** Συζητήσει με το παιδί σχετικά με τους λόγους για τους οποίους προτείνει αυτές τις επιλογές αφού έχει συμβουλευτεί και άλλους εμπειρογνώμονες.
- γ.** Παρουσιάσει τα πάντα ως υποχρεώσεις που πρέπει να εκπληρωθούν.

11. Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνάντησης με το παιδί, ο κηδεμόνας πρέπει να:

- α.** Προσπαθήσει να λάβει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη ζωή του παιδιού από το παρελθόν του και το παρόν
- β.** Εξηγήσει τον ρόλο του/της
- γ.** Παραμείνει σιωπηλός και να αφήσει το παιδί να μιλήσει εάν το επιθυμεί

Ευχαριστούμε πάρα πολύ για τον χρόνο σας!

Φύλλο αξιολόγησης εκπαίδευσης

Οικοδόμηση Ικανοτήτων Κηδεμόνων για Προώθηση και Προστασία των Δικαιωμάτων των Ασυνόδευτων Παιδιών.

Αγαπητέ Κύριε/Κυρία,

Σας ευχαριστούμε για την συμμετοχή σας στη διεκπεραίωση του προγράμματος ASOP4G.

Αυτό το ερωτηματολόγιο είναι το τρίτο μιας σειράς εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της ειδικής κατάρτισης. Η γνώμη σας είναι πολύτιμη για να εντοπισθούν τα δυνατά σημεία ή οι αδυναμίες της και να μας βοηθήσει να τη βελτιώσουμε.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Ενδιαφερόμαστε μόνο για την προσωπική σας γνώμη.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την συνεργασία!

Σημείωση: Προσωπικός κωδικός

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων αξιολόγησης είναι **ΑΝΩΝΥΜΗ**. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια αυτής της εκπαίδευσης, θα σας ζητηθεί να συμπληρώσετε μια σειρά από 3 αξιολογήσεις. Για να μπορέσουμε να συνταιριάσουμε τις απαντήσεις του ιδίου προσώπου, απαιτείται ένας προσωπικός κωδικός. Για τη δημιουργία αυτού του κωδικού, παρακαλούμε όπως ακολουθήσετε τις οδηγίες που εμφανίζονται στην επόμενη σελίδα (ο κωδικός σας θα είναι κοινός και για τα 3 ερωτηματολόγια αξιολόγησης)

Προσωπικός Κωδικός

Δημιουργήστε τον κωδικό σας ακολουθώντας τις πιο κάτω οδηγίες.

α	β	γ	δ	ε	ζ

- α.** 2^ο γράμμα του ονόματος του πατέρα σας,
- β.** 3^ο γράμμα του ονόματος της μητέρας σας,
- γ.** μήνας γεννήσεως (01-12),
- δ.** δύο τελευταία ψηφία του τηλεφωνικού σας αριθμού.

A. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Παρακαλώ βαθμολογήστε κάθε μία από τις παρακάτω δηλώσεις με βάση μια κλίμακα 11 βαθμών όπου 0 = καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 10 = συνολικά (μέγιστη αξιολόγηση).

Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από:		Βαθμός
1	Την οργάνωση της εκπαίδευσης	
2	Τις παρεχόμενες πληροφορίες	
3	Τους ομιλητές/εκπαιδευτές	
4	Την ατμόσφαιρα μεταξύ των εκπαιδευομένων	
5	Την ατμόσφαιρα μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων	
6	Τη διάρκεια της εκπαίδευσης	
7	Τη διάρκεια των διαλειμμάτων	
8	Το διαθέσιμο φαγητό και αναψυκτικά	
9	Το χώρο και τη ρύθμιση του	

B. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ, ΥΛΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Παρακαλώ βαθμολογήστε κάθε μία από τις παρακάτω δηλώσεις με βάση μια κλίμακα 11 βαθμών όπου 0 = καθόλου (ελάχιστη αξιολόγηση) και 10 = συνολικά (μέγιστη αξιολόγηση).

Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης:		Βαθμός
1	Ήταν χρήσιμο	
2	Ήταν ενδιαφέρον	
3	Ήταν κατανοητό	
4	Κάλυψε επαρκώς το θέμα της κηδεμονίας	
5	Ανταποκρινόταν στις επαγγελματικές ανάγκες των κηδεμόνων	
6	Περιλάμβανε πληροφορίες σχετικές με την καθημερινή εργασία μου	
7	Εφαρμόζεται στο εθνικό πλαίσιο	
8	Ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μου	

Το υλικό της κατάρτισης (π.χ. παρουσιάσεις power-point, ενημερωτικά δελτία):		Βαθμός
9	Ήταν πλήρης πληροφοριών	
10	Διευκόλυνε τη διαδικασία εκπαίδευσης	
Οι ασκήσεις (role playing, case studies) ήταν:		Βαθμός
11	Χρήσιμες για την κατανόηση του περιεχομένου της εκπαίδευσης	
12	Χρήσιμες για την καθημερινή μου πρακτική	

Γ. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ...	
Ποιος ήταν ο σημαντικότερος τομέας που καλύφθηκε;	
Τι σας άρεσε περισσότερο από την εκπαίδευση;	
Τι σας άρεσε λιγότερο από την εκπαίδευση;	
Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να καλύψει η εκπαίδευση αυτή;	
Έχετε άλλες εισηγήσεις;	

Ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας!